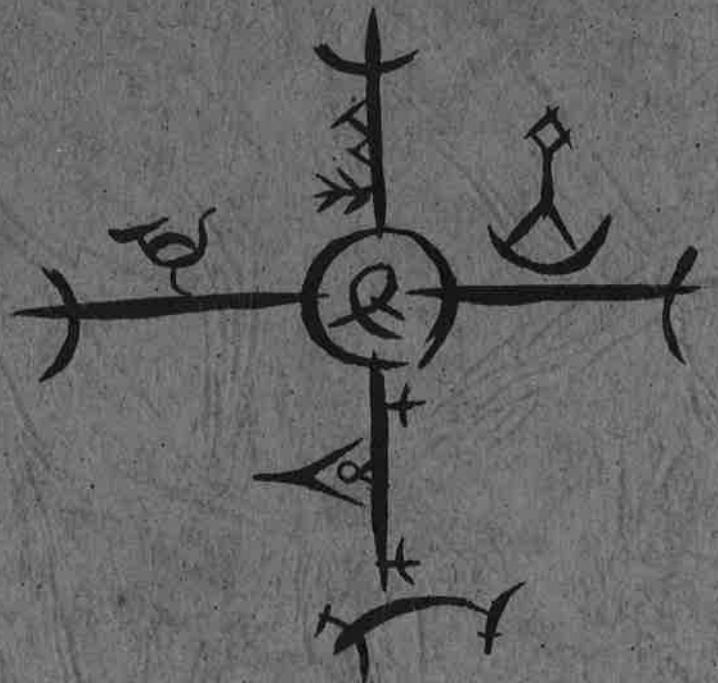

NSR

LANDSMØTE PROTOKOLL

1976

NORGA SÁMIID RII'KASÆR'VI

BÁV'DE SAD'DAÁL'BLUI JA SIERRALAŠ BAV'DEJUUVUN GUSIID RII'KA-
ČOAK'KIMII MII DÁL'LUJUUVU KÁRÁŠJÁGAS 20. - 22. MIES'SIMÁNOS 1976

PROGRAM'LA

Duorastaga 20. mies'simános

Dii'bmo 1100 Rappan. Dárvuošat. Čoak'kin vuoššodæbmi
1400 Bårran-båd'do
1500 Jakki-diešáhus. Rekketdoallo
Ávdasálmái mui'tala rii'kasærvvi bargo birra
1630 Båd'do
1700 Ságestallan
1830 Båd'do
1930 Lákkan

Bær'jadaga 21. mies'simános

Dii'bmo 1000 Luondo-rig'gudagaid hei'vehan-bar'go Finnmærko
duod'dariin, avdaál'bmá "Ressursutvalget",
prof. Olav Gjærevoll bák'te. Ságestallama vuol'de
sad'dá vejulasvuotta vál'dit áv'dan sámiid vuoi'gat-
vuošaid ædnamiida ja cáziide.
1200 Båd'do
1230 Ságestallan
1430 Bårran-båd'do
1600 Ávdiidan-foan'da sámi guovloide. Jur'dagat ja vejulaš-
vuošat. Nannen sámi æláhusaid.
Jášineš'dji Harald Hirsti bák'te.
Ságestallan.
1830 Båd'do
2000 Fil'bma Canada indianáriid ja inuitaid dilálaš-
vuošaid birra.

Lávvardat 22. mies'simános

Dii'bmo 0900 Komité-bar'go. Gáfebåd'do (jás dárbaša d.1100)
1200 Komité daddjamušat ságestallamii ja maid dak'kensomái.
1400 Bårran-båd'do
1500 Vál'ljejumit
1700 Loap'pahæbmi
1900 Kárášjåga sámiid sær'vi ja Kárášjåga sámi nuoraid
sær'vi bæv'de suottastallamii.

Sáttet riev'dadæmit boattit prográmmas.

Čoak'kin læ rabas buokkaide gat hálidit gullat.

BURES BOATTIN

NORSKE SAMERS RIKSFORBUND (NSR)

innbyr med dette delegater og spesielt innbudte til landsmøtet som holdes i Karasjok 20. - 22. mai 1976.

PROGRAM

Torsdag 20. mai

- Kl. 1100 Åpning. Eventuelle hilsninger. Konstituering.
- Kl. 1400 Matpause
- Kl. 1500 Årsmelding. Regnskap.
Formannen redegjør for organisasjonsarbeid
- Kl. 1630 Pause
- Kl. 1700 Debatt
- Kl. 1830 Pause
- Kl. 1930 Andakt

Fredag 21. mai

- Kl. 1000 Ressursplanlegging av Finnmarksvidda, ved formannen i Ressursutvalget, prof. Olav Gjærevoll. Under debatten vil det også bli høve til å komme inn på samenes bruksrett til land og vatn.
- Kl. 1200 Pause
- Kl. 1230 Debatt
- Kl. 1430 Matpause
- Kl. 1600 Utviklingsfondet for de samiske områder. Idéer og muligheter. Styrking av samiske næringer. Innleder: Daglig leder Harald Hirsti.
Debatt.
- Kl. 1830 Pause
- Kl. 2000 Film om indianernes og inuitenes situasjon i Canada.

Lørdag 22. mai

- Kl. 0900 Komitéarbeid. Eventuelt kaffepause kl. 1100.
- Kl. 1200 Komitéenes uttalelser til debatt og eventuell godkjenning.
- Kl. 1400 Matpause
- Kl. 1500 Valg
- Kl. 1700 Avslutning
- Kl. 1900 Kárášjága Sámiid Sár'vi og Kárášjága Sámi Nuoraid Sár'vi inviterer til fest.

Det tas forbehold om endringer i programmet.

Møtet er åpent for alle interesserte.

VELKOMMEN

ÅPNING

Formannen i NSR Odd Mathis Hætta ønsket velkommen delegater, gjester og andre interesserte til årsmøtet. Det er kun en gang i året man kommer sammen for å behandle sine saker.

Nevnte bokstavene ČSV som ble lansert på et litteraturseminar. I de siste årene har det skjedd store forandringer, slik at enhver grøsser når disse bokstavene nevnes. Er det samene selv som har ødelagt disse bokstavene ČSV? Det er ikke samene som har utvidet og bedervet bokstavene ČSV. Man tør nesten ikke bruke de nå. Disse bokstavene oppstod i Sirma på et litteraturseminar for 4 - 5 år siden. De som lanserte de, visste hva de betydde. Skal vi slutte å bruke de fordi andre har bedervet de. Hva ville samisk vært uten bokstaven č? Tiden forandrer seg, menneskene forandrer seg, bokstavene forandres. Vi må ikke læ andre lede oss til å fefinere vår kultur og vårt språk. Vi må selv være med på å endre våre saker. Vi har det slik som Nils Jernsletten sier i et skriv; alltid må vi velge.

ČSV betyr at samene har rettighet til å fremme sin egen kultur og sin levemåte. Vi må aldri gi opp.

Delegater som møtte 20. mai:

Madda Varjag Sámiid Sær'vi

Čáccesul'lu Sámiid Sær'vi

Dædnugáddi Sámiid Sær'vi

Kárášjåga Sámiid Sær'vi

Kárášjåga Sámi Nuoraid Sær'vi

Porsanga Sámiid Sær'vi

Helgeland Sámiid Sær'vi

Trondheim Sámiid Sær'vi
Bergen Sámiid Sær'vi

Oslo Sámiid Sær'vi

Nordkappa Sámiid Sær'vi

Álahæjo Sámiid Sær'vi

Guov'dagæino Sámiid Sær'vi

Tromsa Sámiid Sær'vi

Unjárga Sámiid Sær'vi

Henry Mathisen
Andreas Hansen
Reidun Mathisen
Arne Persen
Kari Rilås
Arne Wulff
Geir Wulff
Jan Terje Nedrejord
Odd Ivar Solbakk
Aage Solbakk
Johs. Porsanger
Hans Guttorm (kommer)
Ole Mathis Hetta
Mari Teigmo
Anne Sofie Holmestrand
Arne Nystad
Marit Anne Turi
Aslak M. Eira (kommer)
Samuel John Anti
Gunn Britt Eikjok
Hans Hansen
Edvin Aikio
Per Anders Guttorm
Ingunn Utsi
Olly Vatshaug
Rune Stormo
Osvald Tapio
Hans Helander
Nils Gaup
Nils Johan Klemetsen
Erling Krogh
Áilo Gaup
Ivar Utsi
Margrethe Severinsen
Emma Utsi
John Gustavsen
Tore Bongo
Inga Berit Haldorsen
Bjarne Jakobsen
Johan Daniel Hætta
Ole Henrik Buljo
Ole Einar Olsen
Leif Halonen
Edel Hætta Eriksen
Johan Klemet Kalstad
Reidar Eriksen
Britt Rajala
Kirsten Eira Tellefsen
Olav Dikkanen
Einar Siiri
Ellen Dahlsveen
Jorunn Eikjok
Ingv. Mathisen
Louise Michelsen

Forslag fra styret om å sette møtet:

I styremøte 19.5.76 under sak 23.76, "Innkalling til landsmøtet 1976" ble det gjort følgende vedtak: "Styret ber landsmøtet å slutte seg til dette: Landsmøtet er lovlig satt."

Ingen på landsmøtet hadde noen bemerkninger. Enstemmig vedtatt.

HILSNINGER

Ordfører Norvald Soleng, Karasjok kommune:

På vegne av Karasjok Kommune vil jeg bringe en hilsen og ønsker velkommen til vår kommune. Som dere vet så er Karasjok det nest største samekommune i landet. Vi håper at dere som er deltakere her vil arbeide for å gjøre slike vedtak at det vil være til nytte for de det angår; for samene i sin helhet og de næringer de har og for å bevare samekulturen i vårt land. Det er vanskelig å bevare samekulturen. Majoriteten vil fortrenge kulturen. Samene vil komme til kort hvis vi ikke opptrer samlet. Derfor er det viktig at samene gjennom sine organisasjoner arbeider for å bevare samekulturen.

Anna Laila Siri Frogner, Kárášjága Sámiid Sær'vi:

På vegne av Karasjok Sámiid Sær'vi og for Kárášjága Sámi Nuoraid Sær'vi vil jeg bringe hilsener til NSR-landsmøte. Det er mange viktige saker som skal behandles. Når landsmøtet er lagt til Indre Finnmark, går tankene til Johan Turis ord: "Når samene er på de store viddene, så har han en klar forstand. Og hvis det hadde vært et forsamlingssted på et høyt fjell, så kunne nok samene redegjort godt for sine egne saker." Jeg håper at sakene som behandles her, er til beste for alle samene.

Kjell Knutsen, Den norske regjeringens representant:

På vegne av regjeringen, vil jeg takke for invitasjonen til å overvære NSR's 8. landsmøte. Statsminister Nordli hadde samtale med meg før jeg reiste og ba meg bringe hilsen. Han ville ha reist selv, men kunne ikke. Denne landsmøtesamling holdes på en tid da alt vestlig verden er rystet av de store inflasjonene. Vårt land har sluppet rimelig. Har hatt høy aktivitet. Høy stimulering overfor arbeidsliv har gjort at vi har sluppet fri. Den rolige tiden har gjort at regjeringen har kunnet gi bedre tid. Som etnisk minoritet har samene problemer som er knyttet til språk og miljø. Reelt grunnlag skulle bli lagt slik at samene skal få samme grunnlag som resten av befolkningen. Også viktig for samene at de har arbeidsmuligheter, utfolde seg i et miljø hvor de hører hjemme. Aksjonsplanen kommer opp i morgen, vil da benytte anledningen til å drøfte dette nærmere. Nylig er det avsluttet hovedavtale for reindriftssamene, og for første gang har de fått en avtale som sikrer lønn på samme måte som for andre. Det er mening å videreutbygge dette. Komité er nedsatt til å vurdere ressursene her på Finnmarksvidda. Gjennom Nord-Norge program og aksjonsplanen har regjeringen forsøkt å stimulere utvikling i samiske områder. Vesentlig at fra lokalt hold vises interesse og initiativ. Samene er en liten gruppe, og skal de

fremholde sin kultur, må de fremstå som en enhet og gå inn for å bevare sin næring. Samisk ungdom må få samme mulighet som andre til å velge utdanning, yrke og bosted. De store ungdomskull som nå vokser opp har krav på en framtid, krav på at alt skal være som før. Det må handling til ikke minst for å sikre en framtid for sameungdom. Aktivitet som samene selv utfører i politiske fora er viktig. Samene må organisere seg og stille sine krav i et forståelig og klart språk. På vegne av regjeringen ønsker vi så åpen kontakt som mulig. Vil her og nå ønske NSR å ta kontakt med regjeringen skriftelig eller muntlig. Solidaritet med samene som befolkningsmessiggruppe. Lykke til med forhandlinger og ønsker at 8. ordinære landsmøte vil bidra med sitt for bevaring av den rike samiske arv.

Tor Falck, for fylkesmannen i Finnmark:

Fylkesmannen og fylkesrådsman har bedt bringe hilsen. Fylkesmannen ville selv ha vært med, men er bundet av andre avtaler. Vil uttrykke ønske om at også dette årsmøte vil være med å gi grunnlag hos den enkelte for selvfølelse og aktelse. Avklaring av egenskaper og oppfatninger. Felleskap, ikke som felleskap mot noen, som kan gi grunnlag for å gå som del i det større samfunn. Lykke til med arbeidet.

Edel Hætta Eriksen, Nordisk Sameråd:

Formann i norsk seksjon av Nordisk Sameråd kunne ikke møte. Vil på vegne av Nordisk Sameråd takke for innbydelse. Jeg har tenkte litt tilbake til da Nordisk Sameråd kom igang for 20 år siden. Da arbeidet vi med samme saker som NSR nå arbeider med. Tiden forandrer seg, og sakene med. Nå arbeides det med å få felles skriftspråk for det samiske språket, men samene er konservative og det er vanskelig å få til. Arbeider over grensene til felles beste for alle samene. Vil ønske til lykke med landsmøtet og med fremtiden.

Sekretær Ellen Ragnhild Sara, Sámi Institut'ta:

Bringer hilsen fra Sámi Institut'ta og ønsker til lykke med landsmøtet. På grunn av andre reiser kunne ikke Aslak Nils Sara komme og ikke de andre heller.

Mats Steinfjell, NRL:

Ærede NSR, formann og de andre. Har den glede å hilse dere alle fra NRL. Formann Anders Oskal ville vært med, men har ikke kunnet. Vi som arbeider i primærnæring, må tilpasse oss etter den. Det har Anders Oskal måtte gjort. Det er viktig at vi har kontakt og at vi samarbeider i forskjellige saker, spesielt sak som samenes offisielle status. Vil ytre ønske at landsmøtet vil gi brukbare diskusjoner og gode vedtak som vil være til gagn for alle oss samer.

Petter Nedrejord, sekretær i Norsk Sameråd:

Jeg vil på vegne av Norsk Sameråd bringe en hilsen til landsmøtet. Det er nødvendig for representantene for minoritet å komme sammen for å drøfte fellesproblemer. Løse problemer gjennom samarbeid mellom folket og med myndigheter. Ofte fortøner det slik at det er ulike oppfatning. Slik bør det være. Det er foretatt folke-

telling. Samer har unnlatt å svare på spørsmålet same eller ikke same. Hvis vi ser oss rundt, ser vi at det er mye som mangler til vi har nådd samme nivå som majoritetsbefolkning. Vi mangler fagfolk for tiltak i området, Mange oppgaver venter på sin løsning. Avissaken er ikke løst på en tilfresstillende måte. Ønsker at arbeidet her vil være til gagn og ønsker samarbeid med organisasjonen.

Bjørn Aarseth, viseformann i Norsk Kulturråd:

Vil bringe hilsener fra Norsk Kulturråd til NSR som vi har hatt godt samarbeid med. Det er holdt 2 møter med ledelsen i NSR og andre samiske organer. Møtene har vært preget av samarbeid og tiltakslyst for å fremme samesaker. Det arbeides for å gi direkte innflytelse for samiske organisasjoner. Rådet passerte 10 år og fikk gave fra samiske organisasjoner, en formannsklubbe. Hans J. Henriksen som overrakte klubben sa at hver gang klubben ble hevet, ville det bringe tankene til samiske organisasjoner og formodentlig resultere i støtte. Bringes også hilsener fra Tromsø Museum.

Jon Eldar Einejord, rektor ved Karasjok Gymnasklasser med samisk:

Når det på skolen vår kommer opp saker som angår våre mennesker i samfunnet, kommer vi da dit at vi må forklare betydningen av det organisasjonen har for samfunnet vårt. Ønsker også at NSR vil forbli i vårt samfunn og rikssamfunnet.

Mari Teigmo, bestyrer ved De Samiske Samlinger, Karasjok:

På vegne av De Samiske Samlinger vil jeg ønske velkommen til dette huset. Morsomt at dette huset kan brukes til annet enn til museum. Muséet har hatt godt samarbeid med organisasjonen. De Samiske Samlinger holder på å forandre lovene slik at også organisasjonene vil være med. Muséet arbeider også med nyere forskning. Det er lite om samiske forhold i skolen. Muséet samler nytt stoff og forsker når det gjelder samiske saker. Håper at de samiske organisasjoner vil få anledning til å behandle museale spørsmål. Ønsker lykke til med årsmøtet.

Terje Henninen, fra skoledirektørkontoret:

Skoledirektøren har bedt om å bære frem sin hilsen til NSR's 8. ordinære landsmøte. Skoledirektøren er kjent med skoleforhold i samiske distrikter gjennom sitt mangeårige virke her. Viser spesiell interesse for samiske saker. Langsom utvikling i og med at nytt materiell er kommet, også når det gjelder lærere til samiske områder gjenstår mye. Nå fått oppnevnt samisk skoleråd. Vil ønske NSR's landsmøte lykke til med forhandlinger og drøftinger av de mange viktige saker.

VALG AV PRESIDIUM

<u>Dirigenter:</u>	1. dag	Kari Rilås Reidar Eriksen
	2. dag	Henry Mathisen Ole Einar Olsen
	3. dag	Marit Stordahl Ole Henrik Buljo
<u>Tolker:</u>		Klemet Hermansen Ole Henrik Buljo Johan Klemet Kalstad
<u>Sekretærer:</u>		Britt Rajala Reidun Mathisen Bjarne Jakobsen Jorunn Eikjok Ingunn Utsi Rune Stormo
<u>Valgkomité:</u>		Ivar Utsi, formann Mari Teigmo Leif Halonen Áilo Gaup Odd Ivar Solbakk
<u>Teknisk anlegg:</u>		Nils Johan Klemetsen
<u>Ressursutvalg:</u>		Regnor Solbakk, formann Einar Siiri Johs. Porsanger
<u>Utviklingsfond:</u>		Hans Guttorm, formann Olav Dikkanen Ole Einar Olsen
<u>Redaksjonskomité:</u>		Ole Mathis Hetta, formann Leif Dunfjeld Aage Solbakk
<u>Regnskapsutvalg:</u>		Odd Kappfjell, formann Edel Hætta Eriksen Henry Mathisen

NORGA SÁMIID RIIKASÆRVI (NSR) JAKKIDIEDÁHUS

Ái'gudat 14. gæssimános 1975'as gidda 19. miessimánnui 1976'ii

1. STIV'RA

Áv'daálmái : Odd Mathis Hætta , Midtbakkflata 5, 9500 Álahæddjo
Saddjásašáv'daálmái: Peder Andersen, Igeldas, 9710 Sis'kit Billavuodna
Stivramielláttot : Anna Laila Siri Frogner, 9730 Kárašjákka
Leif Dunfjeld, Morenevegen 27, 9500 Álahæddjo
Odd Kappfjell, 8680 Trofors

Persuvnálaš

várreál'bmut : Klemet Hermansen, 9520 Guov'dagæi'dno
Olav Dikkanen, Unjár'ga, 9815 Nyborg
Mari Teigmo, 9730 Kárašjákka
Johan Jernsletten, Buolbmát, 9845 Dædno
Laila Somby Sandvik, 9730 Kárašjákka

Revisorat : Johan M. Klemetsen, 9520 Guov'dagæi'dno
Mikkel J. Hætta, 9525 Máze

NSR bar'goláv'digád'di: Áv'daálmái, saddjásašáv'daálmái, stiv'ramiellát'to Leif Dunfjeld.

Sekretariatajášihæd'dji Johan Klemet Kalstad gidda 31. juov'lamánnui 1975. Maŋŋá dan áigi ii læt læmaš NSR'as čál'li.

Dál vál'ljejumis : Áv'daálmái gii vál'ljejuvvu jakkái sierralaš vál'ljejumis.
Peder Andersen ja su várreálmái Olav Dikkanen ja Anna Laila Siri Frogner ja su várreálmuš Mari Teigmo.

2. LÁV'DIGÁDDIID BARGOT

Ávdit ái'gudagas namahii NSR æláhusekonomálaš láv'digáddi ja skuv'laláv'digáddi.

Eláhusekonomálaš láv'digáddis læt: Trygve L. Guttormsen, Peder Andersen ja Odd Ivar Solbakk. Láv'digáddis ii læt læmaš čoak'kin ábbanassii ge.

Skuv'laláv'digád'di mii læi játtui biddjujuvvun ávdiit ái'gudagas, čuvvujuvvui mutton ášša láv'digáddin mii galgai erenoamálašžat bar'gat áv'dalskuvla gáždagaiguin, ja dán láv'digáddis læt miel'de Laila Somby Sandvik, Solveig Kristine Hætta ja Britt Guttorm. Ii dán ge láv'digáddis læ læmaš čoak'kin. Mutton sivva dasa sátt'á læt atte sekretariatajádiháddjis ii læt læmaš ái'gi daid biddjat játtui ja læt čál'li láv'digáddiide.

Riikačoak'kin 1975 evtuhii stiv'rii atte biddjat játtui láv'digáddi mii gal'gá vákkehít dut'kat organisašuvna bar'govuogi ja jáš dár'bo riev'dadit NSR njuolgádusaid. Dággár láv'digád'di ii læt biddjujuvvun játtui.

Stiv'ra áššuluša atte ášši ii læt mænnoduvvun, muttu ai'go dagga- više maŋŋá dán riikačoak'kima biddjat láv'digáddi bar'gat daina áššiin.

3. STIVRAČOAK'KIMAT

Stivras læt læmaš 9 čoak'kima (dain 3 telefuv'načoak'kimat) ja læt mænnoduvvun 44 ášši. Bar'goláv'digád'di læi gáč'čujuvvun čoak'kanit, muttu gá ii hei'ven ák'tii ge de ii šad'dan čoak'kin. Muttu telefuv'načoak'kimat læt læmaš buorit daid bar'goláv'digáddi čoak'kimiide sáddjái.

Áššit mat læt dárbašan vučulaš dut'kamusa læt

- stuoridit sámi fid'no- ja ruok'toduoddjiskuvlas
- rákkadit siskit riikagæinos
- ja vál'dit fas gævahussii sámi báik'kinámaid

Áššit mat gullet NSR'ii ja báikálaš sámiid serviide námohuvvu erenoamášit miellat'togoartaid čállin, ja diedihit čállivirgi rabas.

Áv'dal gá vir'gi diešihuvvu rabas, de gal'gá stiv'ra giettadallat rabas diešihámi, namahus vuogi, balká, áigi álgahit bargo, bar'go-instruvsa ja ærá mii gullu dasa, æret ærá gal'gá gá ruttadoallo-bar'go gullut čál'lii (væ'r'dit NSR njuolgádusaiguin).

4. BÁIKÁLAŠ SÁMIID SÆRVIT

18 sámiid særvit læt miel'de Norga Sámiid Riikasærvis (NSR). Sis læt danin vuoi'gatvuotta sád'det ái'rasiid riikačoak'kimii mii dállujuvvu juokke jagi. Dat læt dát ái'rasat gæt vál'ljejit NSR stivra ja gæt buk'tet njuolgádusaid boatte ái'gudakkii (mii læ jakki). Dát læt miel'de NSR'as:

Madda-Várjag Sámiid Sær'vi
Čáccesul'lu Sámiid Sær'vi
Unjárga Sámiid Sær'vi
Dæno Sámiid Sær'vi
Dædnugáddi Sámiid Sær'vi
Karášjága Sámiid Sær'vi
Karášjága Sámi Nuoraid Sær'vi
Porsanga Sámiid Sær'vi
Nordkappa Sámiid Sær'vi
Álahæjo Sámiid Sær'vi
Guov'dagæino Sámiid Sær'vi
Trámsa Sámiid Sær'vi
Hamarøy Sámiid Sær'vi
Helgeland Sámiid Sær'vi
Nord-Trøndelag Sámiid Sær'vi
Trondheim Sámiid Sær'vi
Bergen Sámiid Sær'vi
Oslo Sámiid Sær'vi

Ænaš báikálaš sámiid serviin læt læmaš dábálaš bar'gojakki. Muttomat læt doallan ák'tasaš stiv'račoak'kimiid ja gursat læt dállujuvvun ávtas ærá sámiid serviin. Mutton sámiid særvit æi læt doaiman ábbanassii ge.

Gá NSR'as æi læn ruōat játtit, de læ læmaš ák'tavuotta báikálaš

serviiguin heitut. Stiv'ra šálluša dán dili. 10 000,- ruvna mii læi lassijjuolloodus Anadoallodepartementas ii buoridan dili. Submi gævahuvui bál'káii ja sosiálalaš álgusgáloide. Borkenjárgas læ interimstiv'ra vál'ljejuvvun 21. 2.76 mii gal'gá álgahit sámiiid særvi dán guv'lui.

5. NSR ÁR'VALUS MIELLAT'TON RÁĐIIDE' STIVRAIDE J.N.V.

1. Ávdidan foan'da guovdáš sámii guovloide.

Anadoallodepartemen'ta læ biv'dán ár'valusa ráđđimiellat'ton Ávdidan fán'dii. NSR evtuhii Ivar Utsi, Repvágas ja su várreálmušii Ingrid Tapio, Dænos.

Gá ráđđimiellat'to gal'gá læt dan guovlos eret mii boattá Fonda geografálaš viidudaga vuolláii, de dáttui departemen'ta buk'tit áđđá ár'valusa. NSR evtuhii de Harald Johnsen, Vanas-gieddis. Ráđđii ii læt vel doai'bmagoattán.

2. Sámi skuv'laráđđii.

Gir'ko- ja oappahusdepartemen'ta læ biv'dán čállagis 10. juov'lamános 1975 ár'valit miellattoid sámii skuv'laráđđiái. NSR evtuhii: Edel Hætta Eriksen, Guov'dagæinos (várreálmuš: Haldis Helander Wigelius, Sirmás), Odd Kappfjell, Trofors (várreálmái: Mikal Urheim, Musken) ja Ole Henrik Magga, Álahæjos (várreálmuš: Jorunn Eikjok, Unjárgas). Nu gá dávdos læ, de læt dát miel'de: Edel Hætta Eriksen, Ole Henrik Magga ja Mikal Urheim. Odd Kappfjell læ várreálmái.

3. Norga Sámiráđđii.

Čállagis 23. guovvamános d.j. dieđihii Anadoallodepartemen'ta atte Norga Sámiráđđii doaimahan ái'gi nákká ja atte miellattot ái'gudakkii 1. suoi'dnimános 1976'as gidda 30. gæssimánnui 1980'ái gal'get namahuvvut. NSR læ evtuhan: Peder Andersen, Porsangas (várreálmái: Ivar Utsi, Repvágas), Aslak Loso, Guov'dagæinos (várreálmái: Mikkel A. Gaup, Mázes) ja Anna Jacobsen, Tjømnes (várreálmuš: Maja Dunfjeld Aagard, Snásas).

Ráđđii ii læt vel doai'bmagoattán.

4. STIV'RA KÁRÁŠJÁGA GYMNASALUOKKÁIDE SÁMIGIELÁIN

Gá Gir'ko- ja oappahusdepartemen'ta bivdii, læ NSR evtuhan
Guovvuvaš stiv'ramiellattoid Kárášjága Gymnasluokkáide
sámigielain: Johan Jernsletten, Buolmágis (várreálmuš: Haldis
Helander Wigelius, Sirmás), Per Somby, Lævnjas (várreálmái:
Hákon Schanche, Lævnjas) ja Leif Halonen, Guov'dagæinos
(várreálmái: Mikkel A. Gaup, Mázes).
Stiv'ra ii læt vel doai'bmagoattán.

5. Stiv'ra Finnmarksbygg A.S, Guov'dagæinos.

Dán stivras læi miel'de Klemet Hermansen, Guov'dagæinos
(várreálmái: Johan M. Klemetsen, Guov'dagæinos) ávdastæd'djin
Norga Boazodoallo-Sábmelažžaid Riikasærvi (NRL) ja NSR ávdas.
NSR evtuha áššá stiv'ramiellat'ton Peder Andersen, Porsangas
(Klemet Hermansen ii hálidan áššasit vál'ljejuvvut). Várre-
álmái læ dat sæmmá gá áv'dal.

Generálačoag'ganæmis Guov'dagæinos 30. njuk'čamános d.j.
vál'ljejuvvui Johan M. Klemetsen, Guov'dagæinos stiv'ra-
miellat'ton. Várreálmáin vál'ljejuvvui Isak Mathis O. Eira,
Guov'dagæinos (NRL ávdastæd'dji).

6. Davviriikaid Sámikonferan'sa 1976.

Dat 9. davviriikaid sámikonferan'sa dállujuvvu Anáris
12. - 14. gæssimános 1976.

Suomabæl'de vál'ljejuvvujit 20 sáddatál'bmu, Ruotabæl'de
24 ja Norgabæl'de 30 sáddatál'bmu.

Norgabæl'de vál'lje NRL 10 sáddatál'bmu ja NSR 20 sáddat-
ál'bmu.

Čállusiin 6. skáb'mamános 1975 ávžohii sekretariata
juokke báikálaš særvi vál'ljet 1 ái'rasa várreál'bmuin ja
sád'det diešo válga birra NSR'ii áv'dal loappagæččen ádda-
jagimáno 1976. Loap'paái'rasat vál'ljejuvvujit NSR stivras.

Dát seghus NSR'a sáddatál'bmuin læ ášas, danin gá áv'dal
læi dáppi atte ábba NSR'a stiv'ra galgai miel'de. Ánaš sámiid
særvit læt dál vál'ljen sin ái'rasiid ja stiv'ra NSR'as fas
sin.

6. ČOAK'KIMAT' ÁVDASTUS (REPRESENTAŠUV'NA) J.N. V.

Norga Kultuv'rarášši læi gáččon čoak'kimii 16. skáb'mamános 1975, ja dábbe læi áv'daálmái miel'de. Árá sámi ávdastæddjit bätte NRL'as, Sámi Instituttas ja Kultuv'raráši iežas láv'digáddis mii mænnoda sámi kultuv'rabargoid. Dán čoak'kimis giettadalluđuvvui ávtasdoai'bma bargos ja doarjagis sámi kultuv'raul'bmiliide.

12. njuk'čamános d.j. læi áv'daálmái ák'tan árá sámi ávdastæddjii-guin (NRL'as ja Kultuv'raráši láv'digáddis) čoak'kimis Kultuv'raráši áministrašuvnain ja bar'goláv'digáddiin giettadallamin rutta-đuogadæmi sámi kultuv'raul'bmiliide 1976'ii ja 1977'ii.

NSR læ læmaš miel'de addit gud'nejat'tin skæŋka Norga Kultuv'rafán'dii mii devdii 10 jagi. Kultuv'rarášši læ pásitiivalažžat vækkehan sámi kultuv'rasuoddjalusa ja sámi kultuv'rabaddjánæmi. Dat læ ad'dán ruđa prosjævtaide ja ák'tilaš doaimaide.

Skæŋka læi áv'daál'bmášlubbut čoarvis ja dávtis maid J. Rist læi dud'djun. Dærvuošat mat leddje sámi- ja dárugillii ávdidii Hans J. Henriksen dáid ávdas: NRL, NSR, Davviriikaid Sámirášši Norgabæl' ássudat, Norga Sámirášši, Sámi Institut'ta, Sámiid Vuor'ká-Dávvirat, Kárášjága Gir'jiráddjo, Norsk Folkemuseum, Saemien Siŋte, Nordkalotten-Sámiænan, Nuorttanaste ja Tromsø Museum.

Státtaministar læ vástidan NSR'a čállaga soaimaldaga birra mutton báikálaš áviisas ja læ čuđohan atte dát læ áš'ši áviisa ja organisašuvna gaska.

7. ÁDMINISTRAŠUV'DNA

1. áššajagimános 1976'as læ NSR læmaš čállli haga. Sekretariata-jašihæd'dji celkii eret virgistis 3. skáb'mamános 1975. Sisdoallo eret cel'kimis læ dávdos dan stensiilabrævas mii sád'dejuvvui serviide čielgadæbmin. Stiv'ra ávžohii Johan Klemet Kalstad bar'gat álgus jagi, maid sán dagai.

1. miessimáno ráddjái ii læt læmaš bál'káhuvvun čál'li. 1. miessimáno rájes læ læmaš stivras dii'bmabál'káhuvvun čál'li, Máret Sára, oap'pi Álahæjo oappahæd'djiskuvlas. Sán gal'gá maidái læt oai'vičál'li riikačoak'kimis.

NSR boattá dieđihit čál'livirgi rabas daggaviđe maŋŋá riikačoak'kima. Áššis 39 75 "NSR'a sekretariata" evtuhii stiv'ra atte bar'goláv'digád'di gal'gá čil'get sekretariata bargo. Dát bar'gujuvvu daina lágiin atte rákkaduvvu njuolgadus vir'gái.

Dán ái'gudagas læ NSR lái'guhan lanja Guov'dagæino Státtainternattas. Stiv'račoak'kimis 12. cuoŋomános 1975 evtuhuvvui áccat Guov'dagæino giel'dastivras ja Sámiid Vuor'ká-Dávviriin Kárásjágas lanja. Guov'dagæinos ii læt boattán vás'tádus . Sámiid Vuor'ká-Dávvirat æi ge læt vás'tidan, muttu gáv'dnu stiv'raevtuhus 17. gálg t-mános 1974 , sád'dejuvvun NSR sekretariatajádihæd'djii 6. njuk'čamános 1975 gás dieđihuvvu atte "Trámsa museum mieđiha - gas'kabád'dui- hæi'tit lái'guhit ávta sin lanjain, jás SVD hálidit lái'guhit NSR sekretariatii". Stiv'ra SVD læ evtuhan ná: "Stiv'ra læ mieđis lái'guhit lanja, ja administrašuv'dna biv'dujuvvu rákkadit láigošiettadusa".

NSR evtuhii stiv'račoak'kimis 27. čak'čamános 1975, áš'ši 39/75, čuoggis 1, maŋimus oasis ná:

"Jás dat fállø dákkálaš lanjain Sámiid Vuor'ká-Dávviriin ain læ fámos, de ái'go NSR váikohusain 1. áššajagimános 1976 ja maŋimus áv'dal 1. njuk'čamános 1976 fár'ret NSR sekretariata Kárásjakkii."

Dát evtuhus ii læt čaðahuvvun.

8. ÁI'GOMUSAT BOATTE ÁIGIS

Daggaviđe maŋŋá riikačoak'kima boattá stiv'ra dieđihit čál'livirgi rabas. Jás šiettadus SVD vuolláičállujuvvu, sát'tá kántuv'ra sir'dujuvvut SVD lanjaide.

Gas'kabád'dusaš čál'li bál'káhuvvu (sullii 2 mánnui) dás'sá gá dat namahuvvun čál'li sát'tá ál'git. Gas'kabád'dusaš čál'li bar'go boattá læt: Maŋŋá riikačoak'kima bargot, degu sád'det jás sái'tet daddjamusat rievtes eisevál'diide ja instansaide, brævvalánohusaid lágidit ja gárvistit riikačoak'kin bæv'digirji 1975 ja 1976. Arret dan de fer'te árkii'va ár'dnejuvvut ja ái'gái fievriduvvut. Já jás læ ái'gi čuovvot áššiid riikačoak'kimis 1975'as ja 1976'as.

Dat á33a namahuvvun čál'li fer'te álgus manná gá læ ál'gán dávdidit áššiiguin ja das'tu ávdimus ávdidit organisašuv'dna-bargo nu atte játtit báikálaš sámiid serviin. Vii'dudat dán manimus bargos læ dan ekonomálaš vækki duokkin maid NSR oaž'žo.

9. EKONOMIA

1975'as oažžoi NSR 145 000,- ruvno sturrudat ruttajuollodusa, muttu juo čak'čamános læi čielgas atte šad'dá váddis bir'get. Masa juo buot játtimus fer'tii hei'tujuvvut. 10 000,- ruvno lassijuollodus Anadoalodepartementas dagai atte sekretariata-jáđihæddji bál'ká skáb'ma- ja juov'lamánnui sáttii mák'sujuvvut, ja vela dat buot ænemus dárbašlaš kántuv'ragálot degu telefuv'narekkedat, poas'tamá'k'so j.n.v.

1976'ii læ NSR dán ráddjái ážžon 80 000 ruvna Anadoalodepartementas. Gá NSR namaha čál'li, de stiv'ra rákkada bušætta loap'pa jakká' ja áccá ruđa dan miel'de.

Gá ii ák'tage stivras sát'tán læt ruttadoalli, de læ NSR 1. čak'čamános 1975 bál'káhan Marit Sara Bongo, Guov'dageinos, ruttadoal'lin. Su bál'ká læ 2 500,- ruvno jakká'.

Dán ráddjái jagis læ dain juolloduvvun ruđain gævahuvvun sullii 28 000,- ruvno. Dat læt ærret ærá gævahuvvun kantuv'ra-offsettii (sullii 8 000,- ruvno), telefuvnaide, kántuv'ralái'gui, poas'tamá'k'sui j.n.v., stiv'račoak'kimiide ja dii'bmobál'káhuvvun čál'lii.

Riikačoak'kimii 1976'ii læ NSR rekkenas'tán 40 000,- ruvno.

Kirášjagas, 19. miessimános 1976

NSR stivra ávdas

Odd Mathis Hætta
Odd Mathis Hætta

Å R S M E L D I N G

f o r

NORGA SÁMIID RIIKASÆR'VI - NORSKE SAMERS RIKSPORBUND (NSR)

for perioden 14. juni 1975 til 19. mai 1976

1. STYRET

Formann : Odd Mathis Hætta, Midtbakkflata 5, 9500 Alta
Nestformann : Peder Andersen, Igeldas, 9710 Indre Billefjord
Styremedlemmer: Anna Laila Siri Frogner, 9730 Karasjok
Leif Dunfjeld, Morenevegen 27, 9500 Alta p.t. Tromsø
Odd Kappfjell, 8680 Trofors

Personlige
varamenn

: Klemet Hermansen, 9520 Kautokeino
Olav Dikkanen, Nesseby, 9815 Nyborg
Mari Teigmo, 9730 Karasjok
Johan Jernsletten, Polmak, 9845 Tana
Laila Somby Sandvik, 9730 Karasjok

Revisoerer : Johan M. Klemetsen, 9520 Kautokeino
Mikkel J. Hætta, 9525 Masi

NSR's arbeidsutvalg: Formann, nestformann og styremedlem
Leif Dunfjeld.

Sekretariatleder Johan Klemet Kalstad fram til 31. desember 1975.
Etter den tid har ikke NSR hatt sekretær.

På valg står : Formannen som velges for ett år ved særskilt valg.
Dessuten står Peder Andersen med varamann
Olav Dikkanen og Anna Laila Siri Frogner med
varamann Mari Teigmo på valg.

2. KOMITEARBEID

I forrige periode nedsatte NSR's styre en næringsøkonomisk komité og en skolekomité. Den næringsøkonomiske komité består av Trygve L. Guttormsen, Peder Andersen og Odd Ivar Solbakk. Komitéen har ikke hatt møte i det hele tatt.

Skolekomitéen som var nedsatt for forrige periode, ble avløst av en ny som skulle arbeide spesielt med førskolespørsmål. består av Laila Somby Sandvik, Solveig Kristine Hætta og Britt Guttorm. Heller ikke denne komitéen har hatt møte. En av årsakene til dette kan være at sekretaritatlederen ikke hadde tid til å få disse i gang og å være sekretær for komitéene.

Landsmøtet 1975 vedtok en uttalelse til styret om å nedsette en komité som skulle bistå med utredning av organisasjonspraksis og eventuell endring av NSR's vedtekter.

En slik komité er ikke nedsatt.

Styret beklager at saken ikke er fulgt opp, men vil umiddelbart etter dette landsmøte nedsette en komité til å arbeide med dette.

3. STYREMØTER

Styret har holdt 9 møter (derav 3 telefonmøter) og har behandlet 44 saker. Arbeidsutvalget har vært kalt inn en gang, men måtte avlyses fordi tiden passet dårlig for alle. Men telefonmøtene har vært en god erstatning for de vanlige arbeidsutvalgsmøter.

Av saker som har krevd grundig utredning, vil en her nevne utbygging av den samiske yrkes- og husflidsskole. Videre utredning om bygging av indre riksvei og om tilbakeføring av samiske stedsnavn.

Av saker med tilknytning til NSR og de lokale sámiiid sær'vi vil en spesielt nevne utsteding av medlemskort, og utlysning av sekretarstillingen. I den forbindelse vedtok styret før utlysning å drøfte utlysning, tilsettingsformen, lønns plassering, tidspunkt for til-tredelse, stillingsinstruks og eventuelle andre forhold i tilknytning til dette, bl.a. om kassererfunksjonen skulle tillegges sekretæren (jfr. NSR's vedtekter).

4. DE LOKALE SÁMIID SÆR'VI

Det er 18 sámiiid sær'vi (samenes forening) som er tilsluttet

Norga Sámiid Riikasær'vi - Norske Samers Riksforbund (NSR). De har dermed rett til å sende delegater til landsmøtet som holdes hvert år. Det er disse utsendinger som velger NSR's styre og trekker opp retningslinjer for kommende periode (som er ett år). Disse er tilsluttet NSR:

Mádda-Várjag Sámiid Sær'vi
Čáccesul'lu Sámiid Sær'vi
Unjárga Sámiid Sær'vi
Dæno Sámiid Sær'vi
Dædnugáddi Sámiid Sær'vi
Kárášjága Sámiid Sær'vi
Kárášjága Sámi Nuoraid Sær'vi
Porsan'ga Sámiid Sær'vi
Nordkappa Sámiid Sær'vi
Álahæjo Sámiid Sær'vi
Guov'dagæino Sámiid Sær'vi
Trámsa Sámiid Sær'vi
Hamarøy Sámiid Sær'vi
Helgeland Sámiid Sær'vi
Nord-Trøndelag Sámiid Sær'vi
Trondheim Sámiid Sær'vi
Bergen Sámiid Sær'vi
Oslo Sámiid Sær'vi

De fleste lokale sámiid sær'vi har hatt et vanlig arbeidsår. Enkelte har arrangert felles styremøter og det har vært arrangert kurs i samarbeid med andre. Enkelte sámiid sær'vi har praktisk talt ikke hatt aktivitet.

Etter som NSR ikke hadde midler til reisevirksomhet, har kontakten med lokale lag vært minimal. Styret beklager denne situasjon, men selv en tilleggsbevilgning fra Landbruksdepartementet på kr 10 000,- kunne ikke bøte på dette. Beløpet gikk til lønning og sosiale utgifter. På Borkenes er det nedsatt et interimstyre 21.2.76 som har til oppgave å stifte sámiid sær'vi for dette område.

5. FORSLAG FRA NSR PÅ MEDLEMMER TIL RÅD, STYRER ETC.

1. Utviklingsfond for de sentrale samiske bosettingsområder.
Landbruksdepartementet anmodet om forslag på rådsmedlem for Utviklingsfondet. NSR foreslo Ivar Utsi, Repvåg med Ingrid Tapio, Tana som varamann.
Etter som rådsmedlem skulle være fra området som kom under Fondets geografiske omfang, anmodet departementet om et nytt forslag. NSR foreslo da Harald Johnsen, Båteng.
Rådet er enda ikke oppnevnt.
2. Samisk undervisningsråd.
Kirke- og undervisningsdepartementet anmodet i brev av 10. desember 1975 om forslag på medlemmer til samisk undervisningsråd. NSR foreslo: Edel Hætta Eriksen, Kautokeino (varamann: Haldis Helander Wigelius, Sirma), Odd Kappfjell. Trofors (varamann: Mikal Urheim, Musken) og Ole Henrik Magga (varamann: Jorunn Eikjok, Nesseby). Som kjent er disse kommet med: Edel Hætta Eriksen, Ole Henrik Magga og Mikal Urheim. Odd Kappfjell er blitt varamann.
3. Norsk Sameråd.
Med brev av 23.2 d.å. meddelte Landbruksdepartementet at funksjonstiden for Norsk Sameråd går ut og det skulle oppnevnes medlemmer for perioden 1. juli 1976 til 30. juni 1980. NSR har foreslått følgende: Peder Andersen, Porsanger (varamann: Ivar Utsi, Repvåg), Aslak Loso, Kautokeino (varamann: Mikkel A. Gaup, Masi) og Anna Jacobsen, Tjøme (varamann: Maja Dunfjeld Aagard, Snåsa).
Rådet er ikke oppnevnt.
4. Styret for Karasjok Gymnasklasser med samisk.
Etter anmodning fra Kirke- og undervisningsdepartementet har NDR foreslått følgende styremedlemmer for Karasjok Gymnasklasser med samisk: Johan Jernsletten, Polmak (varamann: Haldis Helander Wigelius, Sirma), Per Somby, Lakselv (varamann: Håkon Schancke, Lakselv) og Leif Halonen, Kautokeino (varamann: Mikkel A. Gaup, Masi).
Styret er foreløpig ikke oppnevnt.

5. Styret for Finnmarksbygg A.S, Kautokeino.
I dette styret satt Klemet Hermansen, Kautokeino (varamann: Johan M. Klemetsen, Kautokeino) som representanter for Norges Reindriftsamers Landsforening (NRL) og NSR. NSR foreslo som nytt styremedlem (etter at Klemet Hermansen hadde frasagt seg gjenvalg): Peder Andersen, Porsanger med samme varamann som før.
På generalforsamlingen i Kautokeino 30. mars d.å. ble Johan M. Klemetsen, Kautokeino valgt til styremedlem. Til varamann ble valgt Isak Mathis O. Eira, Kautokeino (representant for NRL).
6. Nordisk Samekonferanse 1976.
Den 9. nordiske samekonferanse arrangeres i Enare i tiden 12. - 14. juni 1976.
Fra Finland velges 20 delagater, fra Sverige 24 og fra Norge 30 delegater.
I Norge er det NRL som velger 10 delegater og NSR 20 delegater. Med brev av 6. november 1975 oppfordret sekretariatet hvert lokallag å velge 1 utsending med varamann og sende melding om valget til NSR innen utgangen av januar 1976. De resterende utsendinger forutsettes valgt av NSR styre. Denne sammensetning av NSR's delegasjon er ny i og med at tidligere praksis forutsatte at hele NSR's styre skulle inngå i delegasjonen.
De fleste sámiid sør'vi har nå valgt sine utsendinger, og styret i NSR sine utsendinger.

6. MØTER, REPRESENTASJON M.M.

Etter innkalling til Norsk Kulturrådets møte 16. november 1975 møtte formannen. Andre samiske representanter kom fra NRL, Sámi Institut'ta og Kulturrådets egne underutvalg for samiske kulturaktiviteter. På dette møtet drøftet man koordinering av arbeid og støtte til samiske kulturformål.

Den 12. mars d.å. var formannen sammen med andre samiske representanter (NRL og kulturrådets underutvalg for samiske kulturaktiviteter) i møte med Kulturrådets administrasjon og arbeids-

utvalg for å drøfte fordeling av midler til samiske kulturformål for 1976 og 1977.

NSR har vært med å gi en erkjentlighetsgave til Norsk Kulturfond som rundet 10 år. Kulturrådet har på en positiv måte bidratt til samisk kulturvern og samisk kulturreisning. Det har gitt bidrag til enkelt prosjekter og til kontinuerlig virksomhet for flere tiltak. Gaven var en formannsklubbe i reinhorn og -bein laget av J. Rist. Hilsningsadressen som var på samisk og norsk ble overrekt av Hans J. Henriksen fra følgende: NRL, NSR, Nordisk Sameråd/norsk seksjon, Norsk Sameråd, Sámi Institut'ta, Sámiid Vuor'ká-Dávvirat, Karasjok Bibliotek, Norsk Folkemuseum, Samien Sijte, Nordkalotten-Sámianan, Nuorttanaste og Tromsø Museum.

Statsministeren har svart på NSR's henvendelse om beskyldninger i en lokalavis og vist til at dette er en sak mellom avisen og organisasjonen.

7. ADMINISTRASJON

Fra 1. januar 1976 har NSR vært uten sekretær. Sekretariatleder Johan Klemet Kalstad sa opp sin stilling 3. november 1975. Innholdet av oppsigelsen er kjent i det stensilbrevet som ble sendt alle styremedlemmer og alle sámiiid sær'vi til orientering. Styret anmodet Johan Klemet Kalstad til å fortsette til utgangen av året, hvilket han gjorde.

Fram til 1. mai har det ikke vært lønnet sekretærhjelp. Fra 1. mai har styret en timelønnet sekretær, Marit Sara, student ved lærerutdanningen i Alta. Hun er også engasjert til å være hovedsekretær under dette landsmøte.

NSR vil utlyse sekretærstillingen ledig umiddelbart etter landsmøtet. I sak 39/75 : "NSR's sekretariat" vedtok styret at arbeidsutvalget skulle klargjøre sekretariatlederens arbeidsområde. Dette forutsatt skjedd ved at der ble utarbeidet instruks for stillingen.

Inneværende periode leier NSR lokaler på Kautokeino Statsinternat. På styremøte 12. april 1975 ble det vedtatt å søke Kautokeino formannskap og De Samiske Samlinger i Karasjok om tilbud på lokaler. Kautokeino formannskap har ikke svart på NSR's henvendelse. Heller ikke De Samiske Samlinger har svart på denne henvendelse, men det foreligger et styrevedtak av 17. oktober 1974 sendt NSR's sekretariatleder 6. mars 1975 hvor det opplyses at "Tromsø museum er villig - inntil videre - å oppgi sitt leieforhold for en av hyblene, dersom DSS ønsker å leie den ut til NSR's sekretariat". Styret i DSS har gjort slikt vedtak: "Styret stiller seg velvillig til å leie ut kontoret, og administrasjonen bes sette opp forslag til leiekontrakt".

NSR gjorde på sitt styremøte den 27. september 1975 under sak 39/75, pkt. 1, siste avsnitt, slikt vedtak:

"Hvis tilbudet om leie av tilfredsstillende kontorlokaler på De Samiske Samlinger er ved makt, vil NSR med virkning fra 1. januar 1976 og seinest innen 1. mars 1976 flytte NSR's sekretariat til Karasjok":

Vedtaket er ikke effektuert.

8. OPPGAVER I NÆRMESTE FRAMTID

Umiddelbart etter landsmøtet vil styret lyse ledig sekretærstilling. Når en eventuell kontrakt med DSS er undertegnet, kan kontoret flyttes til DSS's lokaler.

Det vil bli engasjert en midlertidig sekretær (for ca. 2 måneder) inntil den tilsatte kan tiltre. Arbeidsoppgaver for engasjementet vil i første rekke være: Etterarbeid etter landsmøtet 1976, med å sende ut eventuelle uttalelser til de rette myndigheter og instanser, ta seg av fortløpende korrespondanse og arbeide med å få ferdig landsmøteprotokollen for 1975 og 1976. Dessuten må arkivet bringes i orden og ajour føres. I den utstrekning det blir tid til det, å følge opp saker fra landsmøtet 1975 og 1976.

Den nytilsatte sekretæren vil den nærmeste tid etter tiltredelse måtte sette seg inn i sakene for deretter å prioritere organisasjonsarbeid ved å reise til lokale sámiid sær'vi. Omfanget av det siste vil være avhengig av de økonomiske midler NSF vil få til rådighet.

9. ØKONOMI

I 1975 fikk NSR en bevilgning på kr 145 000,-, men allerede i september var det klart at det ville bli meget vanskelig å klare seg. Praktisk talt all reisevirksomhet måtte innstilles. En tilleggsbevilgning fra Landbruksdepartementet på kr 10 000,- gjorde at lønn for november og desember for sekretariatlederen kunne betales, samt de aller nødvendigste kontorutgifter som telefonregninger, porto etc.

For 1976 har NSR hittil fått kr 80 000,- fra Landbruksdepartementet. Når NSR får engasjert/tilsatt sekretær, vil styret sette opp budsjett for resten av året og søke om midler i samsvare med dette.

Etter som ingen i styret kunne ta på seg kasserer-vervet, har NSR fra 1. september 1975 engasjert Marit Sara Bongo, Kautokeino, til kasserer. Lønn til henne er satt til kr 2 500,- pr. år.

Hittil er det i år av de bevilgede midler brukt ca. kr 28 000,-. Det er bl.a. til kontor-offset (ca. kr 8 000,-), telefoner, kontorleie, porto, styremøter og timelønnet sekretær.

Til landsmøtet 1976 har NSR avsatt kr 40 000,-.

Karasjok, 19. mai 1976

For styret i NSR

Odd Mathis Hætta
Odd Mathis Hætta

MERKNADER TIL STYRETS ÅRSMELDING

Geir Wulff:

Čáccisul'lu Sámiid Sær'vi har fremmet et forslag til uttalelse som jeg finner riktig man tar stilling til under beretninga. Før jeg refererer forslaget skal jeg begrunne det litte granne. Siden 1. januar har NSR vært uten sekretariatleder da han Johan Klemet Kalstad etter søknad fratrådte sin stilling. Aktiviteten i NSR har vært deretter. Kontakten med lokallagene har vært lik null, og ingen viktige saker er blitt fremmet etter at sekretariatlederen gikk av. Årsmeldingen gir forøvrig et klart bilde av den dårlige aktiviteten, og innkallingen til landsmøtet ble også over en måned forsinket på grunn av at kontoret var ubemannet. Regjeringens representant har i dag sagt klart fra at myndighetene vil ta hensyn til samenes meningsytringer gjennom Norske Samers riksforbund. Men hva slags nytte er det i det når man ikke har et organisasjonsapparat som fungerer skikkelig. Etter Čáccisul'lu Sámiid Særvis mening har Johan Klemet Kalstad gjort et godt og banebrytende arbeid for NSR, og vi fremmer derfor dette forslag til vedtak: "Landsmøtet i NSR beklager at sekretariatleder Johan Klemet Kalstad fant å måtte si opp sin stilling sist høst. Landsmøtet finner det riktig å tilby Kalstad å gjeninntre i stillingen som sekretariatleder i NSR, og håper at han vil godta tilbudet. Landsmøtet ber om at Kalstad redegjør for eventuelle betingelser og at landsmøtet får hans reaksjon snarest mulig, og før landsmøtet avslutter sine forhandlinger."

Leif Halonen:

Siden Čáccisul'lu Sámiid Sær'vi har lagt frem dette forslaget her, så vil Kautokeino Sámiid Sær'vi legger fram følgende forslag: "Forslaget fra Vadsø oversendes redaksjonskomitéen til vurdering". Dette innebærer da at vi slipper debatt om forslaget hvis vårt forslag går igjennom og vi må ta stilling til saken senere. Det er da i realiteten et utsettelsesforslag og må tas til avstemning med en gang.

Avstemning:

Čáccisul'lu Sámiid Særvis forslag mot 4 stemmer sendes til redaksjonskomitéen til vurdering.

Mari Teigmo:

Det gjelder bare et lite punkt her, og det er på side 7 i årsmeldingen hvor det står at heller ikke De Samiske Samlinger har svart på denne henvendelsen, men det foreligger et styrevedtak. Hos oss er det praksis, nemlig at vi pleier ikke å skrive noe videre mer. Når vi har behandlet det i styret, så sender vi bare styrevedtaket. Og for oss fortøner dette styrevedtaket seg som et svar. Slik at jeg vil helst at det utgår at heller ikke De Samiske Samlinger har svart, men at man bare tar at det foreligger et styrevedtak av 17. oktober osv. Dette er forslaget mitt.

Odd Mathis Hætta:

Årsaken til den formuleringen ligger i følgende: Styremøte i De Samiske Samlinger 17. oktober 1974 har behandlet rom til NSR's sekretær og det lå i det hele at det var nærmest snakk om en hybel til ham og ikke kontor. Og det bunner igjen i et skriv fra Tromsø Museum. Det hele begynte med at sekretariatleder Johan Klemet Kalstad skrev et brev til De Samiske Samlinger i Karasjok og ba om å få leie lokaler. Og han skrev da under for Norske Samers Riksforbund Johan Klemet Kalstad. Så er det kommentar fra Tromsø Museum hvor det heter at Tromsø Museum er villig til å oppgi leieforholdet slik at hybelen kan leies til Johan Klemet Kalstad. Det var først etter at jeg fant ut av det at det er en inkurie etter mitt syn fra Tromsø Museum som snakker om en hybel og at det er Norske Samers Riksforbund Johan Klemet Kalstad undertegner for. Så gjør da De Samiske Samlinger vedtaket 17. oktober 1974 under sak 49: "Rom til NSR's sekretær. Bestyreren ref. søknad fra NSR's sekretær av 10.10.74 til Tromsø Museum ang. ledig hybel på DSS der Tromsø Museum er villig - inntil videre - å oppgi sitt leieforhold for en av hyblene, dersom De Samiske Samlinger ønsker å leie den ut til NSR's sekretariat. Vedtak: "Styret stiller seg velvillig til å leie ut kontoret, og administrasjonen bes sette opp forslag til leiekontrakt." Beklageligvis så får vi utskrifta noe sent, først 6. mars 1975. I mellomtiden holder styret i NSR styremøte her i Karasjok 12. april hvor styret behandler saken under eventuelt, og gjør ikke noe vedtak annet enn at formannen skal da skrive et brev til De Samiske Samlinger og Kautokeino formannskap hvilket blir gjort den 17. april, med forespørsel om leie av lokaler. Og Kautokeino formannskap har vel ikke skriftelig svart på henvendelsen ennå. Vi antyder at vi skal få et svar innen 1. juni 1975. Når det så gjelder De Samiske Samlinger, så har vi muntlig vært i kontakt flere ganger, senest noe etterat vedtaket om å flytte hit ble gjort 27. september. Og etter det jeg kan se, så foreligger det en misforståelse her og det er årsaken til at det er kommet ut, og jeg er ikke så sikker på at man uten videre skal ta den setningen ut.

Rune Stormo:

Jeg vil etterlyse én sak i årsmeldingen. Forrige landsmøte var på sett og vis et avismøte og det foreligger et klart landsmøte vedtak om å få ende på avisstriden. Hvorfor inneholder ikke årsmeldingen noe om den saken, og hva vil styret i NSR gjøre for å få sluttført forhandlingen?

Odd Ivar Solbakk:

Det gjelder på side 4 i årsberetningen der hvor NSR har foreslått på et tidligere tidspunkt Ivar Utsi, Repvåg som rådsmedlem for Utviklingsfondet med Ingrid Tapio, Tana som varamann. På grunn av at departementet vil ha en bedre geografisk dekning, så har da NSR måttet komme med et nytt forslag. Det er da fremkommet på Harald Jøhnsen, Båteng. Jeg stiller da i første omgang spørsmålet om hvorfor styret ikke benyttet seg av varamedlem Ingrid Tapio da hun da kommer fra Tana likeens som Harald Jøhnsen?

Det neste som jeg der kritiserer er at Harald Johnsen tidligere ikke har vært med i Dæno Sámiid Sær'vi som nå vel nærmest er opphørt, og heller ikke er medlem i nåværende forening som dekkes av Båteng, Dædnugáddi Sámiid Sær'vi. Jeg mener bestemt at dette er et medlem som skal ivareta NSR's interesser i rådet. Og hvorfor har man da ikke vlagt et som tilhører riksforbundet som f.eks. som medlem i sameforening eller har en annen tilknytning til NSR?

Odd Mathis Hætta:

For å ta det som står på side 7 at heller ikke De Samiske Samlinger har svart på henvendelse, så er det et faktum at brevet av 17. april 1975 er ikke besvart av De Samiske Samlinger. Men det er da et spørsmål om det er nødvendig å svare i og med at det forelå et styrevedtak hvor man er villig til å leie ut kontoret og hvor man ber administrasjonen om å sette opp forslag til kontrakt. Så er det virkelig et faktum at det brevet er ikke besvart, men som sagt, spørsmålet er om det var nødvendig.

Dernest avissaken. Vi har gjort et vedtak i styret på styremøte den 20. - 21. november, da holdt vi til på De Samiske Samlinger, da gjorde vi et vedtak under sak 48 om avissaken som da er sendt til styrene, som vanlig, i lokale sámiiid sær'vi. Og vi går da litt nærmere inn på de premisser som vi mener må drøftes før man kan koordinere. Like fullt så er vi fullstendig klar over at landsmøtevedtak i fjor satte en frist på 6 måneder, så fristen er såvidt ute hvis man da skal følge landsmøtet og det går jeg utifra at det er ment. Og dernest så kan man si at det har ikke vært hensiktsmessig egentlig å ta noe om avisen. Saken ligger på is, og det er ikke gjort noe mer når det gjelder offisielle vedtak og dokumenter fra vår side.

Så har vi det siste. Det er nok, for å si rett ut, vanskelig å forsvare. Vi diskuterte inngående dette her og vi ble da enige om, at hvis Ivar Utsi ut fra forskjellige årsaker ikke kunne eller ville ta imot, så måtte vi ha reserve. Jeg hadde ellers hørt fra annet hold om dette her. Jeg må si jeg trodde han var medlem og sa det vel i styret også. Problemet er jo selvfølgelig at vi mangler medlemslister for en del sámiiid sær'vi, bl.a. Dædnugáddi Sámiid Sær'vi. Vi gjør vel en del sånne bommerter. Vi har ikke undersøkt de andre heller, flere av de som er ordinære styremedlemmer eller varamenn om de vitterlig er medlemmer og har betalt. Vi kan faktisk ikke det, selvom vi ellers bruker medlemsliste for å se over. Man har jo begrenset anledning til å huske hvem man skal. Vi går gjennom navn ofte på de lister vi har. Jeg har egentlig ikke noe fullgodt svar, men jeg heller til den tro at han er medlem av Dædnugáddi.

Mari Teigmo:

Dette er jo et bitte lite punkt i grunnen og jeg synes ikke det

er noen grunn til å forlenge debatten om dette. Det er bare en misforståelse som foreligger tydeligvis mellom De Samiske Samlinger og NSR-styre og sekretær o.s.v. For da vi gjorde vårt første styrevedtak, så brukte vi også hybel for nå er det den alminnelige betegnelsen på disse rommene vi har her i huset. Det er hybler da i den fløyen der, og vi burde selvfølgelig ha skrevet kontor hvis man da skulle vært helt formell riktig. Men på den annen side, så betrakter vi fra De Samiske Samlingers side at vi har svart. Når Odd Mathis påpeker det siste brevet som er skrevet i mars, så anså vi det nokså unødvendig å svare ytterligere på dette brevet siden vi hadde sendt dette styrevedtaket som inneholdt klart hva vi aktet å gjøre, og samtidig så var jo ikke dette styrevedtaket opphevet på noe måte. Men hvis Odd Mathis Hætta synes at vi ikke har svart, så er det for vår del i orden at det står slik det står. Men vi mener at vi har svart fra De Samiske Samlinger.

Odd Ivar Solbakk:

Jeg takker først for klargjøring fra formann Odd Mathis Hætta om dette med forslag på Harald Johnsen, Båteing til utviklingsfondets råd. Jeg synes det er meget beklagelig at det har funnet sted et slikt valg, og jeg mener bestemt at dette her ikke er en direkte bommert fra NSR's styrets side for vedkommende skal representere NSR i utviklingsfondets råd. Dette er et verv som er meget viktig for NSR. Det var jo NSR som sammen med andre tok tanken opp om å sette ned et slikt utviklingsfond. Og derfor så velger man ikke inn en hvem som helst. Jeg mener at dette ikke er en direkte bommert ifra NSR's side, det må ligge noe annet bak. Og til dette med Vuor'ká-Dávvirat og leien her av lokaler. Det som bør være viktig i denne sammenheng er om hvorvidt NSR kan få stilt lokaler til disposisjon når sekretæren tiltrer eller ikke.

Peder Andersen:

Det var først om det konkrete forslaget som kom fra Odd Ivar Solbakk. Etter min mening er det vel ikke helt riktig å snakke om noe bommert. Etter min vurdering så er det ikke bommert. Saken er den at enhver styre eller utvalg eller hvem som er satt til å utpeke noe, så gjør de det etter en grundig vurdering. Her i dette tilfelle her når vi fikk en invitasjon til å utnevne to navn, og der skulle det være en kvinne og en mann. Hvis vi setter denne mannen først og kvinnen bak, så betyr det ikke det samme som at denne mannen er oppnevnt. Vi skulle bare utpeke to navn og det er de som da realiserer dette utvalget, og det er vel miljøverndepartementet til slutt. Det har så forferdelig liten betydning. Jeg kan være enig med Odd Ivar i at der kunne være mange flere navn i Tana-området som kanskje burde være bestemt, men der er forferdelig vanskelig å vurdere tingene og kunne trekke akkurat de navnene som lokalkjente folk ville gjort. Og det tror jeg at Odd Ivar kanskje skulle være fornøyd med.

Så kommer da dette med romsaken, Tromsø Museum kontra NSR. Jeg tror det at det bør vel være ganske klart at, ettersom jeg har forstått, så er det slik at det er bestyreren her og formannen

i styret i NSR som da skulle avgjøre det på slutten. Bestyre det på den måten at å komme med konkrete forslag om betingelser, leie og slike ting. Vi kunne jo selvfølgelig flyttet inn, men det føles litt vanskelig det når man ikke har sikre betingelser for man vet ikke hvordan det går. Man ligger i løse luften, der man kan regne som så at du er en måned der og så kan du bli utvist igjen. Det må være konkrete ting, og jeg tror det at man er litt stivbeint. Begge parter vil jeg beskyldes der, fordi det må da faktisk gå an når Tromsø Museum legger til at dere kunne ha kommet med et opplegg til leie og betingelser til oss.

Så var det tredje som det ble snakket om, og det er avissaken. Saken om den tingen er det at det holdt på å skje en avgjørelse her for en stund siden, men så kom NRL i siste øyeblikk og kom i hug at i 1969 at Norsk Kulturråd har oppnevnt et avisutvalg som skulle utrede avissaken, den samiske avissak. Så er de bedre orientert enn vi og finner ut at dette avisutvalg har ikke fullført sin oppgave i de årene de har sittet og fungert. Så sier de det at NRL vil ikke ta standpunkt i saken før kulturrådets avisutvalg har sagt sin mening. Så dermed så står man der. Først det at vi var klar her i styret her hvordan saken sto an. Det var da klart det at vi ville ikke trekke den saken frem når det absolutt ingen hensikt har. Og når det viste seg at kulturrådet kanskje blir ferdig om 1 uke eller 2 med den saken. Men det er da ment at det skal være tidsnok ferdig til at NRL har sitt landsmøte på Røros i St.Hans tiden. Så det er årsaken til at vi ikke har nevnt noe og hvordan dette avisutvalg behandler den, det aner ikke jeg og det må jeg bare gjette meg til. Slik står så saken an.

Arne Wulff:

Det er første gang jeg møter på landsmøte i NSR, og det blir sannsynligvis også det siste. Når jeg tidlig i år lot meg velge som utsending, så var det fordi at jeg regnet med at avissaken ville bli tatt opp på årsmøtet. Nå er det jo ikke det, men jeg synes likevel at det er riktig å si litt mer enn det som her er sagt. Norsk Sameråd har tatt et initiativ i Sáigat, og det gikk kort og godt ut på at man skulle løse problemet ved at styret for Sáigat ble oppnevnt slik: Sáigats årsmøte oppnevner 3 medlemmer, og de samiske organisasjoner 3 og staten 1. Dette forslaget har arbeidsutvalget i Sáigatsstyre sluttet seg til og vi har da sendt dette til Norsk Sameråd. På Sáigats siste årsmøte var saken oppe til drøfting. Det var en viss uvilje, og ganske stor, mot å gi styreflertallet fra seg. Men det ble da til slutt vedtatt at arbeidsutvalget skal kunne forhandle videre i saken på det grunnlag som vi hadde foreslått. Noe mer er det vel ikke å si til den saken, men når jeg først har ordet, så vil jeg snakke om også noe annet. Når jeg leser denne årsmeldingen, og ser den i sammenheng med de vedtekter som gjelder for NSR, så synes jo aktiviteten å ha vært svært dårlig og lite i tråd med formålsparagrafen. Det heter i vedtektenes paragraf 2 b at NSR skal arbeide for å befordre og koordinere aktiviteter om meningsytringer, beregnet på å bedre den samiske folkets stilling i Norge, sosialt, kulturelt og

økonomisk. Så ser vi av årsmeldingen at næringskomitéen ikke har hatt møte, skolekomitéen ikke har hatt møte og landsmøtets vedtak om å oppnevne en komité for utredning av organisasjonspraksisen og eventuelt endring av vedtektene heller ikke er nedsett og da er det jo heller ikke gjort noe. Man har ikke en gang instruks for sekretariatlederen, og heller ikke regnskapet er presentert skikkelig. Og ser man videre på de sakene som er behandlet, så er det jo svært lite. Heller er ikke alle fornøyd med oppnevningen til rådene. Og når man også videre ser på de , riktignok kortsiktige , fremtidige oppgaver, så er det 3 ting der: Å få lyst ut denne sekretærstillingen ledig, få orden i arkivet og det viktigste da; bedre kontakten med lokallag. Jeg er av den formening at de viktigst oppgaver, spesielt for Indre Finnmark, er å satse på arbeidet med næringspolitiske spørsmål og næringsøkonomiske spørsmål. Det er i henhold til formålsparagrafen riktig. Jeg tror man må få aktivisert lokallagene slik at de kan være med på å lage planer for å utvikle næringstilbud til disse områder. Staten har stilt pengesekken til disposisjon, men det må et lokalt initiativ til hvis man skal få en utvikling. Det vil være synd hvis vi skal fortsette i en utvikling hvor ungdommen fra disse områder blir eksportert fordi de ikke får arbeid og ofte må reise til andre miljøer som de ikke vil trives i. Jeg skal ikke trøtte med mye prat, jeg kunne ha pratet lenge, men jeg vil altså råd til at man i årene framover tar dette med, den økonomiske delen av utviklingen. Man bør stimulere lokallagene, men også det enkelte menneske. Jeg tror dette burde vært det viktigste oppgaven for NSR.

Og bare et ord til slutt. Når man skal oppnevne kandidater og det tas geografiske hensyn så burde det være en selvfølge at man tok kontakt med vedkommende lokallag, med grasrota, og spurte hva mente dem på dette stedet.

John Gustavsen:

Det gjelder utviklingsfond for de sentrale samiske bosetningsområder. Ivar Utsi fra Repvåg ble foreslått som medlem av fondet. Plutselig er det skjedd at Ivar Utsi lenger ikke er medlem av dette fondet, et fond for de sentrale bosetningsområdene for samene. Dette synes jeg er noe forbausende. Repvåg er et sentralt samisk bosetningsområde. Derfor vil følgende forslag bli oversendt til styrebordet her:
"Årsmøtet i NSR vi opprettholde forslaget på Ivar Utsi som medlem av utviklingsfondet for de sentrale samiske bosetningsområder. Årsmøtet anser Repvåg området for å være både et samisk bosetningsområde og sentralt for utviklingsfondet. Årsmøtet anser også Ivar Utsi for å være en velegnet representant." Foreslår at dette sendes over til redaksjonskomitéen.

Mari Teigno:

Jeg synes det er veldig rart for såvidt at Peder Andersen nevner stivbeinhet her. Synes ikke det har vært noen grunn til å kalle dette for stivbeinhet i det hele tatt, for de gangene vi har konferert pr. telefon, så har jeg alltid fått det inntrykk at dette har ikke hastet så veldig siden stillingen ikke er utlyst, det å få en avtale med De Samiske Samlinger. Foruten det at vi gjerne vil ha denne avtalen så rimelig som mulig for NSR også, derfor har vi ikke fulgt noen takster for vi ville gjerne konferere med dem uttrykkelig hva de har anledning til å betale fra sitt budsjett. NSR har jo som sagt dårlig økonomi.

Leif Halonen:

Det gjelder dette med valg av ikke-medlemmer til råd og utvalg som NSR skal foreslå. I dette tilfelle som nevnt ifra Manasgiëddi Sámiid Sær'vi at man da har oppnevnt, eller foreslått oppnevnt, et ikke-medlem til et råd som regjering og storting skal oppnevne. Det er helt klart at dette problemet har en prinsipiell side. Man kan ikke bare avfeie den ved å si at dette her er en stivbeinhet og en tabbe. Man må hele tiden være oppmerksom på at de medlemmer som er fra, la oss si Båteng i dette konkrete tilfelle, de vil kanskje sette seg ned og vurdere at er ikke vi som har vært medlemmer og er medlemmer i Sámiid Sær'vi, er ikke vi dyktig nok til å sitte i råd og utvalg som regjering og storting skal oppnevne. Jeg synes det er galt av styret å avfeie det og si at dem har gjort det beste. Jeg tviler ikke på at dem har gjort det beste, men jeg synes det ville vært så enkelt som å ringe til guttene i Båteng og spurt om han var medlem. Så enkelt kunne det vært gjort. Jeg synes at styret bør ta denne kritikken ifra Dædnugáddi Sámiid Sær'vi til etterretning.

Odd Mathis Hætta:

Jeg refererte til vår spørreskjema over hvem som sitter i styret o.s.v. og valgte tillitsmenn, likeledes i programmet der det er ført opp Harald Johnsen som 4. varamann, datert 3. januar 1976. Etter purrebrev fra Landbruksdepartementet, så sendte jeg 1. mai eller var det 30. april brev om Harald Johnsen, Båteng. Det er altså fire måneder etter.

Jeg er for så vidt enig med Nordkapp Sámiid Sær'vi, men jeg er litt i tvil hvordan dette oppfattes utad når årsmøtet uttaler det som uttales om det her, og når han, Harald Johnsen, beviselig er tillitsmann i Dædnugáddi Sámiid Sær'vi.

Så var det litt om årsmeldingen generelt. Det går vel klart fram at det bærer preg av at vi har gjort lite, og vi finner ikke noe grunn til å forsøke med store ord. Vi forsøker å

beskrive at dette er ikke gode nok saker, og derfor har vi tillatt oss å nevne for dette landsmøtet hva som må gjøres i den nærmeste framtid. Det er rene praktiske forhold og ikke målsetting for NSR i sin alminnelighet.

Jeg vil også kommentere til slutt, det var etterlyst av Wulff, instruks for stillingen. Det har for en del år siden vært gjort vedtak om dette. Det var før vår tid. Det er gjort under styresak 31.73 på styremøte den 29. september 1973 hvor Johan Klemet Kalstad tilsettes da. Og så står det helt til slutt i vedtaket: Instruks for stillingen utarbeides. Da var det et annet styre, og jeg vil jo si at vi bare har forsøkt noe å antyde at det vedtaket som var gjort 29. september 1973 av styret at vi skal forsøke å effektivere. Og da beklager jeg at det ikke er instruks.

Odd Ivar Solbakk:

Jeg støtter John Gustavsens forslag på at Ivar Utsi, Repvåg med Ingrid Tapio som varamedlem til utviklingsfondets råd, og at saken videresendes til redaksjonskomiteén, at man holder på det tidligere forslaget fra styret. Og jeg vil for så vidt minne om at lokale foreninger blir spurt og særlig når det gjelder viktige oppdrag for sámíid sær'vi og for NSR, og særlig da dette. Og i dette tilfelle burde vel også næringskomiteén blitt forespurt siden utviklingsfondet og rådet vel kommer til å befatte seg med saker som har betydning næringsøkonomisk. Når det gjelder det brevet Odd Mathis Hætta oppleste ifra Dædnugáddi Sámíid Sær'vi som jeg har undertegnet om tillitsmenn i laget, så er det riktig at Harald Johnsen er ført opp som 3. varamedlem som delegat. Vi har gjort der en bommert på årsmøtet, men vi fant fort ut at vedkommende ikke er medlem. I går ringte formannen i vår forening, Johan Jernsletten, at han hadde ikke tid til å komme hit. Jeg tok da prompte kontakt med varadelegater. De hadde ikke tid, unntatt Aage Solbakk, som er møtt som første varamann. Harald hadde vel muligens hatt tid, men jeg tok ikke kontakt med han i og med at han ikke er medlem. Vi vet ihvertfall hvor han står i kartoteket. Men det er beklagelig at styret har trodd at han er medlem, men jeg tror ikke at på det daværende tidspunkt når styret foreslo Harald Johnsen som medlem av utviklingsfondets råd at det brevet fra oss var kommet. Den saken om Harald Johnsen var medlem eller ikke ble drøftet allerede på landsmøtet i Skibotn, og da var det vel muligens allerede klart at han ikke var medlem.

Peder Andersen:

Det at Ivar Utsi ikke ble godtatt som medlem i det rådet der, er at han ligger utenfor denne grensen. Vi har når vi kommer til Seida, så følger Ressursutvalgets grense E 6 hele turen,

slik at det tar av fra Olderfjord og Hatter og innover mot Alta. Utsi er fra Repvåg og det er av den grunn at han ikke ble godtatt. Hvis redaksjonskomitéen i NSR skal arbeide med den saken, så må den arbeide på et helt annet grunnlag. De må da forsøke å gjøre noe slikt som kommunene i Nord-Troms eller det forsøket som Øst-Finnmark hadde ifjor om å få utvidet. Det nytter ikke å beklage. Når det er utenfor grensen, så er det utenfor grensen. Da må man kjøre på helt andre premisser enn det som er foreslått.

1-

er
lt

t.
t

r

Regnskapsoversikt 1975

Status pr 31.12.1975

AKTIVA:

Kontorinventar- samlet antatt salgsværdi		kr	15000,-
Beholdninger:			
Kassa	kr	87,80	
Bankkonto		788,14	
Postgiro		776,25	1752,19
			<hr/>
		kr	16752,19
			=====

PASSIVA:

Kreditorer- samlet		kr	13564,-
Egenkapital			3188,19
			<hr/>
		kr	16752,19
			=====

Inntekter:

Statstilskudd	kr	190000,-	
Kontingent		7080,-	
NVE- tilbakebetalt		5000,-	
Nordisk Sameråd- tilb.bet.		3083,50	
Norsk kultur fond- tilskudd		2050,-	
Renteinntekter		188,95	
Diverse inntekter		544,25	
Beholdning pr 1.1.-75		541,78	
		<hr/>	
		kr	208 525,48

Utgifter:

Administrasjon, styret	kr	54916,80	
Landsmøtet		32192,15	
Lønninger, sosiale utg.		71504,20	
Inventar, utstyr		17931,64	
Tilskudd- seminarer/diverse		30228,50	
Avskrivninger		2436,00	206 773,29
		<hr/>	

Beholdning pr 31.12.75 kr 1 752,19

=====

Kautokeino, den 19. mai 1976.

Marit Bongo (s)
kasserer

Johan M Klemetsen (s)
revisor

R E V I S J O N S B E R E T N I N G

Undertegnede revisor/er har revidert Norga Samiid Riikasærvi's (Norske Samers Riksforbunds) regnskap for 1975. Alle fremlagte posteringsbilag er gjennomgått og krysset. Likeledes er alle posteringer i regnskapet kontrollert og krysset.

Kontiene for Postgiro og Skjærvø og Nordreisa Sparebank er gjennomgått og avstemt mot kontoutskriftene. Disse stemmer.

Kassatelling er ikke foretatt.

Jeg har ikke funnet noen feil av betydning, iallefall ikke slike som endrer det totale regnskapsresultatet.

Jeg har gitt noen råd til kassereren både muntlig og skriftlig og disse er i det vesentligste fulgt opp.

Under henvisning til det som er sagt ovenfor finner jeg å kunne foreslå at det fremlagte regnskap for 1975 godkjennes som M.S.R. regnskap.

9520 KAUTOKEINO 18. mai 1976.

J.M. Klemetsen

MERKNADER TIL REGNSKAPET

Odd Mathis Hætta:

Det er bare en presisering av det hele. Den oppklaringen som Odd Kappfjell kom med at om å få det hele til å stemme, så må det plusses på kr 37,- på beholdningen, der oppe på inntekter og at avskrivning tas ut i og med at det er første gang det er kommet med. Dette kommer på selve hovedutskrift av landsmøtet. Det er vel de forandringer det dreier seg om og jeg oppfordrer Odd Kappfjell korrigerer eller presisere hva som er ment.

Geir Wulff:

Det var bare et kort spørsmål. Det står statstilskott 190 000,- i regnskapet og i årsmeldingen side 8 står det at i 1975 fikk NSR en bevilgning på 145 000,- og tilleggsbevilgning på kr 10 000,-. Hvor er differansen?

Odd Mathis Hætta:

Jeg vil si noe i den forbindelse før Odd Kappfjell tar ordet. Det er tatt med bl.a. kurs i Snåsa, og jeg må nesten oppfordre den tidligere kassereren til å hjelpe oss å oppklare dette for jeg har ikke i farten full oversikt. Men jeg forstår at til selve kontoret har vi fått 145 000,-, og det er ikke presisert i selve årsmeldingen. Kurset i Hattfjelldal er vel også ført inn som går helt utenom vårt budsjett, men som er tilskott.

Edel Hætta Eriksen:

Det er slik at vi har ført både statstilskottet til selve driften og tilskott til seminar og kurs under samme konto. Dermed så får man en forskyvning, for av og til har vi måtte forskuddert for kurs og seminar som har vært holdt, og så får man det etterpå. Det er nok det som er årsaken til at man har fått en forskyvning fra det ene året til det andre.

Odd Kappfjell:

Som det fremgår av regnskapet her så har NSR fått 190 000,- og de kommer ut på følgende måte: 12.2: 40 000,-, 12.2 fra Kirke- og undervisningsdepartementet 20 000,-, 12.3 45 000,-, 21.5. 60 000,-, 23.6 10 000,-, 8.8 5 000,-, 3.12 10 000,-. Tilsammen blir dette 190 000,-. Ser man så på utgiftene, så står der på nest siste linje : Seminarer diverse. Der utgår det 30 228,50.

Geir Wulff:

Så var det utgiftssiden. Der står seminarer, diverse kr 30 228,50. Jeg kan ikke finne nevnt noe om seminarer i årsmeldingen og ville gjerne hatt en liten redegjørelse fra styret om det.

Odd Kappfjell:

Da må jeg gå på kontoboken og leser da ifra den 12.2.75. Forårskurs i Snåsa ved Per Jåma. Det er kurstillskott beløp kr 20 000,-. Det andre som kommer under diversegruppen, det er den 25.2. Det er utbetalt forskott til Aage Solbakk og det gjelder NVE-arbeid og det er 5 000,- kr. Og vi har en annen regning, det er leie av lokaler ved De Samiske Samlinger i Karasjok. Datoen er 9.11.75. Beløpet er kr 25,-. Og så har vi 17.12 Per Jåma. Det er restdekning i forbindelse med kurs. Der må jeg få lov til å be dere være oppmerksom på at akkurat det beløpet er tatt med, spesielt på utgiftssiden, på kr 2 050,-. Den siste posteringen er foretatt 30.12 De Samiske Samlinger, Karasjok regning kr 70,-.

en

Innledningsforedrag på NSR's landsmøte i Karasjok 20. - 22. mai 1976

ORGANISASJONSARBEID

Odd Mathis Hætta

I den første del av dette innlegg vil jeg snakke generelt om organisasjonsarbeid og de problemer som de fleste organisasjoner før eller siden vil komme opp i. Deretter vil jeg kort si litt om vår egen organisasjon.

I alt organisasjonsarbeid vil man stadig komme bort i større eller mindre problemer. De fleste organisasjoner (dvs. større sammenslutninger, ikke lag, foreninger, klubber etc.) har problemer som kan variere fra de mest trivielle ting til store avgjørende prinsippsspørsmål som kan være så alvorlige at de fører til strid og kanskje splittelse. Men felles for situasjonen er at det alltid vil være noen som nærer opp striden, - for å tjene sine egne interesser. Når splittelsen er et faktum, eller striden nær ved å kulmineres, er motstanderen lettest å utradere, - eller bli omskapt slik som man ønsker det. Egne trofaste folk settes inn, - og arbeidet er fullført.

For at vi alle skal være klar over slike farer, vil jeg si noen ord om de metoder og strategi som ofte blir brukt i arbeidet med å rive opp en organisasjon.

Etter som det er likheter mellom det å undergrave en organisasjon og det at allierte stater griper inn ved konflikt, skal jeg par ganger bruke eksempler for å få uttrykt hva jeg mener.

En person eller gruppe som skal begynne å undergrave en organisasjon, må være medlem. Men minst like viktig er det at de får støtte utenfra. Dette kan skje ved at deres politiske gruppering eller parti støtter dem ved systematisk å sverte ledere og konsekvent vri saken slik at organisasjonen mistenkeliggjøres. Indirekte støtter disse grupper ved å tilføre dem kapital, - eller gjøre tjenester som man ikke tar noe for, f.eks. ved å trykke publikasjoner gratis eller til redusert pris og ved å annonsere i publikasjonen. Det finnes selvsagt mange andre såvel formelle som uformelle måter å gjøre det på.

Den som vil organisere tiltak hvis mål er å få kontroll over organisasjonen, må arbeide målbevisst og systematisk. Det er derfor nødvendig for oss alle å vite litt om det slik at vi kan være på vakt mot nedbrytende krefter eller krefter som forsøker å forandre formålet med organisasjonen. Første ledd er ofte å kjøre en kile mellom styremedlemmer, mellom styret og administrasjonen eller mellom styret og lokallag. Dette er selvsagt mye lettere hvis man værer at der kan være meningsforskjell mellom noen av dem. Og et styre eller en organisasjon hvor det

1976 ikke er meningsutveksling og meningsbrytning er en steril organisasjon. Det kreves ikke geniale evner for å oppdage det, men det kreves en brist, illojalitet og sans for intrigemakeri.

Ved denne taktikk oppnår man to ting, enten: Det (styret, organisasjonen, el. lign.) må arbeide og opptre så enhetlig at det blir en viss uniformitet som i det lange løp kan bli nokså stereotyp. Eller: Den meningsbrytning og drøfing som i enhver sammenheng er nødvendig, blir så overdimensjonert at de involverte begynner å tro at det er uoverstigelige barrierer mellom dem.

Dette forsterkes ved "enkeltmannskontrakter". Man intervjuer et styremedlem, en fra administrasjonen eller/og lokale tillitsmenn i den bestemte hensikt å understreke og utdype meningsforskjeller til å se ut som det foreligger reelle motsetninger om avgjørende spørsmål. Ved "enkeltmannskontrakter" oppnår man å bygge opp og forstyrre bagateller til å bli alvorlige motsetninger. Selvom dette blir oppklart de involverte seg i mellom, så vil de som får høre dette eller lese om det, forbli i den tro at disse folk ikke kan samarbeide.

Hvis dette lykkes, har man satt i gang en prosess som kan karakteriseres som "krangel". Nå er tiden kommet til at man skal finne fram til "syndebukken". Det lanseres "krangle-møter" som selv sagt skyldes en "egenrådig", "umulig å samarbeide med", etc. formann. Eller på annen måte gi det inntrykk at organisasjonen har en leder som av flere forskjellige grunner er udugelig. Hensikten er klar: Han skal ut av organisasjonen, koste hva det koste vil, menneskelig sett, for ham. Han skal likvideres fra organisasjonslivet. Noe av poenget er altså å skape et slikt bilde av ham at ingen, verken tillitsmenn eller de menige medlemmer med litt respekt for seg selv, kan la være å reagere, - og forsøke å fjerne vedkommende.

I kjølvannet følger fullbyrdelsen, "kannibalisme". Dette er det mest destruktive stadium for organisasjonen. Man mistenker hverandre, man forsøker å kompromittere hverandre og man stoler mer på informasjonen utenfra - fra de som har satt i gang prosessen - enn på å snakke ut med hverandre og oppklare tingene.

For de krefter som ønsker å rive opp organisasjonen, er det viktig å få pressen og andre innflytelsesrike organer til å sette inn "informasjon" som kan være så tvilsom at det ikke ville tåle nærmere analyse. Samtidig leter man av alle krefter på formelle feil hos den eller dem man ønsker å likvidere. Finner man en slik feil, har man "bevis" for at vedkommende er slik man har framstilt ham.

En annen form i arbeidet med å rive opp en organisasjon, er å legalisere seg selv. Man hører til gruppen, men definerer seg selv som et grupped medlem. Det mest outrerte eksempel finner man når stater er i konflikt med hverandre. Under krigen var nazi-medlemmer den alvorligste trussel om et selvstendig Norge. De forsøkte stadig å legalisere okkupantenes tilstedeværelse ved å framstille seg som de "egentlige" representanter for Norge, - og

når man representerer, da har man et flertall av folk bak seg. Men de fleste landsforødere som gikk okkupantenes ærend, innså at de metoder som ble brukt, med demagogi og provokasjoner i den hensikt å undergrave demokratiet, er fascisme.

I prinsippet kan en slik metode også brukes mot en organisasjon. Ledere kan bli beskyldt for å sabotere organisasjonen og andre tillitsmenn, gå med trussel til de høyeste folkevalgte organer i et land, og i det hele tatt opptre med uinnskrenket makt, - dvs. opptre som despoter. Man understreker seg som fredelig, men driver med demagogi og provokasjoner i den hensikt å oppnå at motparten mister besindelse. Da har man bevis for at vedkommende ikke er "fredelig", og altså egentlig ikke hører heime i organisasjonen. I denne sammenhengen kan radio/TV spille en viktig rolle, for det er de færreste som tar opp programmer, - og dermed er det fritt spillerom for å fordreie, ja, fullstendig vri på det som ble sagt. Og så kjøre ut mot ham.

I det menneskelige bilde er det viktig å skape tvilsomme forhold mellom alle medlemmer, - og samtidig sørge for at organisasjonen mest mulig arbeider i motbør. Da kan man selv komme inn som "redningsmann". Eller man setter "sine egne" inn. Bakker dem opp, - og beviser: De som var før, var upålitelige og udugelige. Dermed er aksjonen ved målet: Man har fått sine egne inn, - og likvidert motstanderne.

Denne betraktning har jeg ønsket å komme med fordi vi vet at vår organisasjon, Norske Samers Riksforbund, er et torn i øyet for mange. Hvorfor? Noe fullgodt svar er det vanskelig å gi, men noe av årsaken til dette kan være at vi i våre vedtekter har stadfestet at vi vil kjempe for kulturelt, sosial og økonomisk likhet. Likhet, ikke på storsamfunnets premisser, men på våre egne premisser, dvs. at vi skal ha mest mulig frihet til å velge, til å velge en samisk framtid uten at det daglig skal føres en kamp for å kunne gjøre det. Vår målsetting er ikke vunnet over natten, men den vil stadig forkluderes om de tradisjonelle krefter ikke vil respektere vår organisasjon.

Vi har selvsagt våre egne problemer å stri med, - om ikke utenforstående til stadighet skal forsøke å skape splid mellom oss.

Splid kan det oppstå ved nær sagt hva som helst, f.eks. at man finner ut at styrets sammensetning ikke er spredt nok fordelt, eller at det er steder hvor det er flere medlemmer enn det skulle være.

Vi er også, på en måte, individualistenes organisasjon, - og det kan derfor være vanskelig å dra i sammen. Det ligger liksom i selve idé-grunnlaget at organisasjonen må være vanskelig å organisere. Den har jo generelt en sterk anti-autoritær karakter, - er rettet mot kontorherredømme og sentralisering, og arbeider for retten til personlig utfoldelse. Dette kan slå sterkt tilbake på vår organisasjon. Selvom målet i praksis er fulgt, at de lokale sámiid sær'vi er meget selvstendig, vil vi måtte ha en "overbygning" med et styre. NSR's styre har så langt det har maktet, forsøkt å være en koordinator. Men med de små ressurser vi har, er det meget begrenset hva vi egentlig kan gjøre. Likevel, vi må ikke gi opp selv om det kan føles noe tungt i blant.

RESSURSPLANLEGGING AV FINNMARKSVIDDIA

Professor Olav Gjårevoll, formann i Ressursutvalget for Finnmarksvidda

Kjære tilhørere. Det er hyggelig å kunne være på dette landsmøtet igjen, og jeg skjønner nå at jeg står på god fot med værgudene. For i tillegg til det formannen sa, så var jeg også her oppe i begynnelsen av juli 1974, i Sautso området i Alta, og der var det jo det samme været der. Det er hyggelig å se at det har holdt seg hele tiden siden da. Vi pleier å si at det er så og så mange grader i skyggen. Jeg pleier å si når det gjelder Finnmark å si at der oppe er det 30 grader i myggen.

Formannen hadde vel ønsket at jeg i dette foredrag kunne si noe om visse prinsipielle spørsmål som denne organisasjonen er opptatt av i forbindelse med ressurskartleggingen. Det kan jeg av gode grunner ikke gjøre på det nåværende tidlige stadium i ressursutvalgets arbeid. Jeg har selvfølgelig mine synspunkter, men standpunktene vil jeg vente med til vi er kommet lengere i dette planleggingsarbeidet. Men jeg vil gjerne ha meningsytringer fra dere, selvom jeg ikke egentlig legger opp til noen debatt. Det er overmåte viktig å få synspunkter fra en meningsberettiget gruppe som dere representerer. Det er en del av planleggingsarbeidet, må jeg si, å få kjennskap til de meninger som Finnmarksviddas brukere har.

Jeg vil, innledningsvis, få komme med noen prinsipielle synspunkter som bakgrunn for ressursutvalgets arbeid. Ressursutvalget er nemlig produkt av en utvikling som har funnet sted og finner sted i vår tid. Vi har jo i vårt, spesielt i vårt århundre, vært vitne til en fantastisk utvikling, en velferdsutvikling, takket være industrialiseringen. En utvikling som da har ført til en generell sterk vekst. Vi har stortsett hittil bare sett på den ene regnskapssiden når det gjelder veksten, men vi oppdager da mer og mer i vår tid at vekstmedaljen også har sin bakside i form av miljødeleggelse og rovdrift på begrensede ressurser. Vi er i de senere år blitt mer og mer klar over dette med ressursenes begrensning, og da tenker jeg ikke bare på helt klart begrensede ressurser som f.eks. kull eller malm, men jeg tenker også, kanskje i enda høyere grad, på det jeg vil kalle livsressursene. Livsressursene som jord, vann og luft, som vi kanskje ikke bekymret oss særlig for, de er vi også klar over er ytterst begrenset og at vi på mange måter bruker dem feilaktig. Det er med dette som bakgrunn at vi har fått begrepet ressursplanlegging. Det står nå sentralt i denne planleggingsprosessen at vi må sikre livsressursene, dvs. at ved et hvert inngrep i naturen må vi stille oss spørsmålet: Betyr dette en ressursøkning eller er

ng"
et
selv

det i realiteten en ressursreduksjon? Likså står sentralt i denne planleggingsprosess dette at vi skal verne naturmiljøet, dets variasjon og rikdom. Vår planlegging har vel hittil i hovedsaken vært det jeg vil kalle en offensiv planlegging. Vi har forsøkt å finne ut på best mulig måte hva skal vi bruke til boliger, hva skal vi bruke til industri, hva skal vi bruke til veier osv. Det er det jeg kaller den offensive planlegging.

I dag melder det seg med stadig større tyngde det jeg vil kalle for den defensive del av planleggingen som da går ut på vernet av livsressursene, vernet av den produktive jord, vernet av den primærproduksjon som vi alle til syvende og sist er avhengig av. Og la meg legge til at når det gjelder dette ressursutvalget for Finnmarksvidda, så er det også et annet moment som kommer sterkt til, og det er de etniske minoritets grupperes økende selvbevissthet for sin egen verdi, for sin egen kultur og for sine hevde-
vunne rettigheter.

Nå bør jeg vel ikke begynne å fortelle dere om Finnmarksvidda, men jeg vil gjerne ta med noen opplysninger om Finnmarksvidda som naturdokument fordi som naturdokument er Finnmarksvidda noe som er veldig særpreget. Tar vi en tur rundt jordkloden på samme bredde som vi nå befinner oss, så havner vi i Sibir i tundraområdene og de aller kaldeste som fins, og det samme er jo også tilfelle i Nord-Amerika. Men her møter vi altså et område med en forholdsvis rik produksjon. Vidda er jo, som dere vet, et veldig flatt område i regnskyggen av Lyngenfjellene og også med den litt merkelige struktur at det er forholdsvis høye fjell som går som en kant rundt denne vidda mot nord og nordvest og vest, og som skaper helt spesielle naturforhold, klimatiske forhold. Det er egenartede naturtyper man treffer på på vidda. Som botaniker må jeg legge til at det også er et egenartet planteliv. Vi er langt mot øst, og det betyr også en hel del biologisk. Dere kjenner sikkert til begrepet østfisk her oppe. Dere har, forhåpentligvis ennå, et yrende fugleliv på denne vidda og det at det er mye mygg og knott det er bare et bevis på at det er en rik biologisk produksjon i den korte sommeren dere har.

Den planlegging som nå skal foregå, den er lagt opp meget omfattende. Vi har en modell fra en tilsvarende planlegging i Sør-Norge som omfatter Hardangervidda, men Finnmarksvidda er jo atskillig større da enn Hardangervidda. Dere vet at Finnmarksvidda er stor, men jeg tror ikke folk sørpå er klar over det. Kautokeino herred pleier man å si er like stort som Akershus, Oslo og Vestfold til sammen. Man kan ta et annet eksempel. Ca 9 prosent av Finnmarksvidda er myr, og det er et areal som da omtrent tilsvarer Vestfoldfylke. Jeg sa at Finnmarksvidda er mye større enn Hardangervidda, dessuten kommer det til at det er enda flere interesser som møtes på Finnmarksvidda og det ligger an til også enda flere konflikter når det gjelder utnyttelsen av vidda. Dette kommer også klart

fram i Den Kongelige Resolusjonen da Ressursutvalget ble nedsett. Jeg får sitere en del ifra denne resolusjonen: "Finnmarksvidda er på grunn av sin størrelse, sine ressurser og forholdsvis uberørte natur av særlig verdi både i nasjonal og lokal sammenheng. Lokalbefolkningen på vidda, som dels er norskøttede, dels finskøttede og dels samer, lever i nær kontakt med naturgrunnet. Typisk er næringskombinasjoner som laksefiske, innlandsfiske, jakt, fangst og bærplukking knyttet til husdyrhold eller rein-drift. Indre Finnmark er det viktigste samiske bosetningsområde i Norge. Samenes kultur og næringsgrunnlag er nær knyttet til naturen." Og det heter videre "at i tillegg til de lokale og distriktpregede interesser, har en også betydelige nasjonale interesser knyttet til disponeringen av vidda. Dette gjelder så vel vern som økonomisk utnytting, som f.eks opprettelse av nasjonalparker, bergverksdrift og vassdragsreguleringer."

I Stortingsmeldingen om et utbyggingsprogram for Nord-Norge har regjeringen gitt uttrykk for at den vil kombinere tiltak innen næringslivet med tiltak som sikrer naturgrunnet for primærnæringene og lokalbefolkningen. Og den peker på at det er en grense for hvilke naturinngrep som kan tillates i de samiske bosetnings- og næringsområder, og mener at det kan være riktig å utarbeide en samlet plan for vern og bruk av natur og naturressurser i de samiske områder, spesielt Indre Finnmark. Naturen på Finnmarksvidda er sårbar på grunn av klimaet og andre naturgitte forhold. Naturgrunnet setter derfor grenser for den tekniske og økonomiske utnytting av vidda dersom en vil opprettholde de tradisjonelle næringer og de muligheter vidda gir for jakt, fiske, bærplukking og annet friluftsliv for fylkets befolkning og andre.

Spørsmålet om å utarbeide en samlet plan for ressursdisponeringen på Finnmarksvidda ble drøftet på et møte i Kautokeino i august 1974 mellom Miljøvernministeren og lokale myndigheter og ulike interessegrupper. Og det var alminnelig enighet om at det bør opprettes et utvalg til å utarbeide forslag til en slik plan. La meg også nevne at i november 1976 vedtok Nordisk Råd en rekommendasjon om utarbeiding av et felles nordisk program for vern av miljøet i de samiske områdene. Og det ville måtte bli en del av det foreslåtte utvalgs oppgave å vurdere dette verne-spørsmålet, så vidt angår Finnmarksvidda.

Nå foregår det jo i Finnmark fylke, som i alle andre fylker, en fylkesplanlegging, og den er jo kommet et stykke på vei også når det gjelder Finnmark. Men den omhandler vel, man har måtte prioritere, og den omhandler da i første rekke de områdene der hvor mesteparten av folket bor, og den omhandler i liten utstrekning selve Finnmarksvidda. Men det er selvfølgelig en forutsetning at ressursutvalget skal arbeide i nær kontakt med planorganene i Finnmark fylke og også i de berørte kommuner.

Får jeg også bruke et par minutter på å sitere mandatet slik at alle her det klart for seg:

vurdering også av eventuelle utbygninger. Vi må se på forsvarets interesser i forbindelse med vidda. Vi vet jo at Finnmark ikke er uten militærinteresse, og forsvaret er jo også, når det gjelder arealer, meget ressurskrevende.

Så har vi turismen som i og for seg også henger nær sammen med utmarksnæringer. Turisme er jo som næring betraktet noe som svært ofte koples sammen med primærnæringene. Men vi er vel alle klar over at det også kan ligge en konflikt der turiststrømmen blir større enn ønskelig. Og i nær tilknytning til det, og da tenker jeg ikke bare på turister som kommer langveis fra, men gjerne også på de lokalturistene, så følger det også et forurensnings- og forsøplingsproblem og som jeg tror mange av dere har møtt inne på vidda enkelte steder. Og la meg også nevne trafikkproblemene, og da tenker jeg ikke bare på veibygging, men vi møter kanskje noen av hovedproblemene med den motoriserte trafikk som ikke behøver veier. Jeg tenker på bruken av småfly f.eks. som jeg vet er et problem på vidda.

Også et spørsmål som er spesielt nevnt i Den Kgl. resolusjon. Det er det som har med naturverninteressene å gjøre. Nå er det vel så at det er relativt lett å forene naturverninteresser med den tradisjonelle utnyttelse av Finnmarksvidda. Så vidt jeg forstår, har det ikke oppstått noen konfliktsituasjoner for primærnæringene etter at Stabbursdalen og Anarjokka Nasjonalpark ble opprettet. Det er vel først og fremst i forholdet til andre næringer at vi får en konflikt mellom verneinteresser og utnyttingsinteresser. Jeg tenker på at i forbindelse med Anarjokka Nasjonalpark så var det jo forholdet til bergsverkinteressene som var konfliktstoffet.

Dette var i korte trekk da hovedmomentene som vi skal ta opp i forbindelse med ressursplanleggingen, og jeg går utifra at det gikk fram av dette at det er mye stoff som skal samles inn.

Og for så å si noen ord om selve planfremdriften, så er det da meningen at vi skal bruke totredjedel av året 1977 til å utarbeide en prøveplan. Når denne prøveplanen så foreligger, så er det meningen å frøfte den, jeg får understreke, å drøfte den, med kommunalmyndigheter, med bygdefolk og med organisasjonene for å få reaksjonen på selve prøveplanen. Når vi så har fått disse reaksjonene, så får vi utarbeide den endelige plan og den skal så trykkes, og vi har da satt oss det mål at innstillingen skal foreligge den 1.7.78. Dvs. at det er ikke vi som har satt det målet, det er regjeringen som har gitt oss det målet, det er regjeringen som har gitt oss denne tidsfristen. Det betyr at må en stram kjøring til hele veien.

Jeg sa tidligere at vi kan bli bedt om å uttale oss om enkelt saker mens planleggingen pågår. Og det fikk vi da oppfordring om å gjøre i forbindelse med utbyggingsplanene for Altavassdraget. Nå, denne uttalelse utvalget har gitt i forbindelse med Alta den er vel i og for seg kjent, men la meg likevel med

et par ord repetere den. Som rimelig kan være, så var det ikke noe ensartet syn i det store utvalg når det gjaldt Altautbyggingen. Men det var allikevel enstemmighet om å uttale at utvalget var primært av den oppfatning at det ikke bør foretas større inngrep på Finnmarksvidda før utvalget har avsluttet sitt arbeid og lagt fram sin innstilling. Hvis myndighetene tross alt finner å måtte behandle konsesjonssøknaden, så var det da et stort flertall i utvalget som gikk inn for at det ikke måtte skje noen annen utbygging enn at selve Altaelva bygges ut på strekningen mellom Vir'dnejav'ri og Savtso, men at Iešjav'ri og Jotkajav'ri ikke måtte tas med.

Denne Altasaken den avspeiler vel på mange måter konfliktsituasjonen. Jeg synes også at den avspeiler seg ved de to kommunestyre vedtak som foreligger både i Kautokeino og Alta imot utbygging, et flertall den andre veien. Vi kan selvfølgelig ikke lukke øyene for at det er interesse motsetninger og at det kan være konfliktsituasjoner når det gjelder utnyttelsen av Finnmarksvidda. Hvis beiteressursene var uendelige, så var vel ikke problemet så stort, men vi vet at det er de ikke. De er også begrenset. Vi kan si det slik at med den nåværende driftsmåte, så vil det være plass til et visst antall rein på Finnmarksvidda. Og vi kan videre si at en familie må ha et visst antall rein for å ha et eksistens grunnlag. Og dermed er det vel også sagt at ikke alle samer kan drive med reindrift. Så spør det hvilke andre muligheter foreligger det og hvordan kan disse samordnes med den tradisjonelle levevei. Og jeg stiller også spørsmålet med tanke på debatt etterpå. Kan det oppstå interessekonflikter også dere samer i mellom?

Og la meg da endelig helt til slutt ikke forlate talestolen uten å ha nevnt ordet olje også i denne forsamling. Oljevirkksomheten i Nord-Norge tror jeg vi må være klar over også vil kunne øke presset mot Finnmarksvidda. Jeg tenker kanskje i første rekke på det økte press man vil få på vidda som rekreasjonsområde. Jeg ser det derfor som litt av en utfordring om det kunne foreligge en vedtatt ressursplan for Finnmarksvidda før den nordnorske oljealder begynner.

Diskusjonen etter foredraget:

Leif Dunfjeld:

Når det gjelder det planleggingsarbeid som er igangsatt ved opprettingen av ressursutvalg for Finnmarksvidda, så har det et spesielt aspekt når det gjelder den samiske befolkning. Spesielt i den betydning at det resultat man her måtte komme frem til ifra samisk side er forventet å skulle både avsi mål og midler for hvordan den samiske befolkning skal leve, hvordan den fremtidige tilværelse skal fortone seg i årene som kommer. I løpet av de senest to årene, man kan faktisk si i løpet av samtlige av de år etter at NSR ble opprettet, så har man gjennom forskjellige vedtak, både styrevedtak og landsmøtevedtak, nærmere prøvd å definere hva slags målsetting man ønsker seg. Man har også prøvd å beskrive problemstillingen som man opplever den ifra samisk side. Jeg skal bare kort referere hva som ble uttalt innledningsvis i forbindelse med NSR's uttalelse til aksjonsplanen for de sentrale samiske bosetningsområder: "De problemer som reiser seg i forbindelse med den samiske delen av befolkningen i Norge er i høy grad betinget av prosesser samene har liten styring med. Formålet med enhver planlegging i denne forbindelse må være en bedring av samenes kår. Man må primært gå inn for at den samiske folkegruppen skal få en egen evne og mulighet til styring og kontroll av sin livssituasjon. Dersom dette ikke lykkes å få samene aktivt med, vil man på lengere sikt oppleve en ytterligere passivisering". Man har så beskrevet i en annen sammenheng hvordan man mener, på hvilket grunnlag man mener de samiske krav skal funderes. Det fremgår av et styrevedtak, avgitt i anledning Innstilling til lov om viltstell, jakt og fangst, der det heter at: "Samene har vært de første til å utnytte utmark og fjellområder innen de samiske områder i en utstrekning de kunne utnyttes økonomisk. Andre gruppens eventuelle bruk kan ikke påvises før lenge etter at den samiske bruksutøvelse hadde blitt fast innarbeidet. Man mener at bruksutøvelsen i sin kjerne har oppnådd å bli så festnet at man allerede den gang, før noen annen motbruk eventuelt kan konstanteres, sto overfor rettigheter som hadde krav på rettsordnets beskyttelse. Det er uttalt videre at når denne rettsbeskyttelse enda ikke har blitt effektivt, så betegner det en situasjon som kort kan beskrives på den måten: Rettsstaten i sin mest positive form, den har ennå ikke nådd til de samiske områdene. I forbindelse med Stortingsmelding nr. 13 så ble det uttalt at "utnyttelse av utmark har vært og er fortsatt en vesentlig del av beskjeftigelsen blant den samiske befolkning." Og den har da også sin kulturelle betydning at man har her å gjøre ned en sysselsetting som harmonerer med samenes egen motivering og innstilling. Hva slags middel har NSR tenkt seg i denne forbindelse? Det er uttalt at man ikke har noen tro på at den interessekonflikten som har oppstått mellom de samiske næringsinteressene og f.eks. friluftinteressene, ikke vil kunne ha noen mulighet for en rimelig løsning før man har fått avklart hjemmelsforholdene til

de samiske områdene. Dette er forøvrig også gjengitt i Norges uttalelse til Fylkesplan for Finnmark hvor man gjentar, men med en annen ordlyd: "All regulering av utmarken må ses i sammenheng med samenes rett til land og vann." Skal de samiske interessene oppnå noen mulighet til å slå igjennom, noen mulighet til å gi samene en fortsatt fremtid under en samisk identifikasjon, så anses det for å være av absolutt betydning at samene fortsatt beholder rettigheten til de samiske områdene. Den økonomiske verdi av disse områdene må være samenes inngangsbillett til fremtiden.

Hans Hansen:

Læ gå lëbbälašvuotta gävahit iežas dulka?

Áigon vuostašeddiin gii'tit professora Gjærevolla. Munnje læmas ililassii mu váimo áš'si gullat gå dat professor sár'dno. Lat læmas gæppasat munnje ád'det dan hoav'ristæddji politiikára. Dat læ álo buorre mii dás læ daddjujuvvun, muttu dan dittii dái'dá læt áš'si váddis atte čašafievriduvvut. Dás læt nama huvvun álo áššit, muttu mán in áigu buokkaid vál'dit miel'de. Mán áigon dákku hui lakka birra iežan hállat, nu gå sán namahii dás atte min æláhusvugiid mat ád'ne læt birastattujuvvun ærrásiin. Ja dat læ nu sagga vái'dalat'ti gå dat luondoriggudagat læt juo ád'ne juo ærrásiin vál'dujuvvun nu álo mis eret nu atte ii læt šat gannihat'ti middjiide atte ba ál'git daid bar'gat. Ja professor Gjærevoll gutte gal'gá læt ávdasálmái dán láv'digáddis mii gal'gá bællái gæččat sámiednama luondo riggudagaid. Adde gal in'dagassii gå mán dajan sámiednan, daina atte sámiena læ namahuvvun min vánhemiin. Ja Gjærevoll dat dái'dá šad'dat ieš fuob'mášit dán atte gå sábmelaš bir'genlájit bátttet áv'dan dan láv'digáddis atte man álo báttte áv'dan dás guttet ái'got dan vál'dit ja nubbástut'tit ja bátttet áššá oai'vilóiguin mat æi mätte soappat middjiide, æi ge min ællinvugiid gutte ge lákká áv'dit, muttu dan sáddjái guoridit ja vál'det mis láibi. Nu cuoš'šo dan stuorra girjis Bii'balis; gutte láibi nubbis eret vál'dá, sán gád'dá su lagamušas. Ja læ vái'dalat'ti gå ád'ne luomejæggit læt dakkujuvvun nu atte mii æt oáššu maidige sii'da-guovlos. Dasa bátttet čušiidmiel'de ál'bmut vuor'dit ja čák'kát daid luomečurruhiid dassá atte máttášeddje ál'git lád'dat danje æi lád'dat. Ja mis ii læt dilli lájoáigi ál'git gilvuhallat singuin atte áv'taid áv'taid vuor'dit luobmániid gå lád'det. Daina atte áv'dalis læmas mis dat værro atte bælli læt luomejæggiin lád'dan gå mii læt ál'gán čoač'git. Manne æi sätte līga rákkadit nu atte ii ák'tage likkahadda áv'dal gå bælli læt luomejæggiin lád'dan? Mis læt maidá dærvasvuošamærradusat. Ja manne gal'get dul'bmujuvvut ja biliduvvut luomejæggit áv'dal gå dat læt lád'dan? Ii gå dat læt juo nuos'kidæb'mi áv'dalgittii? Dasa læn mán it'tin vuor'dimin Hjalmar Pavela maidái. Mán áigon suina æne-buš hállat dat mii gullá biv'duvugiide sámiednamis. Dat árro læmen nu vái'dalat'ti atte mii gat guovloin ássat ja vig'gat

vəhášiid vəhášiid smavva daloin bar'gat lássa láibi. Ja uccán læt ruttaboáđot mat sisa báttet, muttu uccán ruđain mii šad'dat illui maidái. Ei dárbaš lågiduháhat ja cuotteduháhat. Muttu mis læt maidái juoga, dat læmaš áv'dal, dađ læt nákkán ge, ælgat (sar'vagat) ge min guovlos. Dan læ státtá čáp'pesgávpiis vuov'dán ruttarig'gáide. Gjærevoll ráb'mui dás man áv'dan ja guk'kin min rii'ka adnadusas læ ja riggudagas. Manne dárbaša státtá čáp'pesgávpi jus'ta dies gávahit? Lå gå æláhus lákki Norga státtii dat? Manne ii sátte vəhá juokkujuvvut middjiide hálbibuida?

Hans Hansen, tolket ved Ivar Utsi:

Har man anledning til å benytte privat tolk?

Vil til å begynne med takke professor Gjærevoll. Til meg har det til alle tider vært mitt hjertesak at når den professor taler. Det har vært lettere for meg å forstå en politisk fanatiker. Her er meget godt som er blitt sagt, men det kan være vanskelig å få saken gjennomført. Her er nevnt mange saker, men jeg vil ikke ta alle med. Jeg vil tale ganske nært meg selv, som han nevnte her om disse næringene våre som er omringet av andre. Og meget beklagelig er det at naturressurser i dag er tatt bort av andre fra oss så at det ikke lønner seg for oss å begynne å arbeide med dette. Og professor Gjærevoll og som skal være formann i denne komité, som skal se vel til Finnmarkens naturressurser. Forlat meg når jeg nevner Finnmarken, for Finnmarken den er nevnt av våre fedre. Gjærevoll kommer kanskje selv sannse det at når samenes levemåte kommer til syne i denne komitéen at hvor mange det er som vil ta og forandre dette og kommer med nye forståelser som ikke kan forenes med oss og heller ikke fremmer vårt næringsliv, men motsatt tar dem brødet fra oss og ødelegger det. Således står det i den store boken Bibelen at den som tar brødet fra en annen han dreper sin neste. Og beklagelig er det allerede i dag, multemyrene er allerede ødelagt alik at vi intet kan få på våre hjemsteder. Der kommer hundrevis av mennesker som venter på disse bærene at de måtte begynne å modne. Og vi har ikke selv tid til i slåttetiden å begynne å kappes med dem og vente en for en ettersom bærene modnes. For før har det vært en sådan skikk hos oss at halve myrene har vært modne når vi har begynt å plukke. Hvorfor kan dem ikke lage lover som forbyr å røre før halve myrene er modne? Vi har også sunnhetsforskrifter. Og hvorfor skal multemyrene nedtrækkes og ødelegges før de er modne? Er det ikke allerede en forurensning? Dertil venter jeg Hjalmar Pavel, og med ham vil jeg tale nærmere om det som vedrører fiskerier i Finnmarken. Det er beklagelig at vi som bor på disse steder og vil forsøke litt etter litt å arbeide i små gårder etter daglig brød. Og lite pengeinntekter er det som kommer inn, men med lite penger kan vi bli glade. Det trenger ikke være titusener og hundretusener. Det er noe som før har vært, men nå er det slutt med det, det som kalles for elg. Den har staten solgt på svartebørsen til pengesterke rike. Gjærevoll skrøt av det at hvor langt vårt land er kommet i fremgang og rikdom. Hvorfor trenger staten å bruke svartebørsen akkurat i dette? Er det levebrød for den norske staten? Hvorfor kan det ikke tildeles oss mot en rimeligere pris?

Ivar Utsi:

Herr dirigent. Jeg må takke professor Gjærevoll for det rikholdige foredraget han holdt, og i sannhet varmet det også mitt gamle og kolde hjertet når jeg fikk høre hva myndighetene aktet å gjøre for oss samer, og det store arbeidet dem har satt igang. Så det var virkelig gledelig å høre. Men om jeg lever så lenge at dette skjer, det vet jeg ikke, men dere unge. I unge samer, dere har meget godt i vente. Derfor er jeg glad for at jeg idag er her og får si noen ord og oppmuntre de unge til at de forsøker å våke om sin ve og vel. For når vi vender blikket tilbake til våre fedre og får se hvorledes dem er blitt behandlet, og den samme taktikken vil også følge idag. Da ble våre forfedre delt i små grupper, en liten gruppe under russen, en liten gruppe under Finland, en liten gruppe under Sverig og en liten gruppe under Norge, og til alle tider har vi vært den tapende part. De har blitt betrent fra alle sider. Og når vi legger merke til idag og hørte på det foredraget som ble holdt, så ble det nevnt om samiske sentrale bosetningsområder med de forskjellige navnene. Men enn de masser av samene som bor ute ved kysten og på nessene, den er ikke tatt med i det hele som samer. Jo, det gjelder fortsatt å ha den lille gruppen der for det er ikke farlig å sliss med den lille gruppen der og holde den i ag. Men det blir verre hvis det blir den store masse av samer som kommer inn i bildet, og kanskje de samer som har vært ute i ytterkanten. Kanskje den har fått føle mer på sin sinn og kropp og kanskje derfor er det å frykte for det at det høres for meget fra den kanten. Derfor gjelder det fortsatt unge venner: Rop på eders rett, for som dere hørte idag, Gjærevoll kunne ikke love med sikkerhet den rettighet for samer til land og vann. Men sikkert kommer det senere, men husk på det: Hvis dette ikke kommer, om så dere må møte til Haag, for folkerettsdomstolen der, gi ikke eders rett ifra eder, samer. Hold på den og rop på den. Og med disse ordene vil jeg takke for denne gangen. Takk.

Peder Andersen:

Det blir veldig oppstokket det hele, og jeg føler det da vanskelig å komme etter Hans Hansen og Utsi med ting som hører til næringene. Spesielt etter at de har fremlagt sin appel. I de få minuttene jeg har til rådighet, så vil jeg prøve å vandre utenfor det området som er oppstokket ved ressursutvalgets grenser. Når man ser på ressursutvalgets mandat område, da oppstår situasjonen, og da spesielt i fjord- og kyststrøkene. I de områdene av fjordstrøk som direkte ikke faller utenfor dette området, der oppstår problemet på denne måten. Når du står på E 6 i Porsanger og ser mot Hammerfest, da hører din venstre side inn under ressursutvalgets mandat område, mens den delen av din næring som er på høyre siden faller utenfor. Og da sikter jeg på fjordfiske. Problemet er der, de fleste av folket som bosetter fjord- og kyststrøkene i samiske bosettingsområdet. De har en kombinasjonsnæring hvor den ene er kommet inn under ressursutvalgets arbeid,

mens for de fleste kan det vesentlige falle utenfor, og som direkte kommer inn under landets gjeldende lover og regler. Jeg er redd for at det vil forrykke bosetningsstrukturen i slike områder. NSR har behandlet denne saken i forbindelse med Fylkesplanen og Ressursutvalgets arbeid i sin uttalelse. Det er også andre samiske bosetningsområder rundt vår lange kyst til Nordland. Den delen som hører til fjord- og kystfiske, faller inn under andre organer. Jeg kan ikke unnlate å nevne at det har skjedd mye i år. Fjordene er fredet. Det er vi veldig takknemlig for, men det bør også skjæ andre ting. Når vi ser på fjordfiskernes og andre fiskeres finansieringsutgifter, eksempelvis når de skal anskaffe seg tidsmessig båt og redskaper, så faller de mellom to stoler. Egeninnsatsen vil drepe dem. De kan heller ikke henvise til Ressursutvalgets planlegging for sin næring. Kort sagt, de må avslutte denne delen av sin næring. Gjærevoll kom inn på spørsmålet om det ville oppstå konflikter mellom samer. Etter min mening ikke, dersom man følger de retningslinjene som kommunaldepartementet og utbyggingsavdelingen allerede staket ut i 1971 i samarbeid med samiske organisasjoner i forbindelse med boligtiltakene. De var full klar over at det var halvgjort arbeid dersom man bare bygde boliger. De så det som en klar sak at næringene burdevurderes, næringsgrunnlaget burde vurderes og kartlegges. Og den konferansen NRL og NSR hadde med kommunaldepartementet i Oslo i 1971 at man skulle bygge ut næringene på det gamle siidagrunnlag. Og dermed mener jeg det at dersom man det gjør, så vil denne saken løses av seg selv mellom de samiske næringer.

Odd Ivar Solbakk:

Det er helt klart at man kunne prate mye rent generelt om ressursutvalgets arbeid inntil nå på basis av foredraget til professor Gjærevoll. Og det er helt klart at her er mange lyspunkter og særlig når det gjelder samene og deres næringer, men vi kommer vel til å vente spent på resultater etterhvert. Men det er i hvert fall viktig at man allerede på nåværende tidspunkt gir en del tips og muligens gode råd til de innen utvalget som kommer til å arbeide daglig med disse spørsmål. Gjærevoll nevnte i sted om et delikat problem vedrørende kartleggingen av multemyrer, og da særlig peke dem ut i et kart som da mangfoldiggjøres. Det er for så vidt et problem, men jeg vil trekke inn et annet problem som jeg tror at dette utvalget kommer til å få når foretar registrering av utmarksnæringer og de som er tilknyttet utmarksnæring. Jeg kan her konkret nevne et problem som vi har hatt etterat regulering av motorisert ferdsel i Finnmark ble gjennomført. Det var klart at det var en del samer utenom reindriftssamer som hadde brukt og fremdeles hadde behov for å bruke snescooter til utmarksvirksomhet. Det gjelder i første omgang ryper og innlandsfiske. Det ble et virkelig delikat problem for jord- salgssjefen i Finnmark og også for direktoratet, i og med at utmarksutøvere ikke er registrert noe sted i dag. De er med

andre ord et null. Men det finnes, i hvert fall i vårt distrikt, en del utøvere. Jeg vil ikke si at det er en masse av dem, men det er en del. Når det kom søknader ifra disse utøvere til jordsalgssjefen om dispensasjon med kjøring av snescooter til utøvelse av utmarksnæring, så ble det selvfølgelig et blankt avslag. Jordsalgssjefen måtte ha et visst grunnlag for å kunne gi dispensasjon. Han gikk da, den første instansen han kontaktet var ligningsmyndighetene, deretter viltneemd, fiskenemd osv. Ingen av disse instansene kunne fortelle om vedkommende var tilknyttet næringen eller ikke. Men det var ihvertfall helt på det rene at de var tilknyttet næringen, for de hadde utøvet virksomheten før reguleringen kom. De hadde også betydelige inntekter av det. Vel, resultatet ble selvfølgelig avslag og konsekvensen ble at jordsalgssjefen fikk en seg en del uvenner i form av utmarksutøvere. Man måtte da diskutere videre hvordan man skulle gjøre dette her, man måtte da finne ut om vedkommende virkelig var næringsutøver og hadde næringsinntekter i utmark. Vel, det var for så vidt greit. Man satte en 30% regel fra jordsalgssjefen, avtalte med viltneemnda om at man burde ihvertfall har 30% inntekt i utmarken før man kunne få dispensasjon for kjøring med snescooter. Fremdeles er problemet for så vidt ikke løst. Det er jo ingen som har 30% av utmarken siden null prosent er registrert som inntekt. Det blir et problem å oppspore hvor mange som er utøvere av utmarken. Jeg kan i denne sammenheng også nevne hvor artig det er dette med utmarksnæring i forhold til myndighetene. For 3 år siden var det tatt opp spørsmålet ifra Tana fra viltneemndas daværende nestformann om at snarefangst det burde opphøres. Og da først fikk vi vite, vi som på en eller annen måte var tilknyttet utmarksnæring at denne næring er på dispensasjon, at myndighetene i morgen kan trekke tilbake dispensasjonen og så er snarefangsten slutt. Våre næringer de henger i et veldig tynt tråd. Vel, man kunne selvfølgelig prate mye om utmarksnæringer, men jeg antar at det ville være behov for å kontakte andre instanser, f.eks. jordsalgskontorer, landsbruksselskaper, viltneemd, innlandsfiskenemnd osv. for å kunne få registrert omfanget av utmarksutøvere i Indre Finnmark. For vi vet jo at utmarksressursene, som for eksempel multer, fisk og ryper, de har vært av stor betydning og er fremdeles det. Vi foretok da en liten registrering i Tana for to år siden og da fant vi ut at de som virkelig utøvet disse kombinasjonene, de hadde gjennomsnittelig en inntekt på 15 000,-. Disse næringene har betydning for beboere i Indre Finnmark, men de er bare ikke registrert på en behørlig måte slik myndighetene i dag vil.

Arne Arnesen:

Jeg vil først si at for NRL, som jeg arbeider for, så er dette arbeidet som ressursutvalget nå er kommet i gang å gjøre av spesiell stor interesse. Etter ressursutvalgets mandat å dømme, så står vi her overfor det mest helhjertete forsøk hittil fra

de sentrale myndigheters side på å få en styring med og sette visse grenser for den inntrengen av fremmed ressursutnyttelse som har skjedd i sentrale reindriftsområder. NRL har i en årrekke med støtte fra de andre samiske organisasjonene og andre samiske grupper arbeidet for å få myndighetene til å være med på planlegging av bruken av reindriftsområdene på reindriftens premisser. Og NRL har hevdet at dette er absolutt nødvendig av hensynet til reindriftens fremtid her i landet, og ikke minst av hensyn til reindrifts ungdommen og den betydning reindriften har for samisk språk og kultur. For oss som i dag arbeider med å ivareta reindriftssamers interesser, så ser det ut som om dagens politikk er veldig inkonsekvens. På den ene siden så har reindriftssamene gjennom sin organisasjon nå fått et visst gehør fra myndighetene når det gjelder økonomien i reindriften. Vi har nylig sluttet en hovedavtale om reindriften, som mange vil vite. Regjeringen, og forhåpentligvis nå med tilslutning av stortinget ganske snart, vil da offentlig ha erklært at reindriftsnæring er næring som staten anerkjenner som en verdifull næring som skal gis livsbetingelser også i fremtiden. Og dette er en positiv utvikling. På den annen side, når jeg sier at den er inkonsekvent, så mener jeg med det at på den annen side at det som er grunnlaget for reindriften, nemlig reindriftsområdene, i dag utsettes for større inngrep og større trussel enn noen gang før. Og det er ikke i denne forsamling nødvendig å ramse opp alle de arter inngrep som i dag skjer i reindriftsområdene og som er til skade for reindriften. Med ressursutvalget så har vi da, for første gang, fått et offentlig utvalg som har som mandat også å vurdere, riktignok bare i et begrenset område, men også vurdere ressursutnyttelsen utfra blant annet reindriftens behov. Dermed er vi kommet et skritt lenger enn den situasjonen vi har hatt hittil. Hittil har vi opplevd at det er nokså håpløst å arbeide sektorvis slik at man, foreksempel da overfor vassdragsvesen må hevde at dere må være så vennlig ikke å foreta denne regulering fordi i det samme reinbeitedistrikt så har forsvaret allerede etablert et skytefelt. Til det sier vassdragsvesen at det er ikke vårt bord og omvendt. Slik at man kan har store forventninger til ressursutvalgets arbeid. Men i den forbindelse vil jeg rette to konkrete spørsmål til utvalgets formann, Gjærevoll. Han refererte i sitt foredrag at utvalget har inntatt det prinsipielle standpunkt at det ikke bør skje utbygging av større prosjekter innen ressursutvalgets mandat område før innstillingen foreligger. Fra NRL's synspunkt er dette et veldig viktig standpunkt som utvalget har inntatt. Det er bare det at vi er veldig redd for at de forvaltende myndigheter ikke i tilstrekkelig grad tar hensyn til dette standpunktet. Jeg vil da bare som eksempel nevne den planlegging av hytteområder i sentrale reindriftsområder som foregår i kommunal og i fylkets regi for tiden. Fra fylkets side har vi ikke fått noe klart svar på hvilket forhold det skal være mellom den hytteplanleggingen og ressursutvalgets arbeid for eksempel. Og det er ikke bare hytteplanlegging, men også bygging som foregår nå for tiden. Hvordan ser utvalget på dette og akter utvalget å gjøre noe med disse konkrete sakene? Og så bare et kort spørsmål til slutt.

Tiden er ute. Har utvalget tenkt over hvordan de konkret, eller vil utvalget konkret fremme forslag til hvordan deres konklusjoner skal gjennomføres i praktisk politikk når de er kommet så langt som å lage sin konklusjon, slik at ikke utvalgets innstilling bare blir et politisk alibi uten noe særlig gjennomslagskraft?

Olav Dikkanen:

Det ble sagt mange gode ord av Gjærevoll, men sjøsamene er glemt helt. Når man tenker over samiske bosettingsområder, så har samene hatt veldig store områder. Vi har helt ifra Arkangels i øst til Trøndelag i sør, og dette beviset kommer klart fram i sjøsamiske ord når det gjelder tekniske ord for sjøfiske. Og det er sikre bevis for at disse områdene har tilhørt samene. Det er veldig beklagelig at myndighetene innsnevrer mer og mer disse områdene. For et par menneskealdere siden så hadde vi sommerbeite på Varangerhalvøya for minst 50 000 rein, og disse kom ifra Sunjel ifra russesiden og Enare. Disse sommerbeite områdene er nu bare for knapt 10 000. Skal samene fortsette å godta dette? Og når vi ser disse utrustningene som skjer både i øst og vest, vi har på russesiden på Kola og i Troms fylke, det er blitt akkurat som vepsebolet. Samene har ikke bedt dette. Vi sjøsamere må få et klart svar ifra myndighetene. Hva har de tenkt å gjøre med oss? Det var kort og greit.

Áilo Gaup:

Vi skal ikke glemme i dag at samene, at vi ikke står alene i denne situasjonen med kampen om rettighetene til land og vann. Det som har skjedd er at den fjerde verden har funnet hverandre, har funnet ut at vi har felles interesser, har hatt den samme historie og lever i dag stort sett under de samme kår. Og et av fellestrekkene ved den fjerde verdens folk er at de i historiens løp er blitt gjort til et eiendomsløst folk. Det betyr at det er andre som i dag disponerer den jord som den fjerde verdens folk tradisjonelt har levd på og som de anser som sin. Og dette er en erkjennelse som kom til uttrykk ved dannelsen av verdensrådet for urbefolkning. Og ved anledning så sa George Manuel, han er leder for den fjerde verden og er kanadisk indianerhøvding, at det er den hvite manns griskhet etter jord som er blitt den fjerde verdens skjebne. Og som vi alle vet, så er selvfølgelig og heldigvis, samene med i denne fjerde verdens forbund og derfor er det også av interesse å se hvilke arbeid som gjøres blant andre folkegrupper, blant andre etniske minoriteter for å få tilbake disposisjonsrett over jorda og ressurser. I denne sammenheng så kan vi jo minne om Grønland. I november så erklærte Grønlands landsråd enstemmig at ressursene og jorda på Grønland det tilhørte det grønlandske folk og ikke danskene. Og de resonerte blant annet som dette, kort sammentrengt, at jorda og ressursene på Grønland kan bare være danske på det grunnlag at de har tilhørt grønlenderne først.

I Alaska, hvor etnisk gruppe har kommet lengst i sin tenkning og arbeid for å gjenvinne disposisjonsretten til jorda. Og det syn som har slått igjennom, det er formulert som sådan: Rettighetene må gjøre de innfødte herre over deres egne skjebne. De må bestemme den måte i hvilket rettighetene utvikler seg ved investering og utnyttelse. Til slutt bare en tanke om ressursutvalgets arbeid i dag. Det arbeid som utføres er selvfølgelig en følge av det som skjedde i 1751 for 225 år siden. Det var den gang det fellessamisk området ble lagt under den dansk-norske og svensk-finlandske krone. Uten denne erobring så hadde vi ikke hatt denne diskusjonen vi står i i dag. Og dette synes ikke jeg at vi som samer bør glemme fordi det er klart for oss at selv om den juridiske retten ble tatt fra oss den gang, så er den moralske retten ufravikelig på samenes side.

Mats Steinfjell:

Gjærevoll spurte om det kunne oppstå interessekonflikter mellom oss samer. Selvfølgelig kan det det. Interessekonfliktene vi har det er produkt av en splitt og hersk politikk. Og så opplever vi det at de konflikter som blir skapt de blir brukt imot oss. Jeg har ikke slett ikke noe fint å si om en slik politikk. Det hørtes som om man ønsket å sette en grense for hvor mange som kan leve på vidda. Dess flere som blir pisket derifra, jo vanskeligere situasjon vil vi få som en etnisk gruppe. Det ble påpekt at naturressursene setter en grense for hvor mange rein som kan være på vidda, videre at hver familie må ha et visst antall rein og at man på det grunnlag kan regne ut hvor mange som kan leve der. I reindriften har binæringene hatt en bred stilling. Mange som ikke har nok rein til å leve av i bare reindrift, har ved å benytte seg av binæringene kunnet opprettholde en bortimot tilfredsstillende levestandard. Situasjonen har også til dels vært den samme for mange jordbrukere. Dessuten så har vi hatt og har til dels også i dag dem som lever bare av utmarks næringer. Dette er forhold som det må tas hensyn til.

Anders Eira:

Mii gulaimet ávdasál'bmá dan sámiguovloid ábmudaga suoddjalæddji maid dat dajai. Dat árru læmen álot gæt læt vál'dán sáni mat læt dávdahan sin oaidno dán ressursaláv'digáddi bar'gorájaide mat læt álo gár'žoduvvun gå dat mii sábmelaš ælahusa gævahit. Mán sáttan dušše čujohastit nu gå boazodoallo dábbe Finnmarkos gå dat ii bar'gjujuvvu dušše bære sis Finnmarkos, muttu dat bar'gjujuvvu ál'guguovloin njárgain ja riddoin. Dat árru læmen juo eiseváldiid bæles oai'dno læt dan lákkái atte mutton lákkái sábmelaš ák'tavuođa bið'get dušše dán lági miel'de atte ud'nut dušše mutton ráje sábmelažžaide vár'jalusa. Mii oai'dnit hui álo dáppáhusaid mat læt dáppáhuvvun dál dábbe sámiguovlos. Dat læt dággár bargot ja dienestus æláhus vuogit biddjon játtui atte læt læmaš miel'de atte sábmelaš gas'kii riidoid rákkadit.

Mån sáttan ávta hui buori áv'damærka das váld'it, nu makkás Porsango gielldas dábbe nuortagáissás, gå boazodoallo bar'gujuvvu. Dat árru læmen nu atte eiseváldit læt dušše gæč'čan nubbi bæle dán áššis ja buk'tán áv'dal sábmelažžaid áv'dii gå mii dien dakkat, de dienas diddjiide boattá hui álo. Muttu nu mielas árru læmen ærá lákkái atte dat ii læmaš læn goassige sábmelaš dienestusa ja bar'godili vírás. Dat læmaš nu gå má min boarrásat ja min máddot dás čuiohæmen dábbe, atte dat læmaš sin iežaset ávki ja diednasa dittii. Buot dat politikkálaš oai'dno læ biddjon dan lákkái atte bære gal státtá ja kommune diene. Sii æi beruš das æmbu sábmelažžaid gal maidige ge. Sábmelaš æláhus ii læt goassige læmaš, ii ge læt gal ád'ne ge, daggár mii addá dienestusa státtii ja kommunii, nu makkás værro-dienestusa.

På norsk: Vi har hørt et foredrag av formannen i ressursutvalget for de samiske bosettingsområder. For meg synes det som om myndighetene har gått inn for å innskrenke samenes bruksområde og i tillegg til det at de har innskrenket de goder som myndighetene vil til samene, på et innsnevret folkegruppe som er innenfor de sentrale bosettingsområde. Det er jo ikke bare i dag det har foregått slik. Det har tidligere også foregått slik. Det har vært ført den samme politikken. Vi har hørt fra de eldre som tydelig gav uttrykk for det hvilken politikk. Jeg tok et eksempel som jeg dessverre ikke har tid til å ta på norsk, men det gjaldt et reinbeiteområde i Porsanger kommune hvor staten og kommunens politiske myndigheter har lagt opp og bare den ene siden av saken er kommet frem og dermed skapt konflikter mellom reindriftssamer og sjøsamene.

Johs. Kalvemo:

Jeg skal være kort. Synes at professor Gjærevolls innlegg her i dag er med å bekrefte at velviljen er tilstede, og det mottas med glede fra samisk hold. De innlegg som har vært med til nå, synes jeg er med på å også bekrefte at man prøver å nå dithen at ressursene her, lokalt, kan komme til gode for lokalbefolkningen. Men det jeg savner er faktisk at man kommer så langt at man tør ta prinsipielle sider også opp. Jeg tror at roten til de interessekonflikter som professor Gjærevoll var inne på at de kan oppstå, jeg tror grunnen er akkurat at folk er litt opptatt av prinsipielle sider også. Jeg vil hefte oppmerksomheten på en konkret sak, nemlig Alta-utbyggingen. I min tid som formann i aksjonskomitéen mot utbyggingen av Alta-Kautokeino vassdraget, så kom det fra flere samisk hold klart til uttrykk at man burde få et ressursutvalg, hvilket man i dag har fått. Men den vending som ressursutvalget allerede i startfasen gjorde, nemlig at de var villig til å gå med på å ta en enkel sak ut av helheten, nemlig Altautbyggingen. Det var miljøvernministeren som ønsket dette. Men den måten dette skjer på er å bekrefte også at man i en såpass stor sak som dette løsriver en helhets vurdering, hvilket man prøvde å få en viss forståelse for og også at politiske myndigheter var villig til å foreta det. Jeg vil stille et konkret

spørsmål til Gjærevoll: Sett nå at lignende større prosjekter vil komme, vil man løsrive de fra den helhetsvurderingen og mer konkret: Da dere tok standpunkt til Altautbyggingen, følte dere et politisk press til å foreta dette og har utvalget selv egen utredning bak dette eller bare tatt et politisk eller hastverks standpunkt?

Mari Teigmo:

Dás báđii hui álo áv'dan má dat láv'digád'di ái'go bar'gat ja árru hir'bmat dætalaš áš'ši sámide atte má dat láv'digád'di bar'gá ja nubbis diet atte mii dás boattá. Nu gá mii diettit, de jærai maid Gjærevoll atte buk'tá gá dat riido sámide gas'kii. Mán gæččadin dás væhá guše áigi sisa dat gal'gá gær'gat, dat láv'digád'di su bargos, dat læ 1978 gæssit. Nu má dás nama-huvvui, de gal'get maidái dut'kamát læt. Sis šaddet gal nu unnán dut'kamát dušše væhá lassihæbmi. Mán gal balan atte dát gáaldat læ nu váddis, erenoamanit dat mii guoská ieš alceset sámide gas'kii, atte gæsa læ vuoi'gatvuotta. Mán in læt nu sikkar atte dat buk'tá maidige buriid gá ná oanehis áigi læ. Nubbi ærá vel dás, de læ maid dat atte árru hui unnán jurdašuvvun dan hárrái mii læ juo mán'gii namahuvvun dás, atte sámide árruot maid mærragáddin ja atte sámide gæt siskit Finnmarkos læt árron, læt hui álo gævahan maidái áb'mudagaid mat læt álgubæl'de siskit Finnmarko. Oažžo daddjat atte dálin læt gávpanan mærragáddiin maid hir'bmadit. Nubbe bæles mærrasámide maid læt dárbasæmen dan riggdaga mii gáv'dnu siskit Finnmarkos dahje siskabæl'de dáid rájaid ain juo. Nu atte dat árru hir'bmat juokkin dat bar'go. Goalmat áš'ši læ dat atte mán gal sišasin væhá čil'gasabbut gullat atte læ gá lakka ák'tasaš bar'go daina sámide instituttan rievtiprosjævtan. Nu gá mán dieđán, dat æi gærga sin bargoinis áv'dal gá 5 jagi gæžes ja dat láv'digád'di boattá ain juo áv'dal gær'gat sin bargon. Mu mielas árruot dát áššit nu lakkalagaid atte dat berrejit juo ain guorrahaddujuvvut parallelt dahje ák'tanas.

På norsk: Det ble sagt veldig mye her og det er fremkommet flere holdninger at dette kan være splidskapende for samer. Jeg synes at dette kan bli veldig problematisk. Når vi ser på utvalgets tid til arbeid, så er det frem til 1978. Når man tenker på de undersøkelser og forskning som skal utføres i dette tilfelle, så er det nokså mye og dette er problematisk å få frem data. Når det gjelder forholdet samer i mellom, så tror jeg at dette kan føre til forferdelig mye uro hvis ikke dette gjøres skikkelig. En annen ting som kommer inn her, er jo da hvor begrenset det geografiske området er blitt. Vi vet at fra gammelt av og frem til i dag, så har det foregått et bytteforhold mellom samer i innlandet og kysten. Dette er et gjensidig forhold som er veldig viktig. Anders Eira nevnte når det gjelder reindriftssamene at også de utnytter områdene da der ute. Disse grensene kan faktisk skape kunstige grenser i praksis ihvertfall og også splid. Et annet forhold som jeg vil etterlyse er at Nordisk Samisk Institutt holder på med et prosjekt hvor man utreder rettigheter. Så vidt

jeg forstår, så kommer dette utvalget til å bli noe tidligere ferdig med sitt arbeid. Jeg vil i grunnen oppfordre, og for så vidt, jeg ser dette forhold som nokså problematisk også, at disse tingene henger jo nøye sammen. Man kan risikere her at når det andre endelig er ferdig, så er saken allerede avgjort, at instituttets rettighetsprosjekt blir på en måte overflødig.

Ellen Ragnhild Sara:

Sámi Institutta bæles mán sáttan diesa mui'talit atte dat ressursutvalga Finnmarkos dat læ vál'dán ák'tavuoša Instituttan ja læ maidái juollodan birrasii 80 000 ruvna dut'kan dittii daid sámiid lii'geeláhusaid dábbe Finnmarkos. Ja mii gal'gá dut'kujuvvut dat læ gæt lii'geeláhusain ellet, gæt daid gávahit ja dárbašit, ja dat dætalemus dat læt biv'do, gulástæbmi, muorje-čoaggin ja ærá lii'geeláhusat. Ja læ maidái goalmát gáždaldat atte maggár sisaboađoid dat lii'geeláhusat buk'tet, sikke baddjeál'bmuide ja ænadoalliide ja æráide dieggár dábálaš funksjonæraide ja æráide. Ja dat dut'kan dat gal'gá gárvis dán jagi loappas. Dasa læ maid ák'ta láv'digád'di dál namahuvvun gæskat, ja das læt miel'de Klemet Hermansen, Guov'dagæinos ja Peder Andersen, Porsangos. Doaibmahæddji læ Johan Klemet Hætta.

På norsk: Ressursutvalget i Finnmark har avsatt ca. 80 000 kroner til å undersøke utmarksnæringer i samiske områder. Det som skal undersøkes er hvem driver utmarksnæringer, hvem har behov for det og de viktigste er jakt, fangst, fiske, bærplukking og andre utmarksnæringer, også økonomisk avkastning. Undersøkelsen skal være ferdig før årets slutt, og de som skal utføre arbeidet, dvs. intervjuer, er Peder Andersen, Porsanger og Klemet Hermansen, Kautokeino og leder for prosjektet er Johan Klemet Hætta, Kautokeino.

Reidar Eriksen:

Jeg er medlem av et utvalg som skal utrede bruken av Finnmarksvidda fra Tromsø Museum. Hele det området her skal vi i løpet av 3 måneder kunne gi en uttalelse om bruken over 2 generasjoner. Vi, på Tromsø Museum, har ansvaret for hele dette spørreskjema, intervju med spørreskjemaer. Vi skal samarbeide med Sámi Institut'ta og Karasjok Museum. Tromsø Museum er ikke den samiske institusjon på samme måte som NSI og Karasjok Museum. Stoler ikke ressursutvalget på de samiske institusjonene sin kapasitet? Materialet skal innleveres 1.7.77, men foreløbig rapport 1.10, og den skal ikke være på mer enn 40 sider er det blitt opplyst til oss. Det er et sterkt tidspress. Mye skal bli sagt. Gjærevoll brukte Hardangervidda som modell. Man brukte 5 år på å registrere det som var på Hardangervidda, det er visst ikke riktig, det ristes på hodet her. Men området er ihvertfall kartlagt mye mer nøyaktig enn det noensinne vil bli gjort for Finnmarksviddas vedkommende. Finnmarksvidda blir brukt på en helt annen måte enn Hardangervidda har blitt gjort.

Spør da til slutt Gjærevoll om han mener at de bevilgningene som er gitt til denne omfattende kulturelle undersøkelsen av bruken over 2 generasjoner, om det står i forhold til det som er bevilget til dette her, om det står i forhold til den viktigheten en sånn undersøkelse er?

John Gustavsen:

Det var interessant å høre professor Gjærevoll sitt innlegg, og allikevel hvis jeg ikke har villet meg inn i tåkedekke, så synes jeg at her er en del hovedmotsetninger som er viktig å legge merke til. For det første, så er samenes rett til land og vann ikke avklart. Likevel så har altså regjeringen nedsatt et ressursutvalg, som skal virke til å regulere samenes bosetningsområder og regulere samisk levevis. For det andre, så gav Gjærevoll inntrykk av at ressursutvalget skal være til samenes beste, samtidig sier også Gjærevoll at Finnmarksvidda er for allmennheten. Hvordan kan slike motsetninger forenes? Det er fint at myndighetene igjen ytrer seg muntlig velvillig, det er utmerket. Det ville være enda bedre om dette kan komme til syne i praksis. Der har foregått ting i de samiske områdene, og det foregår ting i samiske områdene som jeg tror vi er nødt til å gjenta gang på gang overfor myndighetene. F.eks. temaet kraftutbygging, det er ifølge Tromsø Museum, regulert rundt 100 vassdrag i samiske bruksområder, referent til Johan Albert Kalstad. Nå foregår det planer om utbygging i Skibotn, videre utbygging i Kvænangen og eventuell utbygging av Alta-Kautokeino. Spørsmålet er da, har samene noen nytte av det her? Rår samene på over situasjonen i disse samiske bruksområdene? Vil bare påminne om at det foregår i dette øyeblikk militær øvelser i Øst-Finnmark og at militære øvelser har ødelagt mye av samisk land og vann, og vil også minne om turistnæringens framferd.

Olly Vatshaug:

Jeg har lyttet med stor interesse til Gjærevolls foredrag om ressursplaneringen for Finnmarksvidda. Men jeg vil gjøre oppmerksom på at i Norge finnes også sørlige samiske bosetningsområder, som Helgeland, Nord- og Sør-Trøndelag som synes helt å bli lagt i glemmeboka. Disse områdene er under sterk press, både når det gjelder vassdragsreguleringer og stadig innskrenkninger av beiteområdene. Jeg har her et spørsmål til Gjærevoll: Finnes det noen form for ressursplanlegging for de sørlige samiske bosetningsområder i Norge? Er det blitt gjort noe for at en slik planlegging også skal gjelde disse områder?

Anders Bær:

Jeg må også takke Gjærevoll for de siste ordene jeg fikk høre. Det var ikke de gledeligste ordene man fikk høre, men man må jo takke for de. Det er fint at vi har fått et slikt ressursutvalg,

og vi håper at den gjør gagn for samene. Men jeg er i tvil når den samme Gjærevoll kom inn med disse ordene at utøverne i rein-driften må reduseres. Det er blitt sagt i andre ord det. Men det må vel samene selv vurdere hvordan de skal gjøre. Jeg hadde ikke ventet at det skulle komme fra høyere hold også, og så til fordel for den berømte oljedilla. Det som slo meg mest, at Finnmarksvidda skal også svi for den oljedillaen som vi har hatt i Norge i mange år. Det er ikke noe glede for samene, ikke for andre næringer her i kalde nord. De øvrige som har hatt ordet, har snakket både om vassdragsregulering og andre reguleringer som gjør skade på reindriftnæringen og de andre utmarks-næringer som samene har levd av i flere tusen år, hundre år ihvertfall. Jeg vil at Gjærevoll må forsøke å tenke på utmarks næringen og spesielt reindriften. Reindriftnæringen er mest utsatt, for andre primærnæringer, som jordbruket, de er kommet med i den tekniske utviklingen. Det er utmarksnæringene som må leve av naturen og jeg vil oppfordre Gjærevoll at han må prøve å tenke. Og hvis utvalget ser at de ikke blir ferdig, så utsett om så i ti år.

Peder Andersen:

Vi har tolket mandatsrekkevidden til å omfatte alle naturressurset som er innenfor området. Og når man ser hva som holder på å skje, så kommer man litt i tvil. Jeg tenker da i først rekke på Direktoratet for jakt, vilt og ferskvannsfiske. De holder på å utarbeide nye forskrifter som også skal gjelde Finnmarksvidda. Jeg tenker på Skogdirektoratet, saken som gjelder Multeutvalg, og vet også det at Finnmark Fylkesting har allerede åpnet multebærmyrene på vidda for hele Finnmarksbefolkningen. Det er da klart det at skal ressursutvalget kunne innfri departementets intensjoner, så må det ikke gripes inn forstyrrende med detaljer og reguleringer gjennom slike direktoratforskrifter. Det er da ting, som jeg går utifra, at ressursutvalget vil ta opp og stoppe. Så var det snakk om det økende press på Finnmarksvidda, tatt med olje. Jeg regner med at oljeinteressene er bare økning til den tradisjonelle konflikten som går mellom allmennhetens bruk av utmarker og de samiske interessene, samiske næringene.

Klemet Hermansen:

Dát guos'ká vohá, gá sámiid vuoi'gatvuođat læt namahuvvun mánge háve ja dán čoak'kimis maid namahuvvun. Dat fer'te dalle mánge lagan vuoi'gatvuođaid jurdahit, dat læt gævahan vuoi'gatvuođat, dat læt æigádussan vuoi'gatvuođat. Dál ii áru rievtes oaddjodat'ti gá ná hoappos gal'get dat vuoi'gatvuođat degu gid'dejuvvut, erenoamášit gá Gjærevoll dás dajai atte utvalga ái'go ad'dit su ábba oaidno. Jás dat gal'gá maid gus'kat sámiid vuoi'gatvuođaide, de ii læt gal nu oaddjodat'ti. Mán áigon de daddjat jus'te mii guos'ká sámiid vuoi'gatvuođaide, de galgašii utval'ga varra gæččalit várrogasat bar'gat ja baize čuv'get buot beliid sikke váddisvuođaid ja daid buriid maid daggár vuoi'gatvuođat buk'tet mieldis, nugá maid buk'tet gævahanvuoi'gatvuođa, maid buk'tet æigádussan vuoi'gatvuođa.

På norsk: Det her gjelder samenes rettigheter. Det har vært nevnt flere ganger før og nu også i denne forsamlingen. Det er ikke så betryggende at nå plutselig skal man fastslå samenes rettigheter i sånn hast. Spesielt er det ikke betryggende siden Gjærevoll nevnte det at man skulle komme med sitt prinsipielle syn. Jeg stiller meg betvilende da og mener det at ressursutvalget bør gå varsomt frem i denne saken og heller, mener jeg, at det burde vært av stor verdi at ressursutvalget kunne belyse diverse sider av disse rettighetene, når det gjelder bruksrett og eiendomsrett, hvilket følger disse to rettighetene vil få.

Ole Henrik Buljo:

Som vi vet, så har Nordisk Samisk Institutt igang et prosjekt, et historisk-juridisk prosjekt hvor fra norsk side Bergsland er med. Det er også så at Nordisk Samisk Institutt er involvert i ressursutvalget ved at de har sin representant der. Det har oppstått en viss skepsis med sine forsøk med å lage regler og lovverk, om nettopp dette med ressurser på Finnmarksvidda. Det er kanskje berettiget å stille seg skepsis. Men jeg må likevel få lov å spørre Gjærevoll om hvorvidt det er samarbeid mellom det prosjekt som Nordisk Samisk Institutt har igang og i tilfelle det er samarbeid, hvor tilfredsstillende det er? Prosjektet fra Instituttets side slutter først i 1980, mens ressursutvalgets innstilling skal være ferdig i 1978. Dersom det er behov for det, er det mulig fra ressursutvalgets side å få forskyvet sitt dato tilsvarende?

Professor Olav Gjærevoll:

Jeg må begynne med, som man ofte gjør i Stortinget, å rette åpenbare misforståelser. Først til Bær: Det jeg nettopp uttrykte, det var en frykt for at økt aktivitet i Nord-Norge, som følge av oljevirkosomhet, kunne øke presset mot Finnmarksvidda og at av den grunn hadde vært gunstig om man hadde en vedtatt plan, det som Andersen også uttrykte. Så er det flere talere som har berørt andre samiske bosetningsområder. La meg med en gang presisere at Ressursutvalget er ikke et utvalg for samtlige samiske bosetningsområder. Det er et utvalg som er geografisk begrenset til Finnmarksvidda og dens problemer. Vi er ikke satt til å løse alle samenes problemer. Det foreligger en Aksjonsplan for de samiske bosetningsområder. Det er ikke vårt arbeid. La meg presisere nok en gang at det vi skal gjøre, det er å finne fram til en ressursutnyttingsplan for Finnmarksvidda. Jeg skal love Bær at vi skal tenke på reindriftssamene, det står jo helt sentralt i arealutnyttelsen. Det vi skal gjøre det er å si at de og de områdene, de må reserveres som reinbeiteområder. Og i de områder må vi si at her må det ikke skje større inngrep i naturmiljøet, her må det ikke være vassdragsregulering, her må det ikke være hyttebygging, her må det ikke være gruvedrift.

Steinfjell brukte uttrykket at jeg skulle sagt noe om at det

skulle settes en grense for hvor mange som kan leve på vidda. Det jeg prøvde å si, det er at ressursene setter en grense for hvor mange rein det kan være på vidda. Og som en konsekvens av det, sa jeg at det er da opplagt at en hel del samer helt eller delvis må sysselsette seg med andre ting enn reindrifft.

Så har jeg notert Kalvemo; det var et spørsmål direkt om vi kunne løsrive andre områder fra helhetsvurderingen. Til det svarer jeg et bestemt nei. Altasaken sto i en særstilling fordi at det allerede, selve saksbehandlingen der, var kommet meget langt da Ressursutvalget ble oppnevnt. Det blir ikke tale om noen særuttalelse i forbindelse med andre vassdragsreguleringer.

Gustavsen kom med en del spørsmål om motsetninger, bevare vidda for de tradisjonelle næringer, samtidig åpent for allmennheten. Ja, det er et av konfliktspørsmålene det. Jeg går utifra at det er ingen i denne sal som har tenkt seg den muligheten at vi skal bygge en kinesisk mur omkring Finnmarksvidda. Og i og med at vi ikke kan gjøre det, så ligger problemene der, og så må vi da forsøke om vi kan finne løsninger hvor man også må imøtekomme flere interesser, her som mange andre steder.

Så var det Vatshaug som spurte om ressursplanering i andre samiske områder. Vel, vi har en, det er et ressursutvalg eller planleggingsutvalg får vi heller si det er, for Saltfjellområdet. Men ellers så foregår det i hver eneste kommune en generalplanlegging som i sitt prinsipp også skal være i dag en ressursplanlegging.

Det var også et konkret spørsmål i forbindelse med noen hytteplanlegging, om vi ville gripe inn der og stoppe det eller uttale oss om det. Jeg kjenner ikke det konkrete tilfelle der, men der vil jeg også peke på at hver eneste kommune har en generalplannemnd. Vi kan jo ikke stoppe all virksomhet i disse kommunene mens vi planlegger. Noe vil komme til å skje og som ikke vi kan blande oss bort i. Det er jo uttrykkelig sagt at hvis det er større inngrep i naturmiljøet, så må vi komme inn. Jeg har den tillit til Karasjok og Kautokeino kommuner at de også håndterer slike saker fornuftig.

Til Hans Hansen og spørsmålet om elggjakten, får jeg bare si at jeg får lov til å ta en hilsen til Wøhni og Pavel om det.

Ellers var det også et spørsmål om ikke tiden er altfor kort til å undersøke, det var Teigmo som reiste spørsmålet. Det kan jeg være enig i, men her er det et avveiningsspørsmål. Det er sagt at hvis man skal planlegge riktig på alle måter, så blir man alltid for sent ute.

Ellers har både Prestbakkmo og jeg notert flittig. Jeg synes det har vært veldig interessant å lytte til debatten, og jeg er takknemlig for alle de vink vi har fått. Det er kommet fram atskillig skepsis, og det er bra. Men la meg da si helt til slutt, alternativet til ressursplan er ingen plan.

UTVIKLINGSFONDET FOR DE SAMISKE OMRÅDER. IDEER OG MULIGHETER.
STYRKING AV SAMISKE NÆRINGER.

Daglig leder Harald Hirsti

Godt folk. La meg først få lov å takke for innbydelsen. Jeg synes det er veldig viktig at vi i vårt arbeid får møte nettopp en forsamling som denne. Når jeg har hørt debatten i dag, så tror jeg at vi også etter dette innlegget vil få en debatt og kanskje også en frisk debatt.

Da Stortingsmelding nr. 13 ble lagt fram hadde det sin bakgrunn i at problemene i de samiske områdene var blitt akutte og også hadde en litt spesifikk karakter. Denne aksjonsplanen tar i første rekke sikte på å løse de akutte næringsproblemenene, men de har også et videre perspektiv. Da en vet at næringsproblemer og næringsliv har en nær tilknytning både til kulturell og det sosiale livet rundt. Aksjonsplanen den avviker fra de tidligere planer da den ikke har noen ferdig program hvordan Indre Finnmark eller disse områdene skal formes. Heller ikke i hvilken retning disse samfunn skal utvikles i. Ens mål her er nettopp å trekke inn de menneskene som bebor områdene, selv i planleggings- og gjennomføringsprosessen. Det man særlig ønsker det er å utløse den lokale befolkningsidé om hvordan disse problemene skal løses. Og utifra dette ønsker en, på et tidlig stadium, at disse menneskene skal være med i planleggingsprosessen. Stortingsmeldingen har satt fire hovedformål:

1. å heve inntektsgrunnlaget i primærnæringene
2. å øke aktiviteten i å utbytte av utmarks- og binæringsaktivitet

La meg kommentere at særlig de to første punktene her har jo nær tilknytning til det man har diskutert tidligere i dag.

Jeg siterer videre:

3. stimulere til nye og varierte arbeidstilbud som det er grunnlag og miljø for i området
4. å stimulere den lokale befolkningsengasjement i planlegging og etablering av næringsvirksomhet i området

Til det jeg nå har sagt, er jeg veldig glad for at jeg fikk være med å reise en debatt om disse problemene, fordi jeg tror at det er helt vesentlig at skal vi lykkes i vårt arbeide, så må vi stadig føre en diskusjon om hvordan vi vil og hva vi vil med disse områdene. Selv om dette fondets virksomhet etter hvert begynner å bli en del kjent, så la meg referere paragrafen som omhandler formål og denne paragrafen som omhandler de virkemidler

vi har til disposisjon.

I formålsparagrafen står det: Utviklingsfondet har til formål å fremme tiltak av økonomisk, sosialt og kulturelt betydning i disse sentrale samiske bosetningsområder, bl. a. ved

- å veileder om de utviklingsmuligheter som foreligger
- å gi tilbud om opplæring/omskolering
- å søke kontakt med bedrifter og institusjoner med sikte på etablering utvidelse i området
- bistå fylket/kommune eller andre med planlegging eller iverksetting av tiltak

Jeg skal ikke referere mer av denne paragrafen, men litt om det man har om paragraf 5 som omhandler virkemidler. Der står det at "i samsvar med formålet nevnt i paragraf 2 kan fondets midler nyttes til

- å gi tilskott, eventuelt i form av rentetiltak, gi lån og spesielt kan fondets midler brukes til å dekke garantier

Disse to paragrafene forteller vel i korte trekk hva vårt arbeid egentlig går ut på. Selv om det er kjent, så vil jeg kort summere opp situasjonen i disse områdene i dag for jeg tror det er av interesse for den videre debatt.

La meg kort innskyte før jeg går inn på dette at når man stadig snakker innenfor disse områdene, så tenker jeg først og fremst på disse 5 kommunene; Kautokeino, Karasjok, Tana, Porsanger og Nesseby. Men det heter videre at har man problemer som er typisk samiske også utenfor disse områdene, så kan fondet engasjere seg. Når det gjelder befolkningen i disse områdene, så har den en annen utviklingstendens enn i de øvrige del av vårt fylke. Det gjelder at man har en yngre befolkning i disse områdene og at man har i tillegg en nettoinnflytting til disse områdene. Og det interessante ved dette fenomenet er hvem som flytter inn i disse områdene. Jo, det er den del av befolkningen som har de best betalte jobbene og de mest innflytelsesrike jobbene. Selv om situasjonen har endret seg noe i det siste, men bildet er allikevel tilnærmelesvis riktig også i dag. Dette har vel sammenheng med den språkelige isolasjonen den samiske befolkningen opplever og dette har jo også sammenheng med at man har liten prosent av samisk ungdom som tar videreutdanning.

Når det gjelder inntektsforholdet, så viste en undersøkelse i 1959 i Kautokeino kommune at blant primærnæringsens utøvere hadde de en gjennomsnittsinntekt som var lavere enn 1/3 av gjennomsnittet i kommunen. Et annet særtrekk ved Indre Finnmark er at primærnæringsens plass er svært dominerende. Og det viser seg at man i det øvrige land og fylket forøvrig har en nedgang i sysselsatte i primærnæringsen, så har man sogar en økning i enkelte av disse

innlandskommunene.

Hvis vi ser på de enkelte næringer, så er det vel reindriften i dag som er, skal vi si, vært ille ute og kjørt. Utviklingen har vel ført til at naturgrunnet for denne næring er noe forringet. Jeg skal bare nevne noen stikkord; veibygging, kraftutbygging, økning av jorddyrking. Et annet trekk er at antall enheter innen reindriften har økt ganske betraktelig i de siste årene. Og det som kanskje også viser problemets størrelse er at det er en svært ung befolkning som driver i denne næring. Hele 86% av befolkningen er under 50 år. Vi vet at med de antall enheter en har i dag og den reinbestand en har plass til i Finnmark, så må disse utøverne hente næring fra andre næringer eller få samfunnsstøtte på annen måte. Det er jo beklagelig fordi vi her har en næring som kanskje er den største kulturbærer ved siden av språket. Det har også i dag vært sagt mange ting, men jeg vil gjerne si det her og nå: Kun en regulert reindrift som er økonomisk bæredyktig vil også være en god kulturbærer. Og jeg tror vi skal innse at denne næring må få et lovverk og næringen selv må innse at det må en indre regulering til. Jeg forstår godt at disse menneskene har veldig vanskelig å forlate det kjente, og vi må også innse og det innser også reindriftsutøverne, at man har vanskeligheter å skaffe de arbeidsplasser som er nært tilknyttet deres miljø i disse områdene. Enn videre tror jeg det er riktig å innse at dette er ikke bare en næring, dette er en livsform for disse menneskene. En annen uheldig utvikling, og hva dette skyldes det vet man ikke, men det er dette med sykdomsfrekvensen på rein, den har økt betraktelig. Her er mye man skulle sagt, men jeg skal på grunn av tiden ikke si noe mer om reindrift, men jeg skal si noen få ord om jordbruk.

Også jordbruket i dette fylke og i disse områdene er avhengig av naturgitte forhold i likhet med reindriftsnæring selv om ikke i like sterk grad. Fra naturens side er det lagt opp for kornproduksjon og derav også melk- og kjøttproduksjon. Også når det gjelder ressurser er det stor skilnad innenfor områdene. Jordressursene finner man først og fremst i Tanadalføret. Av i alt 974 registrerte jordbrukere, så var det innenfor området 216 som hadde jordbruk som eneyrke, mens 219 hadde dette som viktigste yrke. Når det gjaldt reindrift, så hadde man en ung utøverbestand, mens man i landbruket har en forgubbing. Og det viser seg i dag at har en bruk på ca. 200 dekar og da en plass mellom 15 og 20 melkekyr er dette i dag en forholdsvis bra arbeidsplass. Man reiser jo ofte spørsmål om sauedrift. Men utifra de faguttalelser som foreligger i dag, så er sauedrift kun forsvarlig i de ytterste fjordstrøk. Når det gjelder utdanningen innenfor jordbruket, og det samme gjelder også for reindriften, så er den altfor liten. Vi vet i dag å drive et gårdsbruk, det er som å drive en stor bedrift. Og det er beklagelig at man ennå ikke har fått krav om fagbrev i landbruket.

Et annet spørsmål som melder seg er dette med veiledningen. Vi har et godt utbygd veiledningsnett, men dessverre få som kan samisk.

La meg kort også si noen ord om utmarksnæring; jakt, fangst, fiske og bærplukking. Dersom grunnlaget for denne næring faller bort, så vil det særlig ramme de menneskene som bor i utkantene, i utkantkommune og derved forsterke sentraliseringstendensen. Konkurransen om utmarksnæringer den har økt veldig mye i det siste, ikke bare fra ikke-samer, men også fra de sentraliserte samene. Jeg tror det er viktig i dag, fra samfunnetsside å slå vern om disse utøverne. Selv om dette ikke angår så mange mennesker, så er denne bosetningen av veldig betydning også i kultur sammenheng. Det som preger denne næring i dag, er at en vet veldig lite om den, både inntektsmessig og også de økologiske forhold omkring denne næringen.

Dette med samisk husflid og håndverk er av gamle tradisjoner. Det er noe disse menneskene kan i disse områdene her, men det har vært veldig lite nyttet i salgsproduksjon. Det har jo også vært drevet liten produktutvikling når det gjelder salg utenfor de lokale forbruksområder. I så måte er det jo gledelig det arbeid Sii'da har gjort, dette med å drive med opplæring og markedsføringsvirksomhet av samisk husflid.

At jeg har holdt meg så lenge ved disse næringene, er det fordi det etter mitt syn er typisk samiske næringer.

Jeg vil kanskje gå et skritt videre. Jeg har kanskje i dag registrert situasjonen slik jeg ser dette. Hvordan ønsker en så at disse samfunnene her skal utvikle seg? Ønsker en at samisk ungdom skal forbli i området eller å forlate området? Dersom en svarer ja til det første spørsmålet jeg stilte, så har en også sagt noe mer i tillegg. At i tillegg å utnytte alle naturgitte ressurser innenfor de tradisjonelle næringer som vi har snakket om tidligere, så må en også finne andre muligheter for arbeid i området.

En er sikkert veldig forsiktig fra samisk hold når en begynner å snakke om industrireisning og det er helt forståelig. Særlig når en har i fersk minne Biddjovagge anlegget. Jeg er også enig med de som hevder at man skal være forsiktig her, og først og fremst bygge på de næringer som en har i området og kjent for befolkningen. Jeg tenker her på samisk husflid, samisk håndverk, videreutvikling av naturprodukter som reinkjøtt, vilt, fisk, bær og også andre ting. En må også få menneskene i området til å utnytte alle jordressursene i området, samtidig som en får ordnete forhold innenfor reindriften.

Jeg er også opptatt av å utnytte den interesse som i dag er for samenes minoritetskultur, men dog på en slik måte, og dette vil jeg gjerne understreke på en slik måte at en ikke underminerer de positive faktorer i samenes livsstil. Ved en gradvis omforming av dette samfunnet må en passe på å ikke gå fortere fram enn at en er i takt med befolkningen. Mange vil hevde at en slik utvikling fører til at den samiske kulturen vil forsvinne. Jeg deler ikke denne oppfatningen. Etter min mening er det større fare for kulturen dersom en fortsatt har underbeskjeftigelse i området, og de unge må dra ut til steder utenfor det samiske miljø. De som

drar ut er svært ofte de mest ressursrike menneskene og dette tror jeg er til langt større skade for det samiske samfunn. Arbeidsledigheten i disse områdene er ganske stor, men det er ofte vanskelig å finne det eksakte tall. De fleste som arbeider med disse problemene, hevder at et tall på ca. 500 er noenlunde riktig.

Selv om det innenfor disse tradisjonelle næringene ikke er plass til flere mennesker enn det som er i dag, er det viktig å styrke disse næringene, for å gjøre disse arbeidsplassene trygge og gode arbeidsplasser som virker attraktive. Derigjennom tror jeg man er også med og bærer oppe kulturen.

Hva vil skje hvis man ikke prøver å gjøre disse næringene mer attraktive? Jo, vi vil når ungdommen føler seg trygge nok, miste disse. Jeg kjenner dette fra den bygda jeg selv vokste opp i, da Bonakas ungdommen mannjevnt forlot området da det ikke fantes attraktive arbeidsplasser på hjemplassen.

Jeg skal til slutt kort summere opp hva man må gjøre innenfor de enkelte næringene, og vil starte med reindriften. Jeg har sagt det i 6 punkter, men det er sikkert mange flere som kunne vært tatt med.

1. Snarest mulig få et lovverk som gir muligheter for regulering av denne næring.
Her tenker jeg at reindriften må få et lovverk hvor reindriftsutøverne selv kan bestemme over sin framtid.
2. Samfunnet må snarest mulig gi reindriften et svar på hvilke beitearealer de skal ha til rådighet i framtiden. Jeg vil jo her peke på den debatten som gikk for seg i sted hvor en sa at kanskje man skulle utsette Ressursutvalgets behandling av disse problemene. Men jeg tror ikke reindriften stort lenger kan vente, de må snart få et svar.
3. En styringsform hvor reindriftsutøverne selv er med å bestemme over sin framtid. Altså en indre selvstyring.
4. Mye større forskningsinnsats både det som angår driftsform, sunnhetstilstand og det økonomiske.
5. Få undersøkt om muligheter for kombinasjoner med binæringer.
6. Få opprettet et katastrofefond noe å la det en har i jordbruket når det gjelder avlingsskadetrygd.

Jordbruket skal jeg ikke oppholde meg så lenge ved fordi de på mange måter, blant annet etter siste jordbruksforhandlinger har fått såvidt gode muligheter. Men jeg vil dog si at det er synd at man ikke bruker det lovverket innen landbruket man har i dag for å skaffe jord til unge mennesker som vil starte med landbruk. De mennesker som har denne sårretten i dag å eie jord og ikke bruker denne, de burde gi den snarest fra seg. De av jordbrukerne

som er nødt til å drive med kombinasjoner må få rettsbeskyttet vern for sine interesser. Dette gjelder særlig de som bor i utkantene, dette gjelder også for reindrift og utmarksutøverne som jeg sa tidligere.

La meg også nevne med noen få ord om dette med utmarksnæringen og dens framtid. Utmarksnæring er vel den næring i området som en vet minst om. Derfor er jeg veldig glad for det arbeidet Nordisk Samisk Institutt har tatt opp. Det gjelder undersøkelser om fisk og andre utmarkskombinasjoner.

Jeg vil nå komme inn på et ømt punkt, men jeg vil ikke forlate denne talerstolen før jeg har sagt dette. Jeg har ofte sagt og vil gjerne gjenta det her at jeg ikke er enig i etnisk særrett, men jeg er mer opptatt av å knytte denne retten til næringen. Dette er særlig aktuelt når en diskuterer utmarksnæring. Tar en f.eks. de menneskene som i dag bor ved Suošjavre og som lever av utmarksnæring. Vi kan likeså godt ta Hans Hansen som bor i Billefjord. For han betyr det svært lite om det er en same fra Lakselv eller Karasjok eller nordmann fra Lakselv eller Karasjok som kommer og høster de moltemyrene han skal leve av. Det er på et område jeg er enig i om etnisk særrett. Det er retten til å utøve reindrift i Finnmark.

Dette med moltekultivering og kultivering av fiskevann vil jeg også stoppe opp litt ved. Man har stilt store forventninger til molter. Jeg er ikke så sikker på at man vil komme til å få de store resultatene utifra den kjennskap jeg har til landbruket. Hva er årsaken til at man ikke årlig får multeavlinger i Indre Finnmark? Det er ikke ernæringsproblemer, men det er klimatiske problemer.

Et annet problem som man nok vil oppleve, kanskje ikke i første omgang, det er hva vil skje når en begynner å kultivere myrene? Ved gjødsling, opparbeiding vil torva forsvinne og en får molda igjen. Og i neste omgang har vi urteplanter, grasarter og skog.

Når det gjelder kultivering av fiskevann og fisk i det hele tatt, har jeg mye større tro på det som utmarksnæring.

La meg til slutt si det slik: Skal vi lykkes i vårt arbeid, må vi alle samles om oppgavene, og jeg tror det er viktig ikke bare å rette blikket mot den delen av publikum som er her i dag. Jeg er ikke sikker på at vi blant samene, blant oss, har de mest ressursvake de som i dag virkelig har problemer.

Etter at jeg begynte i dette arbeidet, så har jeg oppdaget den egentlig store fattigdommen i disse områdene. Og skal vi løse disse problemene, så tror jeg at alle samiske organisasjoner hvor de enn måtte befinne seg og alle samer og all forvaltning og styring i dette fylket, må delta aktivt i dette arbeidet. Jeg håper på en god, hard debatt hvor meningene krysses. Da arbeider vi etter intensjonene i St.meld. nr. 13 for da er den samiske befolkningen med og former sin framtid. Takk for oppmerksomheten!

Diskusjon etter Hirstis foredrag:

Hans Hansen:

Vuostažeddiin giitán mán Hirsti ságastallama ávdas. En galgašii moai goassige šad'dat nu atte moai en duoddu goab'bát guoimi oai'dnit. Galgašeime nagadit ain gæino al'de salan dærvahallat. Dat namahii gal mu nama dás ja daid luobmániid. Ja mán ád'den dan bures atte jás mus maid livče læn sisboašot státtagak'korávdas, de mus æi livče læn læmaš makkige váddisvuošat jurdašit luobmániid birra. Muttu dat læ min lii'gealáhus vaiku dat juokke jagi æi šadda. Ja dat læ duotta maid Hirsti dajai atte sámmá gutte daid čággii danin gá dat læt juo billistuvvun min guovlos atte mii æt oazžu das šat maidige sisboašoid, nu atte mii læt juo eret fer'tin biddjat dienestusaid dan bælis. Muttu mán jákkan nu atte moai boatte áigis, jás dal juo dás en læt áibas ávtamielas, sát'te læt buori us'tibat dan dittii. Hirsti namahii dás maidái ædnamiid mat æi šadda gævahuvvut ænadállui atte dat berrešeddje adnujuvvut daida nuorabuoida, daida ærrá-siida, gæt ái'gut daidguin bar'gat. Mán læn mutton muššui miel'de Hirstis das, muttu mus ii livčii oamedáv'do vál'dit daid vuos'tá jás dat ædnanægát buorre mielas ii adde. Mus læt aldán ælliguoramušat dasa atte man lákkái ænavuov'dihoav'da sámiednamis ja ænajuokkinduob'márát ák'tan miel' duob'máriiguin gævahit jus'ta dan ságalaš erehusa, maid Hirsti dás aidu namahii atte sán ii læt dás miel'de atte daggár sierra ságalaš vuošat gal'get boattit áv'dan, dahje gæs ge læ sierrralaš vuoi'gatvuotta duosa ja dasa. Muttu mus læ ælliguorahallamušat dasa jus'ta daid ál'bmáid bælis gæid mán dás namahin atte man lákkái dát ságavæla adnin dittii vál'det ædnama eret dás gutte bar'gá ædnamin sivvan rustesmæt'ton duomon ja ad'det dasa gii ii goassige gukas ædnama. Ja burin oamedávdon sáttet čákkát dábbe sin kántuvras bære danin atte ák'ta sát'tá njálmin álo bar'gat, muttu ii ge su giešaidis-guin. Ja dan lákkái sát'tá gielistit ei'seváldiid. Dat læ dat ænemus vái'dalat'ti mas mán læmaš miel'de. Mán fer'tin namahit vaiku dás ge gullušii ge baddjel riikarádio. Dat læ dáppá-huvvun 13. august 1968. Áigioadnivuoša dittii mán in áigu æmbu hállat. Ja de gii'to.

Regnor Solbakk:

Blant de tingene Harald Hirsti var inne på var utmarksnæringene. Han sa blant annet at dette er den næring man i dag vet minst om. Og så vidt jeg forsto han så var en av nøklene å komme til kunnskap om dette det var utvalgsarbeid, kartlegging og forskning. Jeg har ved tidligere anledninger vært svært skepsis for masseutvalgsarbeid, masseforskningsarbeid omkring disse tingene. Jeg tror at hvis du går rundt og spør i de samiske bygdene de som driver med utmarksutøvelse om ikke de vet noe om dette her, så tror jeg de aller fleste vil svare, vi vet nok. Det som de fleste vil spørre Harald Hirsti eller hvem da som vil komme dit, er om visse reguleringer som beskytter den utøvelse eller den utnytting av næringen i dag eller har hatt før. Det er det første de vil ha. Det er nemlig slik Hans Hansen flere ganger

har vært inne på i dag at det har vært en stadig innsnevring av mulighetene for å utøve næringen og det har vært hovedproblemet for befolkningen.

Det andre jeg tror det er snakk om når det gjelder utmarksutøvingen, det er å finne fram til en organisert utnyttelse av dette, en praktisk organisering av utnyttning av disse ressursene. Jeg tror ikke man behøver så veldig mye forskning om dette. Spørsmålet er å finne fram til fornuftige, praktiske ting som folk kan godta.

Det tredje viktige tror jeg er å kunne formidle kunnskap til folk om hvordan de skal utnytte næringen. Jeg tror man har i dag i Norge atskillig kunnskap om utmarksnæring og utnyttelsen av den og som da med enkle midler, f.eks. enkle kurs rundt i distriktene, at man derigjennom kunne formidle kunnskap til lokalbefolkning, til bygdebefolkningen, om disse tingene. Dette tror jeg, når man snakker om en aksjonsplan for Indre Finnmark, er mye viktigere og vil komme mye bedre befolkningen til gode enn masseutvalgsarbeid, papirarbeid og en masse forskningsarbeid. Selvsagt er det viktig at man driver med kartlegging av moltemyrene, at man får viten om de, men jeg tror man skal være varsom med å prioritere høyere det enn praktiske enkle tiltak.

Jeg har lyst til å komme inn på dette med etnisk særrett. Jeg vet ikke hva det er for noe, jeg er ikke jurist. Men jeg har liksom på følelsen at når man bruker begrepet særrett om utmarksressurser og næringer i Indre Finnmark, så snur man vel tingene litt på hodet. Hvis man går til folk i Karasjok, Jergul, Tana og spør om de har drevet med gjennom generasjoner f.eks. plukket molter, fisket i vannene. Jeg tror ingen av de har opplevd dette her som en særrett som de har fått tildelt av noen myndighet. Dette har deres foreldre, deres forfedre drevet med i uminnelige tider, og det tror jeg ikke kan kalles for neon særrett. Det er liksom en folkelig oppfatning, jeg er ikke jurist, som nevnt.

Så var det et spørsmål som jeg lurte litt på. I Stortingsmelding nr. 13 som Harald Hirsti refererte til, så har man under kapitlet "Utviklingsråd og utviklingsfond" lansert noe som kalles for "opplæringsbedrifter". Jeg vil gjerne sitere det som står der:

"Regjeringen ser det som mål at denne utvikling skjer ved etablering av små bedrifter med relativt få arbeidsplasser på hver, hvor opplæringen av den enkelte kan skje bedre. Det blir tale om opplæringsbedrifter som i stor utstrekning vil avvike fra det mønsteret en ellers finner i bedriftslivet."

Jeg lurte på om Utviklingsfondet har tenkt noe mer på hva en slik opplæringsbedrift bør være? Og når man også trekker inn opplæring om man her er villig til å strekke seg utover de retningslinjer som finnes for opplæring bl.a. på arbeidsmarkedssektoren, med voksenopplæringskurs, om man tenker seg en slik modell eller om man er villig til å prøve nye opplæringsformer? Spørsmålet er om man hadde tenkt noe mer på det?

Olav Dikkanen:

Med aktivitet så skaper man problemer. Som vi ser nå, så begynner samene å få nødvendig utdanning. Da er det vel galt at disse blir spredt utover hele Skandinavia. Og skal man se fremtid for samene, så må vi samarbeide. Og det dukker ofte opp spørsmål om arbeidsplasser, arbeidsledighet. Jeg kom til å tenke på da Hirsti var på talerstolen her om arbeidsledighet og problematikk. Jeg kom til å tenke på Båtsfjord fordi den er nabokommune til Nesseby. Der bodde det ikke så mange folk for 20 år siden. Stedet blomstrer nå. Det er kanskje riktig at samene bør også vende seg mot havet, vi har jo veldig nært å komme til kysten, og lokalisere og finne stedene hvor samene kan slå seg ned og bygge ut sine egne områder. At jeg sier dette, er fordi samene har og er dyktige sjøfolk. Jeg tenker mange ganger på det at det snakkes så mye om ledighet her i Indre Finnmark. Da er det spørsmål om samene begynner å tenke slik, om vi kan få den nødvendige hjelp fra myndighetene? Vi vet det at mange andre land får uhjelp fra forskjellige land og disse mulighetene står sikkert åpne for samene også.

Harald Hirsti:

Mån jákkan atte dat læ buoret atte mii hálestát dašistaga, atte mii et čoagge nu álo áššiid. Hansen jærαι atte maid mån daddjen dan luomečoag'gin birra. Mån jus'ta daddjen, Hansen, atte mu oai'dno læ atte, Hansen gutte árro Billávuonas, atte das gal'gá læt vejulašvuođat čoag'git gå sán dárbaša dan luomesisboado. Ii dat gæs læ bar'go Lakselvas dahje Harald Hirstis Kárášjágas gæs læ státtabál'ká. Dan læ mu mielas hui dætálaš ád'ne dan poengteret atte dat gæt ellet daiguin dat gal'gá læt vuoi'gatvuotta daid lagamuš jeggiide, daid lagamuš guollijávriid biv'dit. Dan maid dán dás dan ædnat birra hállet. Mån áddin erenoamašit væhá vuorrasat ál'bmuide maid æna daida mák'sá. Muttu mån in sátte vál'dit buorrin atte sámnuorat fer'tejit guođđit guovloid gå æi læt ædnamat mas sii sát'tet ællit. Dat ii gåit ge læt mu oaidno miel'de. Mån dieđán dat læ lássat mánga vuorrasat ál'bmuid. Dat læ nu gå boazo baddjeál'bmuide, dat læ boares ál'bmuide æna.

Maid Solbakk dás dajai atte mii et galga rákkadit daggár stuorra áššiid, atte dut'kat dat mii guos'ká luomečoaggiimii, guolli-biv'dui, gå mii diettit mis læt ál'bmút mat diettet álo dán birra. Et mii ane rákkadit daggár "vitenskapelig" bargo dan birra. Dat maid dajai atte læ hui dætálaš rákkadit daggár oanehaš gursaid ja mån læn ávtaoai'viliin suina dasa. Solbakk vel bijai vel áv'dan gáždaga dat mii čuož'žo sii'do 17 Stuorradiggi dieđáhusas nr. 13. Das čuož'žo dan lákkái atte dat læ ráđđehus ul'bmil atte rákkadit daggár bar'gosájiid gæs ænet læ oappahus gå ærá bar'gosájiin. Mån jákkan atte mii et læt vel dan birra hálestan. Mii læt aidu ál'gán bargon, muttu maid mån jákkan, de læ dat atte daid jurda læmašan dat læt ál'bmút mat báttet boazodoalos, ál'bmút gæt læt ællán daggár luondoællima. Daiguin læ gæi'dno hui guk'ki šad'dat industribar'gin. Mii fer'tet adnit ænet áigi oappahit daid ál'bmuid gå dábálažžat. Ja danne maid čuož'žo Utviklingsfonda ávdadusan § 2 atte dat gal'gá læt daggár vejulašvuotta atte ad'dit ruttavækki dasa maid.

Hans Hansen:

Jeg og Hirsti har visst misforstått hverandre. Vi skulle være enig i at de som driver jordbruk skulle få de eiendommer som ikke benyttes såfremt de har samvittighet til å ta de. Men det er blant annet det at jordsalgssjefen og jordskiftedommeren med sin stab driver en diskrimineringsforhold og tar jord fra de som arbeider med jord og gir til dem som aldri gjør et spade-stikk med jord.

Ivar Utsi:

Det var hyggelig å høre på Hirsti, men det er så vanskelig for eldre folk å forstå. Betviler ikke at ikke de unge har forstått, men for meg har det vært vanskelig å forstå. Det var meget tale om reindriftnæringen og reindriftsutøvere. Og så hørte man så meget om samene, men når vi da kommer lengere ut i andre næringer, jordbruk, så var det ute i fjordgapene det gikk an å drive med sauer. Men så var det ikke det som mest rørte meg, men det når Hirsti nevnte sin vantro om multekultivering. Jeg vil jo ikke diskutere troen med Hirsti, men det er så underlig allikevel, når de bevilgede myndigheter går til å bevilge til å gjøre kultiveringsforsøk på multer borte i Troms fylke på Holt. Og det var jo godt at jeg fikk høre hans bekjennelse om sin tro for jeg hadde jo også nettopp begynt å fantasere med det og hadde forvillet Porsanger Sámiid Sær'vi og Nordkappa Sámiid Sær'vi til å vase med det. Og verre var det enda at både Nordkapp og Porsanger kommune, vi forvillet dem til å bevilge penger for å få en konsulent ifra Tromsø som holdt foredrag i Honningsvåg, Repvåg og Lakselv. Så nå skjønner jeg at det er bare tull med oss, for Hirsti er den som sitter på pengesekken.

Anders Bær:

Dat læi sámá atte mán bätten dei'ke dán čoak'kimiid almake. Mán leddjen gal jurdašan dan atte ii han dábbe gal šadda boazo-doalo birra mikkige hubmuduvvut. Muttu dat dāv'dujuvvu daid ei'seváldin mat dal galgašeddje lágidti dábbe Sámiguovloin dain læ hui álo vái'bmo al'de boazodillii. Muttu mán gal in sätte ibmirdit atte man ulbmilis dat læ. Læ gå dat boazodili ávdas vai læ gå dat du gå sierrelágáš æláhus dán guovlos. Nu gå Harald Hirsti, dat bijai hui lássa dæddo boazodillái ja buorre læ gal diešosge dat ge. Muttu dat álo dāv'du mu mielas jáš in læt boas'tot ád'din, dat boazodilli læ gal vissa hui álo ávdas juokke sájis. Ja dan mii læt gal ái'gá dāv'dan juo diešosge, muttu mii fer'tet almake doarrot. Ja nu gå dat namahii dás atte boazodilis læ nuorragær'di ænemus, muttu dan nubbi æláhusas dábbe dán guovlos dábbe læt bære boarrásat. De mu mielas árušii dalle atte ammat dan æláhusa gåit gánniha doar'jor mas læt dággáraš álbmut mat nagadit ain bar'gat daina. Muttu in mán daina ul'bmilin daja atte mán læn ænadoalo vuos'tá, das'tu ænadoallo maid gal'gá sámmá ædnamis ællit gå dat boazodilli. Muttu ænadoallo læ dušše ænet hettehussan boazodillái oai'dnat gå æna-

doalo birra læ æmbu dut'kujuvvun äbba máilmis. Dat sát'tá æmbu ávki adnit, muttu boazodoallo rieppo dat fer'te bære daina maid luon'do, ja ieš dat luon'do nagada šad'dadit. Ja de hálai vel dan atte galgašeddje oap'pan ál'bmut mat erenoamašit ænadoalon bar'get, ja læ gal diešosge sulla dat gal gal'get oap'pan dain áigis goas læt ænemuš dat mášiat, muttu dán áigesál'bmut gal læt oappo mannan gal diet. Muttu jáš dien lákkái galgaš mannat boazodilin ge atte dušše oap'pan ál'bmut, dat gal'gá skuv'la-duošaštus dán sáttat boazodoalo doallat, de vissa gal dalle de manná dat boazodilli gal juo bád'nái.

Dat læi ák'ta mii mu mielas ároi gá dat namahii daid lii'ge-æláhusaid maina læ boazodilli ællán, ja de vel ák'ta maid namahii atte sán læ hirbmástuvvan gá dábbe dán guovlo ál'bmut læt nu gæfi. Ná, dan de gal læ diešosge sán gii læ Dænos árron ja mii vel namahii ieš mii læ alla bálká ál'gán ái'gá oaž'žot. Dan de gal fer'te dat imašit, muttu middjiide dat ii áru imaš, mii dat gal læt ilos gá ællit bæivi baddjel, daina gák'kobittán maid ain juokke bæi'váí oaž'žo. Ii dat gal læt diešosge sámá dieggáraš ságaid sár'dnot dás stuorra ál'bmuga ávdas, muttu dat fer te gá ii læt middjiide ad'dejuvvun, ja vuor'dimis ii læt gal: Vuor'dimis læ bære dan atte duolmastuvvat lávnji vuollái. Ii læt vejulašvuotta, dábbe læt boattimin ærá hivvudagat mat báttet min ala, ja mis ii læt vejulašvuotta cag'gat daid, ii læt ærá gá náčostit rág'gái dahje báttui, muttu gása gal'gá báttui. Ii læt vejulašvuotta ii gása ge. Dat læ gal vái'gat gal, muttu de læi vel diet maid namahii dan "etnisk særrett". Dat gal ieš čil'gii, muttu mán gal jákkan dat læ boas'tot dien gal ibmirdan ieš dat Harald. Oai'dnat dat læ ieš áv'dal juo hállan, sábmelažžas han gal'gá læt vejulašvuotta oaž'žot dan æláhusa mii dábbe sámiguovlos dahje gás sábmelaš ællá. Das gal'gá læt vejulašvuotta oaž'žot daina æláhusa læš dan boazodoallo, ænadoallo dahje erenoamašit dat lii'geæláhusat nugá guollibivdot, luobmánat j.n.v. nu gá reivsativdot. Muttu dál læ dat ruttarij'gát mat læt died al'de bukkat. Dat ástet nu gá dás læ juo namahuvvun daina ei'seváldiin, lákket duháiid, dá læ duhát bæv'dái bære mán bəsan dan ja dan bæivi dákku mannat. Ja de læ mu vuol'de dat guov'lo. Ja jáš dát ei'seváldit dat mat dal gal'get min dilálašvuočaid ain gær'jidit jáš dat ge ái'dnet dien oaidno, de gal læ jábmin sámial'bmugiid. Dat læ ák'ta gir'jičál'li, mán in muite gii dat læi, gutte gáččut min dat dub'mejuvvun nálli ja mán gal læn dál ál'gán ják'kit dan čállái atte gal mii baháriebot sábmelažžat gal læt dub'mejuvvun nálli jáš dien lákkái gal'gá mannat.

John Gustavsen:

Vi var jo optimistiske i Nordkappa Sámiid Sær'vi da vi hørte om dette utviklingsfondet for sentrale samiske områder, men nå viser det seg plutselig at Nordkapp ikke lenger er noe sentralt samisk område, ihvertfall faller vi ikke under mandatet for dette fondet, og vi er ikke alene. Det er flere kommuner her i fylket våres som er utenfor; det er Lebesby, det er Måsøy, det er Kvalsund, Sørøysund, Loppa, Alta og flere områder utenfor Finnmark.

Hvem har bestemt dette områdets størrelse?

Situasjonen i mange sjøsamiske områder, som Hirsti var inne på, den er nokså nedslående; stor arbeidsledighet blant unge er noe som vi kjenner til, mye stor skjult arbeidsledighet som er kanskje det verste. Hva kan man gjøre for å rette på dette?

Kan dette fondet virke til at man får f.eks. kontroll med fiske som foregår på fjordene? Kan fondet være med på å sørge for at kraftutbyggerne når de har rasert natur og ødelagt fiskevann sikre at de foretar nykultivering? Hirsti hadde tro på dette med fiskekultivering og det er bra for jeg tror det har veldig mye for seg. Vi i Nordkappa Sámiid Sær'vi, vi trodde jo også på dette med multer og den troen har vi fortsatt. Den deler vi med en del vitenskapelig personell. Men det må være helt klart at sånn som den her turistnæringen bl.a. kjøres frem, så virker den til sammen med kraftutbyggingen å ødelegge utmarksnæringen. Og det er alvorlig så lenge man ikke gjør noe med disse tingene, så vil man få, ikke bare fraflytting, men vil få en regelrett tømning av en god del bygdesamfunn i de sjøsamiske områdene. Er det så, Hirsti, at dette fondet bare er en redningsplanke som man kaster ut nå for å stagge utålmodige folkegrupper i fjordarmene nedover langs kysten og inne på vidda? Vi synes det er litt betenkelig at man nå snevrer inn sentrale samiske områder og at man mer og mer settes under administrasjon. Et spørsmål til slutt, Hirsti, er ikke du redd at dette fondet også kan virke sentraliserende på aktiviteten i områdene våres?

Anders Eira:

Mii gulaimet Hirst ja gulaimet gal viekka čiel'gasit maid dát ávdidan foan'da ái'go bar'gat sábmelažžaid bæles. Muttu dat árrolæmen gal mu mielas mutton sájiid atte ii dat áru hei'vemin dán oaidno miel'de mii læ biddjon dás áv'dan. Muttu álo mii bášii áv'dan, gal fer'tet mii sábmelažžat dák'kehít ja vuor'dit maid dat miel'disbuk'tá.

Vuostažeddiin áigon mán boazodoalo bælis, mii læ juo luondulaš, gás mán læn bajásšaddan, atte man gal nágadan dan bælis ænemus vás'tidit. Dat læt álo váddisvuođat dán ái'gásas boazodoalos nu má dal læ mannan dat áv'dánæbmi boazodoalos. Boazodoallo læ gal boattán álo ænet ja stuorit váddisvuođaid sisa gá ávdeš-áigiid. Dat læt váddisvuođat maid boazosábmelažžat ávdešáigis æi læt ba dáv'dan ge, æi ge diettán, æi ge jurdašan atte dieggá-rat sát'tet boattit mañitái'gái. Dat Hirsti namahii alles 6 čuog'gá, muttu gal mán sáttasivčen vel dábbe namahas'tit vel nubbi 6, muttu mán áigon ávta gáit ge mii læ hui dætálaš dán ái'gásas boazodoalo bælis. Oai'dnat mán ieš baiválažžat bargan dáid váddisvuođaignu mat læt dán ái'gásas boazodoalos. Mii diettit nu gá boazodoallo læ bar'gjuvvun ávdešáigiid ja maidái má dáláš boazodoallo bar'gjuvvu. Dat læt váddisvuođat boattán, váddisvuođat læt dat atte oazžot ák'tavuođa ærá æláhusál'bmuiguin mat læt sikke dál'viguotton ædnamiid siskubæl'de ja gæssiædnamiid siskubæl'de. Mán áigon ænet namahit dat mii gus'ká gæssiædnamiid siskubæl'de. Dat læ dan lákkái dál, áidnu ja gullu, daid guovloin

gás gæsset boazodoallo dállujuvvu atte dat ál'bmut ja dat aláhus æi dávda ja dieđe ábbanassii ge mii boazodoallo læ ja maid dat dárbaša. Dat mii vái'lo læ atte boazodoallo galgašii oaž'žot vækki atte biddjat ál'bmuidd bar'gui atte ad'dit dieđo mii boazodoallo læ ja má dat bar'gujuvvu ja mii dat dasa dárbašuvvu. Dat guos'ká sikke ædnamiida ja bar'gofámoide. Ja dat mii guos'ká ærá aláhusaide, de mån gal maid sáttášiin nama-hit man'ga, muttu ii gáit ge galgašii nu dáppáhuvvut atte dát aláhusat ál'get rig'gudagain rii'dalit dušše daina gå sii læt daid ædnamiid siskubæl'de ja dat læt sin gieldarájiid sis'te nu atte dat galgašii dan lákkái šad'dat atte ák'tavuotta nannejuvvušii buot aláhusaid bælis.

Ole Henrik Buljo:

Jeg får begynne med å si at vi alle er glad for at det er kommet et fond som vi kaller Utviklingsfond for de sentrale samiske bosettingsområder. Jeg vil på ingen måte prøve å fornærme Hirsti her om jeg likevel må få lov å si det som er min mening. Jeg mener innlegget til Hirsti var for generell, altså generell politisk analyse istedenfor det som jeg hadde håpet på skulle vært istedet, nemlig en orientering om muligheter fondet åpner for oss, og også orientering om de praktiske tiltakene som hittil er blitt gjort. Jeg ser det sann at fondet med styret og sekretariatet har gått litt for langt, eller kanskje steget for høyt med sine arbeidsmetoder. Mine ønsker er da at dette styret og fondet med sekretæren prøver å komme igjen ned på jorda og prøve å se hva de egentlig er satt til å tjene. Etter mitt skjønn, så skulle fondet være et hjelpemiddel for det samiske lokale initiativ som til enhver tid dukker opp og som da har behov for økonomisk støtte. Og da vil jeg si da skulle fondet være mer interessert i å spre de konkrete opplysninger om hva fondet hittil har gjort og hva fondet åpner muligheter for.

Vi har et lite konkret eksempel med Masi Betong i Kautokeino. Det var så at den hadde passert gjennom fylkesmyndigheter og det formelle var i orden. Men når så Kautokeino kommune ikke fant det riktig å påta seg alle de økonomiske forpliktelser som Masi Betong hadde behov for og når ikke mulighetene ikke var prøvd gjennom Utviklingsfondet for samiske områder, ba da kommunen Masi Betong å sende søknaden inn til styret. Nå kom riktignok søknaden litt for sent, men jeg mener likevel at hvis man hadde hatt det mål å prøve å bite i til lokale initiativ, så kan jeg ikke se noe annet enn at styret skulle ha hatt muligheter til å ta denne saken under behandling. Det var en sak som det haster med, haster med også p.g.a. prisstigning og da ellers da det formelle var i orden, og det skulle da ikke være så forferdelig stor risiko å behandle det. Det er nettopp dette jeg prøver her å få en klarhet i hva en mener med dette. Jeg er redd for at styret og også sekretæren i Utviklingsfondet for de sentrale samiske bosetningsområder engasjerer seg for mye i det generelle politiske arbeidet som ellers skulle ha vært overlatt samiske organisasjoner og kommuner i felleskap, og at en da overser de mindre konkrete saker som fondet egentlig etter min mening bør beskjefte seg med. Konkret spørsmål til Hirsti: Hva koster administrasjonen i dag for året?

Odd Ivar Solbakk:

Dat læ nu čielgas atte mii læt buokka vuor'dán hui álo dán foandas mii læ vuođođuvvun. Mån læn maid ádden atte dát foan'da šaddá bar'gat vėhá álgubəl'de daid ád'ná dábálaš instansaid gás loanaid ja doarjagiid oaž'žo nu gá á.m.d. Distriktenes utbyggingsfond. Mii æt dieđe vel nu álo atte maggár bál'gaid šad'dá boatte áigi čuovvot dát foan'da. Muttu moadde áš'ši mii gal diettet maid dat læ mænnođan gá dat læ doallan guok'te čoak'kima, muttu dat livče hui buorre jás á.m.d. organisašuvnat ja ærát fidnesivče daid njuolgadusaid mat læt foanda duogábəl'de, nu atte gáit guovlo bəlis diettet atte maggár vejulašvuođat læt dien stivras. Dat mii mu mielas áro læt dətálaš foanda hárrái boatte áige dat læ dat atte gil'vit dieđoid guovloide mat gus'ket dán foanda stivra vuollái su bargo birra. Dat áro mu mielas hui dətálaš gá mån dieđán atte guovlo bəlis dán ráddjai læmaš hui vaddis oaž'žot jášo dieggár konkretálaš áccamiid. Dábbe læt guovlos nu gá dáža lákká "latenta" maŋ'ga "tiltak" muttu dat æi duosta buk'tit dan áv'dan gá varra álos gád'det atte dat šad'dá bil'kon. Mån doavon maidái atte dat læ buorre middjiide boattit diettit atte maggár prioriterings čoav'dagin boatte áigi šad'dá bar'gat foan'da.

Dat læ čilgas atte dat læ gái'báđus mąga lágán doarjagii ja mån læn ieš gidđa ád'ne ruovtuođois ja mån dieđán dákku, nu má Harald ge namahii es'ke, læ hui álo dar'bo "produktutvikling"ii, bar'gat æmbu áđasmat'tit dahje buoridit ád'ná duođi. Ja erenoamášit læ dar'bo oaž'žot oappodoarjaga. Mii diettit gal atte Sii'da ád'ne jáđiia oappo, muttu dat læ hui uccán. Das læ 200 000 ruvna rutta jakká ja dat gil'vu mąga gil'dii. Mån sáttan á.m.d. dáđđat 40 000,- oažžui ábba Dədno ja dat læ bid'gejuvvun báikigáđđiide miettá. Ja de læ dar'bo atte dár'jujuvvujit vis'tirustedat daggar, nu gá á.m.d. duodđi-serviide ja erenoamášit livčii gal vuogas jás dat foan'da sáttášii doarjot dan vuov'dima, dahje nu gá dáža gáččuda dan "markedsføring" gá dat læ hui dətálaš. Mii diettit dáža "husflid"á ád'ne das læ nana buorre "markedsføringsorganat" ja hui bures huk'sejuvvun bajás dat vuov'din, nu atte das æi læt vuov'din vaddisvuođat. Dieina sullii galgašeimet sát'tit mii ge bar'gat, muttu dat mák'sá issuras álo ruđaid. Gii daid gal'gá mák'sit? Doai'vomis atte dieggárat maidái dár'jujuvvujit Hirsti gæce fondas.

Dat læ maidái dətálaš atte ænadoalos áccamat mat báttet á.m.d. 5 gussii dahje moaddelák' sávčii atte dieggár doarjomiid maid sáttášii foan'da vál'dit bajás gá mii diettit atte Landbruks-selskáp'pi ii beruš nu álo dieggár smavva "driftsbygninger" nu gukká gá dat æi dieđosge ælit iežas. Muttu mii diettit atte mis læt ærá bar'gosurgit mat dev'det nu atte mii bir'get, luomi ja dieggárat.

Mån áigon gal vėhá sisa boattit diesa dien maid Harald ja Regnor es'ke hálesteiga, dien "utmarksnæring"á, muttu mån áigon bære namahit atte dat mii læ gal vuostaš dar'bo læ atte ruđaid lánet hál'bái dahje ad'dit doarjaga scooteriida, traktoriida,

biv'dobier'gasiida j.n.v. Ja maidái atte fuođđariida ja gil'vimiida jávriin atte dákku maidái livčii vuogas jás ad'du-juvvušii doarja ja maidái á.m.d. čujohit atte gás sát'tet guovlot oaž'žot doar'jaga, nu gá nuvtá doar'jaga fágálažžat.

Peder Andersen:

Det var først det omme punktet som Hirsti nevnte. Jeg skal være enig med Regnor i at det ordet "etnisk særrett" det er vel veldig vanskelig å forstå, men det er et annet begrep for det som man lett kan forstå. Det er "alderstids bruk". Det er også omtalt i fjelloven. Selv om man når man taler om denne retten samene mener å ha, den kan på ingen måte kjøres inn i norsk lov. Det må jo holdes helt utenfor. Så vil jeg i tillegg til det Hans Hansen var inne på, altså rettssikkerheten, det må man jo si for så vidt gjelder de samiske næringer, den samiske befolkningen så har det jo vist seg at rettssikkerheten mot samene er veldig dårlig. Vi kan vise til konkrete tilfeller, vi kan eksempelvis i en rettsak hvor det sto store rettigheter på spill, så ble man fra rettsverkets side slått fast at dere må jo huske det at jordbruksloven her i Finnmark gjaldt jo ikke før 1775. Den gangen kunne jeg jo ikke si at selvfølgelig ikke, for dere fikk jo ikke landet før ved delingen av de nordiske stater før 1751. Det ville jeg ha våget å sagt i dag. Da gikk man så langt at kongeskjøtet som var ved kongelig resolusjon tildelt folket i 1784 at den norske loven fradømte alle rettigheter. Det var gaveskjøte. Og da undrer jeg meg ikke over at Hirsti kan si nå at det er den tingen han ikke er enig i. Og jeg venter heller ikke at han skal være enig i det for han er jo satt til å jobbe for den norske staten, og de må jo følge de vanlige lover og gjeldende regler. Det er klart som Utsi nevnte i sted da han henviste til Haag domstolen da han appellerte til ungdommen, men vi har vel noe som også heter Internasjonale menneskerettighetsproblematikken som også kommer inn her.

Så nevnte Hirsti det at man kjenner så lite til utmarksnæringer. Jeg tror jeg vil kunne si at de som har vokst opp gjennom de dårlige tider og hvor man faktisk talt følte på kroppen hva som gjaldt hva og man husker også ennå klart at hva man fikk ut av utmarksnæringene. Det var ikke så ubetydelig lite, og det er det heller ikke den dag i dag. Det at myndighetene kjenner veldig lite til dette, det er vel det skattemessige. Fordi at vi er vel som alle andre mennesker at når vi kan unngå det, så er vi såne små kjeltringer at vi ikke oppgir alt og små multebærbøtter. Derfor vil det bli ubetydelig.

Næringene skal ha rettigheter. Jeg får håpe og tro at man ikke går så langt som i reindriftsnæringen at det er reinen som har rettighetene og ikke mannen som driver næringen. Når en mann i 30 års alderen kan på ett eller annet vis bli støtt ut av reindriftsnæringen, så har han mistet alle rettighetene. Han er faktisk utvist av samfunnet. Han er landsforvist. Han vet ikke hvor han skal gå hen. Jeg gruer meg til den dagen da multebærspannet til Hans Hansen og kua skal ha rettighetene. Og når det forsvinner, så har ikke han og han som eier den kua, lenger noen rettigheter.

Mari Teigmo:

Mån áigon dušše Hirstis jærrat jus'tin dan nama hárrái. Dat gáč'čuduvvu dat foan'da: Utviklingsfondet for de sentrale samiske bosettingsområder. Dan nama hárrái dat ii daja maidige atte dat læ sámiiid várás. Dat læ jáš ák'ta dáža gii fuobmáša daggár buorre prosjævta dahje bedrifta rákkadisgoattit. Sát'tá gá sán áccat dás doar'jaga ja mat han Kárásjækki boattit daina bar'gosájinis ja jáš vel mat han juoga lákkái sát'tá daddjat atte dát gal varra boattá áv'kin maidái báí'káí dahje sámiiide. Læ gá dat nu ád'demis?

Ja nub'bi: Mu mielas gal árró atte dát foan'da læ bæn'ta bahá gá nie læš gal ád'demis oaidnat gá mii diettit dán ráddjáí de læ mánge sájis dáppáhuvvun jus'te nie vaiku vel læ ge áž'žun doar'jaga jus'te dan várás atte sámiiide gal'get læt áv'kin, de ii læt gal nu šad'dan. Mii diettit maidái dás báikis daggár bar'gosájiid.

Nubbi ærá maid mån áigon vel dás oanehážžat namahas'tit, de læ mii guos'ká dan gævahæbmái, ruttaadnimii ja nu má atte læt gá, ál'bmut gæfi dahje rig'gát. Mu mielas ii áru buot háviid nu riek'ta atte daddjat dan atte mii gal'gat dušše dan guv'lui dušše bar'gat atte rig'got ænet ja ænet ja sæmmá dássái boattit daina ruttagævahæmis gá mušoid riikas. Daina gá mii diettit dat læ nubbi guv'lui fas vuol'gán riikabælis ge atte fuomášan læt ál'bmut atte ii dat læt ge dat ge nu buorre atte dán lákkái du gálahit buot rig'gudaga dahje maid gáččudit "forbruk".

Klemet Hermansen:

Mii læt gullan atte dál de báidii Sámi foan'da. Muttu mån doaivon nu ærát maid gá mån čak'kát dán lánjás duogu daggár jæraldat mærkat, æt ge dieše mii dat læ. Hirsti læ vohá mui'talad'dat vig'gan mii dat læ. Muttu almake mån áigon jærrat Hirstis dan, maina lágín guorahallá stiv'ra iešlágán áccamiid? Læ gá nu atte stiv'ra gáí'bida daina lokálálaš ácciin dan atte nu ja nu maŋ'ga "frimærka" nai gal'get čállujuvvut báppáriid ala maid rekkenas'tá adnit. Dat árrolæmen nu. Ja de mån oaivildan atte ii sátte læt áibas buorre dat, daina gá dáv'já læt dábbe guovloid ál'bmut mat læt buori jurdašæd'dji ál'bmut, muttu dat vái'lo atte de æi læt nu buori čállit ja čállima bák'te iežaset oaivila buk'tit áv'dan nu atte mån doaivon dat skur'náгат'tá álogiid.

Ja nub'bi jæraldat læ nu atte naba jáš dat foan'da ii adde vækki, læ gá de vejulaš vái'dit ja gii læ dat lágámuš vái'din instan'sa? Vai læ gá nu atte dat foan'da læ álilassi dat gii mærrida ja dasa ii læt daddjamus mikkige šat? De læ nu atte jáš nie læ, de læ balahat'ti dat atte maŋ'ga dieggár bættahallamat šad'det boattit áv'dan nu gá ivvár Utsi dás dajai.

Ja ák'ta jæraldat vel Hirstái. Læ gá dat stiv'ra biddjan degu ái'gomuša maina lágín ái'go jášihit ávdas, man álo čoak'kimiid doallat ja maina lágín? Daši miel'de gá mån læn gullan, in mån dieše gal nu sik'karit atte dat stiv'ra læ vál'dán dál luomo(ferie)

ápriilas september máno ráddjái. De læ jæraldat, gæn gal'gá dalle vækkehít dat kántuv'ra?

Jens Mosli:

Jeg må først få si takk for at jeg fikk komme hit og overvære landsmøtet. Jeg er nå stipendiat i reindrift og vil etter all sannsynlighet begynne som lærer ved Reindriftsskolen fra høsten av. Og som landbruksutdannet og med stor skepsis til stordriftens fordel og spesialiseringens velsignelse, må jeg få spørre Hirsti hva han mener om denne foreslåtte struktur rasjonaliseringen i reindriften i St. meld. nr. 13? Jeg tror personlig ikke på denne. Jeg husker fra min tid som herredsaagronom. Da jeg startet der, da var det god tone fra Landbruksselskapet minst 20 kyr. Da jeg sluttet der, så var det maksimum 15 kyr som var det fine. Jeg tror vi må prøve å skape arbeidsplasser utav det som er istedenfor å rasjonalisere vekk noen, for så å skape nye arbeidsplasser. Altså man tar vekk 30 arbeidsplasser i en næring og så må man skaffe 30 nye. Jeg forstår ikke logikken her. Var det ikke bedre med 20% fiske, 20% jakt, men 30% husflid og 40% reindrift som gir 1 arbeidsplass og dermed kan være 2 1/2 gang flere folk i reindrift, istedenfor å skape rasjonelle enheter.

Og så er det en ting til jeg må bemerke og det er at fagbrev etter dagen skolesystem og teoretiske krav vil jeg på det sterkeste fraråde at vi innfører. Derimot er jeg hjertens enig med Hirsti i den moltebærsymfonien sin og jeg må få understreke også det han sa om å verne næringsutøverne i utmarksnæringen mot sportsutøverne.

Så vil jeg til slutt si at reindriftsskolen som jeg skal være lærer ved, vil jeg gjerne ha synspunkter for at man kanskje bør ha fag som fiskestell og syng av skaller som bifag til hovedfaget i reindrift.

Tor Falck:

Utviklingsfondet, et fond, det er penger. Og pengene skal brukes til gode tiltak. Det betyr at det skal ikke stå på penger, men tiltaket må være så godt at en kan tro at det kanskje kan bli til noe. Tjenestefolket som er ansatt for å arbeide med fondet, de skal hjelpe dem som tror på noe, som tenker seg noe slags tiltak. Og styret avgjør så om det skal brukes penger til det og hvor mye. Tjenestefolket bør ikke drukne i papir på kontoret. De bør reise, de bør få kontakter og ideer. Vi har tenkt oss at i utbyggingsavdelingen i Vadsø skal vi prøve å hjelpe med skrivearbeidet, så langt det er praktisk mulig.

Det bør være av interesse å få vite hva hovedmannen i dette arbeidet, Harald Hirsti, mener om næringsspørsmål. Men styret har foreløpig ikke drøftet slike generelle næringsspørsmål. Som ett av styremedlemmene har jeg ikke hørt Harald Hirstis syn før

i dag. Kan jo føye til at mange av hans synspunkter gledet det meg å høre. Styret har hittil stort sett bare behandlet enkelt saker, om det bør brukes penger på dem og hvor mye. Jeg vil gjerne understreke at dette fondet, styret eller tjenestefolket kan ikke skape arbeidsplasser. Det kan bare hjelpe dem som ønsker å skape arbeidsplasser. Og hvem skal så skape disse arbeidsplassene? Ja, det er dem som ønsker og dem som vil noe. Men det store spørsmålet er vel, hvem kommer til å ta initiativet? Når Indreriksvei blir ferdig, vil Karasjok bli ett av de to mest sentrale steder i fylket. Og mange kan komme til å se seg muligheter ved å flytte hit og begynne forretning og bedrift her. Ingen har her i dag reist spørsmålet hvem skal få støtte av dette fondet. Er det bare folk som bor i dette området, som er fra dette området eller er det folk som kommer utenifra, og har lyst til å begynne med noe her. Dette tror jeg blir spørsmål som en må ta stilling til etter hvert.

Harald Hirsti:

Jeg synes debatten har vært god og det gir meg også anledning til å belyse de tingene jeg måtte gå lett over.

Jeg vil gjerne innledningsvis nå på slutten si; jeg har startet i mitt arbeid 1. januar, kom til Karasjok 1. februar. Og det rører meg litt at man ikke skjønner at man her vansker i startfasen når man skal etablere noe helt nytt som ikke tidligere har eksistert i dette land. Og jeg har et godt råd også til NSR nå. Det utvalget som skal behandle dette spørsmålet og levere sin innstilling i morgen, at man også innenfor NSR arbeider videre med det som skal skje innenfor fondet og kommer med sine synspunkter til fondet. Det tror jeg vil være verdifullt i vårt arbeid.

La meg så gå inn på de enkelte spørsmål. Ivar Utsi, dette med moltekultivering og min tro. Jeg vil gjerne si det slik, vi har i dag ytt midler for inntil 360 000 kr. for molteforskning. Det er ikke riktig at denne forskning foregår i Tromsø, det er Finnmark Planteavlsutvalg som har tatt oppsaken, fordi man ser betydningen av molter som utmarksnæring også i disse områdene her. La meg bare som en kuriositet nevne, Utsi, at vi i vårt bevilgningsbrev til Tromsø Universitetet har sagt at de bør anlegge et felt også i Repvåg. Vi må huske vi er et offentlig organ hvor vi er ansvarlig for de midler vi deler ut.

En annen sak når det gjelder Utsi. Vår vesentligste oppgave er å få andre til å betale kaka og andre til å gjøre tingene, fordi at våre 10 millioner over 5 år vil ikke løse noen problemer.

Det er tydelig at når det gjelder Anders Bør at vi ikke egentlig skjønner hva vi sier til hverandre. Jeg vil at det skal bli et ordnet næring, ikke slik at vi har noen få prosent rike og resten fattige.

John Gustavsen stilte spørsmålet om Utviklingsfondets begrensning.

Dette er jo så, jeg har bl.a. sendt et brev til Mikal Urheim i Tysfjord. Hvis styret er enig med fondets sekretær, så vil jeg besøke stedet og ta opp de problemene de har i disse områdene. Og det er hjemlagt i forskriftene. I spørsmålet om fondet kan virke sentraliserende, så jeg kan si de prosjekter som både sekretariatlederen og også styret er veldig opptatt av, vi er interessert å støtte næringer utenfor sentrumet i disse kommunene her. Når det gjelder moltegranskning og ut ved kysten, da stiller spørsmålet seg noe annerledes enn det som skjer i innlandet. At jeg brukte så mye tid når det gjaldt molter og molteforskning, det er at vi her som i alt annet skal være realistiske.

Anders Eira: Jeg er enig med deg. Man har i dag fått vanskeligheter man ikke hadde tidligere, men vi må se i øynene at vi lever i en annen tid enn tidligere. Og jeg er også enig i at et vesentlig problem som må løses dette med kystkommunenes forhold til reindriftnæringen.

Til Ole Henrik Buljo vil jeg gjerne si at jeg kan for så vidt være enig, men jeg tror ikke det er rette fora her å gå i detalj innføring om vedtekter og formål. I en slik forsamling er det riktig å ta en generell debatt. Vi skal komme i mindre møter, mindre forsamlinger om vi bare får tid når vi får ferdig materiale og orientere om hvordan man skal arbeide frem. I spørsmålet om Masi Betong, jeg tror jeg kommer i hvertfall til å innstille positivt, men jeg beklager Kautokeino kommunens holdning i denne sak, at man på den ene siden sier at man har fått et utviklingsfond, nå kan vi slakke opp her. Dette hadde vi innledningsvis et problem med Distriktenes Utbyggingsfond, men de har endret sine vedtekter slik at de gir maksimal støtte og vi kommer opp på topp. Og det bør også Kautokeino Kommune gjøre.

Om hva administrasjonen koster pr. år, nå må jeg bli korrigert av de andre styremedlemmene, vel 300 000.

Odd Ivar Solbakk, jeg må si jeg er enig i alle de ting du nevner her. Det er bare det at vi må få tid. Jeg vil bare som eksempel si hvilke problemer vi har hatt i startfasen. Vi har til og med måttet lage nye panteobligasjoner som skal være passende for dette formålet. Man skal lage bevilgningsbrev, alt skal gjøres fra grunnen av. Det er ikke så enkelt.

Og Peder Andersen: Jeg møter her som privat person, ikke som representant for den norske staten. Vel Peder Andersen nevnte noe som rører ved prinsippene. Det er etter mitt syn, jeg står fast ved det jeg sa tidligere, det må være knyttet til næringene disse forskjellige rettighetene.

Mari Teigmo: Kan en nordmann søke støtte fra fondet? Ja. Jeg vil gjerne kommentere dette. Jeg var i min tid, før man startet med boligaksjonen, husnemndas formann og hadde den fornøyelsen eller ufornøyelsen å reise rundt og registrere samer og ikke-samer. Jeg hadde på følelsen av at man nå hadde begynt med Hitlertid, at

man her skulle skille to naboer som hadde like dårlige hus og like dårlig inntekt. Derfor tror jeg det er riktig at som navn på dette fondet har sagt Utviklingsfondet for de sentrale samiske bosettingsområder, at man tar dette som område og ikke som pr. person. Jeg er enig med Mari Teigmo når man sier at man ikke skal ha bare penger og rikdom som mål. Det er veldig lett for meg å være det fordi at jeg i dag har så god inntekt at jeg lever godt. Men jeg er ikke enig så lenge eldre og unge mennesker må stå bak sosialkontorets dør. Da må vi prøve å heve deres inntektsgrunnlag.

Hermansen: I en av formålsparagrafene våres står det at vi selv ikke skal drive planlegging hvor andre kan gjøre dette, men hvor ikke dette skjer, bør vi tre støttende til. Og jeg tror her må en være klar over dette både på kommunale, fylkeskommunale og i de enkelte grender, må være klart at man må prøve å støtte de mest ressurssvake mennesker. Og jeg tror at i disse kommunene her bør en nå få en tiltakssjef som kan følge opp de ideene folkene har.

I spørsmålet: Er det en klageinnstans? Ja og det er Landbruksdepartementet. I tilfelle noen skulle få avslagsbrev, så står det at de har rett til å klage.

I spørsmålet om hvor ofte styret skal ha møte. Det står vel i retningslinjer minst 4 møter eller minst 1 møte pr. kvartal. Vi tar sikte på å holde et møte innen 10. juni, hvis det er mulig. Jeg skal nemlig tjene storsamfunnet, jeg skal i militæret.

Mosli: Strukturrasjonalisering er man enig i dette? Jeg tør ikke svare, jeg stoler her på fagfolkene. Jeg kjenner for så vidt for lite den bestemt næringen og hva næringsutøverne selv ønsker her. Dette må man diskutere seg fram til, bl.a. med NRL. Jeg er enig hvis reindriftsutøverne selv er enig i at de bør drive kombinasjoner for å slippe gå ut av næringen. Men de har selv muligheten, nå bl.a. me forhandlinger med staten i forbindelse med reindriftsavtalen, å utforme en politikk som passer dem selv.

Fagbrev etter nåværende system ikke å anbefale? Vel, det sier Mosli. Jeg vil replisere følgende. For å drive en kiosk og selge aviser og drops, det må en ha handelsbrev til.

Jeg håper på et fortsatt godt samarbeid med NSR og vi vil komme med en hel del saker til dere når vi må søke råd, når vi kommer dit og begynner å drøfte dette som Falck var inne på, de generelle ting, hvordan man ønsker et samisk samfunn.

Takk for nå!

En personlig hilsen
til Norga Sámiid Riikasærvi's (Norske Samers Riksforbunds)
landsmøte 1976 i Karasjok.

Først vil jeg takke for innbydelsen til landsmøtet og jeg hadde også lyst å reise og overvære forhandlingene, men dessverre kom annen møtevirksomhet i veien hvor jeg som vlagt medlem må være med.

Det har vært interessant å følge med i NSR' utvikling fra starten en novemberdag i 1968 og til nå. Best legger jeg merke til det i regnskapene som jeg har hatt gleden av å revidere i noen år.

Det er ikke fritt for at endel resultater også begynner å stige frem. Jeg husker det brevet som ble sendt til myndighetene i oktober 1969 hvor det ble tatt frem forskjellige næringer (bærplukking, ferskvannsfiske, småvilt og storviltjakt m.m.) med krav om beskyttelse til fordel for innbyggerne i samiske bosetningsområder. Sannelig synes jeg at noe begynner å skje, også der, for ikke å snakke om undervisningssektoren hvor jeg synes det er enorm fremgang. Det kunne være flere ting å nevne, men jeg tror det finnes folk innen NSR som vet det mye bedre enn jeg.

Jeg håper det ikke er noen som undres over at jeg nå sender denne hilsenen og uttrykker min glede og interesse over denne organisasjonen. Jeg har nemlig vært med å stifte Kautokeino Sami Særvi (som den hette da) og var tillitsmann der inntil NSR ble stiftet i november 1968 hvor jeg da var formann de 3 første årene og senere revisor.

Dessverre synes jeg det har vært trist også til sine tider. Prestisjen har sittet høyt og stridsøksen er blitt hvasset ofte. Såvidt jeg har kunnet forstå har det ofte vært mere personlige uenigheter enn om det som saken egentlig skulle gjelde. Jeg tror også at skylden er på begge sider, men ingen av partene vil innrømme det, altså PRESTISJE. Det er imidlertid ingen skam å erkjenne sin feil. Feil gjør vi alle, men de aller fleste av de kan heldigvis rettes på.

Mitt ønske er derfor at NSR og SÁGAT stopper krangelen både hjemme og i massemedia (samt nekter spalteplass i videre krangling) og heller møtes i nyttige og produktive drøftinger, og da mener jeg det skal gå bra. Men hold endelig religiøse og politiske spørsmål utenfor. For å bruke ord fra noen vise menn:
DET ER SÅ UENDELIG MYE MER SOM MAN ER ENIG OM ENN DET MAN ER UENIG OM.

Derfor dette råd: LA PRESTISJEN FALLE OG STRIDØKSEN LIGGE!

På NSR landsmøte i 1970 i Kautokeino hilste kommunens representant varaordfører Arvid Dahl bl.a. med følgende ord:

"-----
NSR er kommet for å bli, og jer er overbevist om at dersom flest mulig, helst alle samer slutter opp om denne landsomfattende organisasjonen vil denne vokse i styrke og gavn og være til nytte for alle parter, men det kreves samhold og forståelse og ikke minst tro på den saken man arbeider med. Ønsker lykke og fremgang -----".

Jeg skulle gjerne ha ønsket at det var jeg som sa de ordene.

Så vil jeg ønske lykke til med forhandlingene.

Kautokeino, 19. mai 1976
Med hilsen

J.M. Klemetsen

JAKKIČOAK'KINMERRÁDUSAT 1976

1. ČÁLLI HÆI'TIMA BIRRA

Jakkičoak'kin NSR'as čoak'kanan čoak'kimii Kárášjágas 20.-22. miessimános 1976 ii gávdnat siva giettadallat dággár bál'vagáddiáššiid mat organisašuvnas sáttet muttomin boattit.

Dat ják'kuduvvu atte riikastiv'ra læ ád'ne dat ái'dna dákkálaš lágádus mii sát'tá bál'vagáddiáššiid giettadallat.

2. STUORRAVUONA STÁTTAINTERNAT'TA

Jakkičoak'kin NSR'as čoak'kanan čoak'kimii Kárášjágas 20. - 22. miessimános 1976 oai'dná atte dat læ dárbašlaš dággáraš gur'saguovdážii sámidooji várás Nuor'ta-Finnmárkos. Jakkičoak'kin dák'keha dan dittii áccama ja gáč'čo atte soappamusat álgahuvvujit oaž'žot státtainternatta sámidooddji gur'sabái'kin Nuor'ta-Finnmárkos.

3. MIELLATTOEVTUHUŠ ÁVDIDANFOANDA RÁDDÁI SÁMI GUOVLOIDE

Jakkičoak'kin NSR'as čoak'kanan čoak'kimii Kárášjágas 20.-22. miessimános 1976, oavilda atte Ávdidanfoanda ráđđi giev'rodattujuvvu gá ál'bmut mat geográfalažžat árrut álgubæl'de ákšuvnaguovlo læt miellattot. Dat 5 gielda mat læt namahuvvun ákšuvnaguov'lon dain læt gáit ge ái'rasat. Jakkičoak'kin oavilda vii'dásæbbut atte Repvág'gi ærret æráid læ sámii árronguov'lo ja atte dat berre maid oaž'žot doar'jaga foandas. Jákkičoak'kin gávnaha dalle atte doalahit stivraevtuhusa atte ivvár Utsi, Repvággis, namahuvvu miellat'ton ráđđái ja Ingrid Tapio, Dænos, su várreálmušin.

4. BARGO BIRRA NSR'AS

Dáid manimus áigiid læmaš čállagat dábbe báikálaš præssas Finnmárkos, erenoamážit Ságats, mii sát'tá ad'dit daggár gáva atte ii læt luot'támuš NSR'ii ja su stiv'rii sámii ál'bmugis, gáččuduvvun "sámibác'cemádda".

Jákkičoak'kin NSR'as čoak'kanan čoak'kimii Kárášjágas 20.-22. miessimános 1976 cæl'ká atte báikálaš sámiiid særvit læt gil'lán dággáraš čállagiid gæžil gá dat læt rákkadan máivi ál'bmuid gaskas. Jakkičoak'kin moai'tá dalle hui garrasit dággár "biđ'gen ja stiv'ren" vuogi maid Ságat læ čájehan.

Vii'dásæbbut moai'tá jakkičoak'kin garrasit daggáraš vuogádakkes persuvnálaš doarrádallamiid maid Ságat læ dakkan áv'daál'bmá vuos'tá.

5. VUODDJINSKUV'LA SÁMIGIELALAŽŽAIDE

Dat læ æmbu ja æmbu dár'bo sámigielalaš vuoddjinskuv'lii sámiguovloin. Dás sát'tá dušše namahit buoret luoddaid, æmbut mátturfievrot æna-doalos ja boazodoalos, gukkes mátkit vuoddjinskuvlaide, gukkes

vuor'dinái'gi, ja div'rasat, giellaváddisvuođat, æmbu játtalus ja æmbu gáí'biduvvu gá gal'gá vuoddjingoarta oaz'žot.

Jakkičoak'kin NSR'as čoak'kanan čoak'kimii Kárášjágas 20.-22. miessi-
mános 1976 čel'ká atte dat læ dár'bo vuoddjinskuv'lii Sis-Finmmárkos.
Vii'dásæbbut ávžuha jakkičoak'kin státtá bii'ladáv'di Finmmárkos
atte dat væk'kin ávdida atte daggáraš vuoddjinskuv'la boattá
játtilæmus.

6. STIVRAČOAK'KIN LÁKKO

Dan rájes gá NSR álgahuvvui læ lákko báikálaš sámiid serviin lassá-
nan. Dat læ danin luondulaš lasihit maidái stivramiellattoid.

Jakkičoak'kin NSR'as čoak'kanan čoak'kimii Kárášjágas 20.-22. miessi-
mános 1976 biv'dá NSR'a stivra gáccit bærrái atte njuolgasusat
riev'daduvvujit nu atte stiv'ramiellattot šad'det 7 ák'tii áv'da-
ál'bmáin.

7. LUONDORIG'GUDAGAID GÆVAHÆB'MI

Luondorig'gudagaid gævahæb'mi læ lamaš ja læ ain dætalaš æláhusvuokki
sámi guovloin. Dálužis juo lamaš siidas vuoi'gatvuotta ædnamiide
ja čáziide, ja sámi vuoi'gatvuoča ibmárdusa miel'de, de ii æigádusa
státtá ædnama sámi guovloin. Atte státtas su lákkamerrádus lágá-
dusaid bák'te læ reguleren váldálašvuotta, dat dák'kehuvvu sæmmá
lákkái gá dat læ dák'kehuvvu atte státtá lága bák'te sát'tá rákka-
dit njuolgasusaid mat gár'žodit áigádusa ábmudaga baddjel. Dán
lákkái dát'to jakkičoak'kin atte dat rákkaduvvujit lákkamerrádusat
mat suoddjalit báikigáddi ál'bmuid æláhusaid.

Jakkičoak'kin oavilda dat læ dár'bo čak'ket daid áv'da-evtuhusaid
(prosjævtaid) mat læt biddjon játtui čil'get sámi beruštumiid sikke
báikálažžat, náššuvnalažžat ja dávviriikalažžat.

Jakkičoak'kin vái'dala Ressursaplánaláv'digáddi giættadusa Álahæjo-
Guov'dagæino jága dul'vadæmis. Gá Ressursplánaláv'digád'di ii læt
rákkadan maidige čielgadusa dán ášši birra, de cæl'ká jakkičoak'kin
atte Ressursplánaláv'digád'di ii læt giættadallan dán ášši al'bma
lákkái ja atte láv'digád'di ii læt doar'vá vuttii vál'dán sámi
oai'veorganisašuvnaid ja daid giældaid čæl'kæmušaid.

Jakkičoak'kin vái'dala atte ressursaplána rájæt gessujuvujit nu
ibmašit gá mutten riikagæino miel'de. Mii diættit atte kár'ten
guos'ká Finmmárkoduođariida, muttu guovlot mat læt dávíbæl'de
Riikagæino 6 dat maidái ái'tujuvujit rig'gudat billistæmen. Dat
namahuvvun guovlot degu á.m.d. Várjatsuolo, læt maidái mávsulažžan
sámi vuoi'gatvuočaid hárrái ædnamiida ja čáziide. Jakkičoak'kin
ávžuha atte maidái ærá sámiguovlot plánejuvujit luondoriggudagaid
hárrái dán láv'digáddi bæles.

8.

Ávdidan-foandagažaldat læ áv'dal giettadallujuvvun Norga Sámiid Riikasærvi jakkičoak'kimiin Unjárgas 1973, Guov'dagæinos 1974 ja maidái jakkičoak'kimis 1976.

Jakkičoak'kin oaivilda atte dát čæl'kámušat čil'gejit NSR'a vuođđujur'dagiid æláhus áv'dánæbmái sámi guovloin.

Jakkičoak'kin læ duttavaš atte Ávdidan-foandakántuv'ra læ biddjujuvvun sámi guv'lui ja atte dábbe bar'get sámit.

Jakkičoak'kin čæl'ká lik'ká ná:

Sámit æi dáttu ávtalákkástuvvut daid ærá dávviriikaid servudagaide, muttu mieđihit atte fer'te degu ák'ti ællit (integrerejuvvut) ekonomálažžat ja sosialálažžat. Jakkičoak'kin oaivilda atte sábmelažžat ieža gal'get mærridit iežaset ævtoid ja man gukkás dát gal'gá mannat dát atte degu ák'tii ællit ekonomálažžat ja sosialálažžat. Kultuv'rapolitikkálažžat mii æt ábba sáva ge atte mii gal'gat ávtalákkástuvvut dán stuorit kultuvrain. Dat politikkálaš ei'seváldit læt gidda dasa moadde jagi dás áv'dal hui garrasit bar'gan dan atte sábmelažžaid ieš var'di galgašii nákkat ja jakkičoak'kin ái'go vái'dalit dan hui garrasit.

Sábmelažžat, gæt æigáduššet rig'gudagaid daid guovloin gás sii dán dáluš rájes læt árron ja gævahit, sii oaivildit atte árvot daid rug'gudagain gullet siddjiide.

Sábmelažžat oaivildit atte sii gal'get sát'tit čuovvolit dággár ák'ti ællin áv'dánæmi dággár "gæfesál'bmú" stæmpal haga mii sát'tá sis billistit sin ieš-dávdo.

Danin fer'te

- sámiigiella dák'kehuvvut állísit áministrašuv'nagiellan
- stiv'ret ja kontrolleret íssahemiid guovloin
- áv'dánæmivejulašvuođaid čil'get
- oappahæbmi buoriduvvut.

Riek'ta nub'behus duođaštuvvu:

Máret Sárá
Máret Sárá
číl'li

Norga Sámiid Riikasær'vi (NSR)
Norske Samers Riksforbund
9730 KARASJOK

LANDSMØTEUTTALELSER 1976

1. OM SEKRETARIATLEDERENS OPPSIGELSE

Landsmøtet i NSR samlet til møte i Karasjok 20. - 22. mai 1976 finner ingen grunn til å behandle de personalsaker som måtte oppstå innen organisasjonens administrasjon.

Det forutsettes at landsstyret foreløbig er eneste kompetente organ til å behandle personalsaker.

2. KARLEBOTN STATSINTERNAT

Landsmøtet i NSR samlet til møte i Karasjok 20. - 22. mai 1976 anser at det er nødvendig med et kurssentrum for samisk husflid i Øst-Finnmark. Landsmøtet tiltrer derfor søknaden (fra Unjárga Sámiid Sær'vi til Kirke- og Undervisningsdepartementet datert 17.4.76) og ber om at forhandlingene igangsettes med sikte på at statsinternat blir et kurssted i samisk husflid for Øst-Finnmark.

3. OM FORSLAG TIL MEDLEM I RÅDET FOR "UTVIKLINGSFONDET FOR DE SENTRALE SAMISKE BOSETTINGSOMRÅDER"

Landsmøtet i NSR, samlet til møte i Karasjok 20. - 22. mai 1976, mener at rådet for Utviklingsfondet vil være styrket ved at også personer som geografisk bor utenfor aksjonsområdet er medlemmer. De 5 kommunene som er nevnt som aksjonsområde har allikevel sine representanter. Landsmøtet mener videre at også Repvågområdet er et samisk bosettingsområde blant andre og at det bør kunne tilstås midler av fondet. Landsmøtet finner derfor å kunne opprettholde styrets forslag om at Ivar Utsi, Repvåg, oppnevnes som medlem i rådet med Ingrid Tapio, Tana, som varamann.

4. OM ARBEIDET I NSR

Det har i den senere tid versert en del skriverier i den lokale presse i Finnmark, særlig Ságat, som kan gi leserne inntrykk av at NSR og dets styre ikke har støtte i den samiske befolkning, uttalt som "samegrasrota".

Landsmøtet i NSR samlet til møte i Karasjok 20. - 22. mai 1976 vil uttale at de lokale sámiiid særvit har lidd p.g.a. disse skriveriene idet de har skapt forvirring blant folk. Landsmøtet vil derfor sterkt ta avstand fra den form for "splitt og hersk" taktikk som Ságat her har drevet.

Videre vil landsmøtet sterkt ta avstand fra den systematiske personforfølgelsen som Ságat har drevet mot formannen i organisasjonen.

Norske Samers Riksforbund
9730 KARASJOK

5. KJØRESKOLE FOR SAMISKTALENDE

Behovet for kjøreopplæring på samisk i de samiske bosettingsområder er blitt mer og mer nødvendig. Som stikkord hertil kan nevnes bedre veiforbindelse, motorisering av landbruk og reindrift, lange reiser til de eksisterende kjøreskoler med lang ventetid og økte omkostninger, språkvansker, øket trafikk med økte krav til førerne av motorkjøretøyer.

Landsmøtet i NSR samlet til møte i Karasjok 20. - 22. mai 1976 vil uttale at det er behov for en kjøreskole i Indre Finnmark. Videre vil landsmøtet anmode Statens bilsakkyndige i Finnmark til å medvirke til at slik skole kan komme i gang snarest.

6. OM ANTALL STYREMEDLEMMER

Siden starten av NSR har antallet av lokale sámiid særvidt øket. Det er derfor rimelig at antallet styremedlemmer også øker.

Landsmøtet i NSR samlet til møte i Karasjok 20. - 22. mai 1976 ber NSR's styre om å sørge for vedtektsendring slik at antall styremedlemmer inkludert formann utvides til 7. (Styret må fremme forslag i samsvar med vedtektenes § 11).

7. OM RESSURSUTNYTTING

Utnyttelse av naturressursene har vært og er fortsatt en viktig del av næringsgrunnlaget i samiske områder. Fra gammelt av har sii'daen vært bærer av rettigheter til land og vann, og etter samisk rettsoppfatning eier ikke staten grunnen i sameområdene. At staten gjennom sine lovgivende organer har en regulerende myndighet aksepteres på samme måte som det er akseptert at staten ved lov kan utferdige regler som begrenser eierens rådgighet over fast eiendom. Slik ønsker landsmøtet at det utferdiges lovbestemmelser med sikte på beskyttelse av lokalbefolkningens næringsutøvelse.

Landsmøtet mener at det er behov for samordning av de prosjekter som er igangsatt for å avklare de samiske interesser så vel lokalt, nasjonalt og på nordisk plan.

Landsmøtet finner grunn til å beklage Ressursutvalgets behandling av Alta-Kautokeino utbyggingen. Da Ressursplanutvalget ikke har foretatt noen utredninger om denne saken, vil landsmøtet gi til kjenne at Ressursplanutvalget ikke har gitt denne saken forsvarlig behandling, og at utvalget ikke har tatt tilstrekkelig hensyn til de uttalelser samiske hovedorganisasjoner og de berørte kommuner har gitt.

Landsmøtet vil beklage at ressursplanleggingens grenser trekkes så kunstig som etter en riksvei. Vi er klar over at kartleggingen gjelder Finnmarksvidda, men øvrige områder som ligger nordfor Riksvei 6 er utsatt for de samme trusler om ressursodning. De nevnte områder som f.eks. Varangerhalvøya har også stor betydning når det gjelder kampen om samenes rettigheter for land og vann. Landsmøtet vil derfor be om at også andre samiske områder blir gjenstand for ressursplanlegging fra utvalgets side.

Norga Sámiid Riikasær'vi (NSR)
Norske Samers Riksforbund
9730 KARASJOK

3)

8.

Spørsmålet om utviklingsfond råd er tidligere behandlet på landsmøtene i Norske Samers Riksforbund i Nesseby 1973 og Kautokeino 1974 og også på landsmøtet 1976.

Landsmøtet mener at disse uttalelsene fortsatt gir uttrykk for NSR's prinsipielle holdning til næringsutvikling i samiske områder.

Landsmøtet ser med tilfredshet på at sekretariatet for utviklingsfondet er etablert i et samisk område og at det bemannes med samer.

Landsmøtet vil likevel uttale:

Samene ønsker ikke å bli assimilert i de øvrige nordiske samfunn, men erkjenne at en integrasjon i økonomisk og sosialt sammenheng ikke er til å unngå. Landsmøtet mener at samene må selv få bestemme premissene for denne integrasjonen og også rekkevidden av denne. Kulturpolitisk ønsker vi ingen assimilasjon. De politiske myndigheter har inntil for få år siden bevisst arbeidet med å utslette den samiske befolkningsidentitet og landsmøtet vil derfor sterkt påtale dette.

Samene, som oppfatter seg selv som eiere av ressursene innenfor de områder som de fra gammelt av har bebodd og benytter, forutsetter imidlertid at de verdier disse ressursene representerer, skal godskrives dem.

Samene forutsetter at de skal kunne tre inn i en integrert utvikling, uten å bli belastet et "fattigmanns"-stempel som vil frata dem den selvaktelse ethvert menneske har behov for.

Dette forutsetter bl.a.:

- at samisk språk fullt ut anerkjennes som administrasjons-språk
- at det føres styring og kontroll ved etableringer i områdene
- at det gis veiledning om de utviklingsmuligheter som foreligger
- at opplæringen intensiveres.

Rett utskrift:

Máret Sárá

Máret Sárá
sekretær

FØLGENDE TILLITSMENN BLE VALGT

Styret i NSR:

- Formann : Peder Andersen, Igeldas i Porsanger
Nestformann : Anna Laila Siri Frogner, Karasjok
Styremedlemmer : Olav Dikkanen, Nesseby
Odd Kappfjell, Trofors
Leif Dunfjeld, Alta
Arbeidsutvalget : Formannen, nestformannen og styremedlem
Olav Dikkanen
Varamenn til
styret : Knut Johnsen, Bergen (varamann for Peder Andersen)
Odd Ivar Solbakk, Båteng (for Anna L. S. Frogner)
Fridjof Berglund, Karasjok (for Olav Dikkanen)
Johan Jernsletten, Polmak (for Leif Dunfjeld)
Laila Somby Sandvik, Karasjok (for Odd Kappfjell)

Næringsøkonomisk komité:

- Produktleder Odd Ivar Solbakk, Båteng, formann
Yrkesrettleder Hans Guttorm, Karasjok
Gårdbruker Ole Henrik Buljo, Kautokeino
Gårdbruker Ivar Utsi, Repvåg

Kulturpolitisk komité:

- Museumsbestyrer Mari Teigmo, Karasjok, formann
Journalist Ailo Gaup, Oslo
Spesialpedagog John Gustavsen, Repvåg p.t. Tromsø

Det skal ellers nevnes at med unntak av varamann for fru Frogner, var samtlige valg enstemmige, både for styret med varamenn og komitéer.

Som revisorer ble gjenvalgt:

- Johan M. Klemetsen, Kautokeino
Mikkel J. Hætta, Masi

Enstemmig.